

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

Якое каханьне сапраўднае?

Праверце сябе. Адказваюць біяхімік, псыхоляг, сьвятар.

старонка 2

Спаткаліся жыцьцё і сьмерць

Трагедыя ў гомельскай радзільні.

старонка 7

Заробак 4,35 мільярда рублёў

Хто зь беларусаў столькі зарабляе?

старонка 15

ПАЛІТЫКА

Адкрытая Ўкраіна

У Кіеве не заўважылі незвычайнага рэвэрансу беларускага прэм'ер-міністра Сідорскага, які самы першы павіншаваў Юлію Цімашэнку з назначэньнем выканаўцай абавязкаў кіраўніка ўраду. Беларуска-ўкраінскія адносіны аналізуе Раман Якаўлеўскі. **Старонка 11.**

ВОЙСКА

Курс маладога байца

Артыкул Сямёна Печанка будзе цікавы тым, хто трапіў у войска па апошнім набору ці рыхтуецца ў хуткім часе пайсьці абараняць наш калектыўны сон. **Старонка 13.**

ГУТАРКА

«Я падтрымліваю падполье»

Не падпарадкоўвацца, не ісьці, не падыгрываць. Чалавек, які прыйшоў на палітінфармацыю, ужо падпарадкаваўся. Сусьветна вядомы дакумэнталіст Юры Хашчэвацкі адказвае на пытаньні «НН». **Старонка 8.**

МУЗЫКА

Вар'яты з «IQ»

Сапраўдныя беларускія хіп-хопэры не гандлююць зброяй, ня клеяць крымінальных разборак і не ўжываюць наркатыкаў. Яны будуць мэтро. **Старонка 9.**

ЛІТАРАТУРА

Тата і хворы пан прэзыдэнт

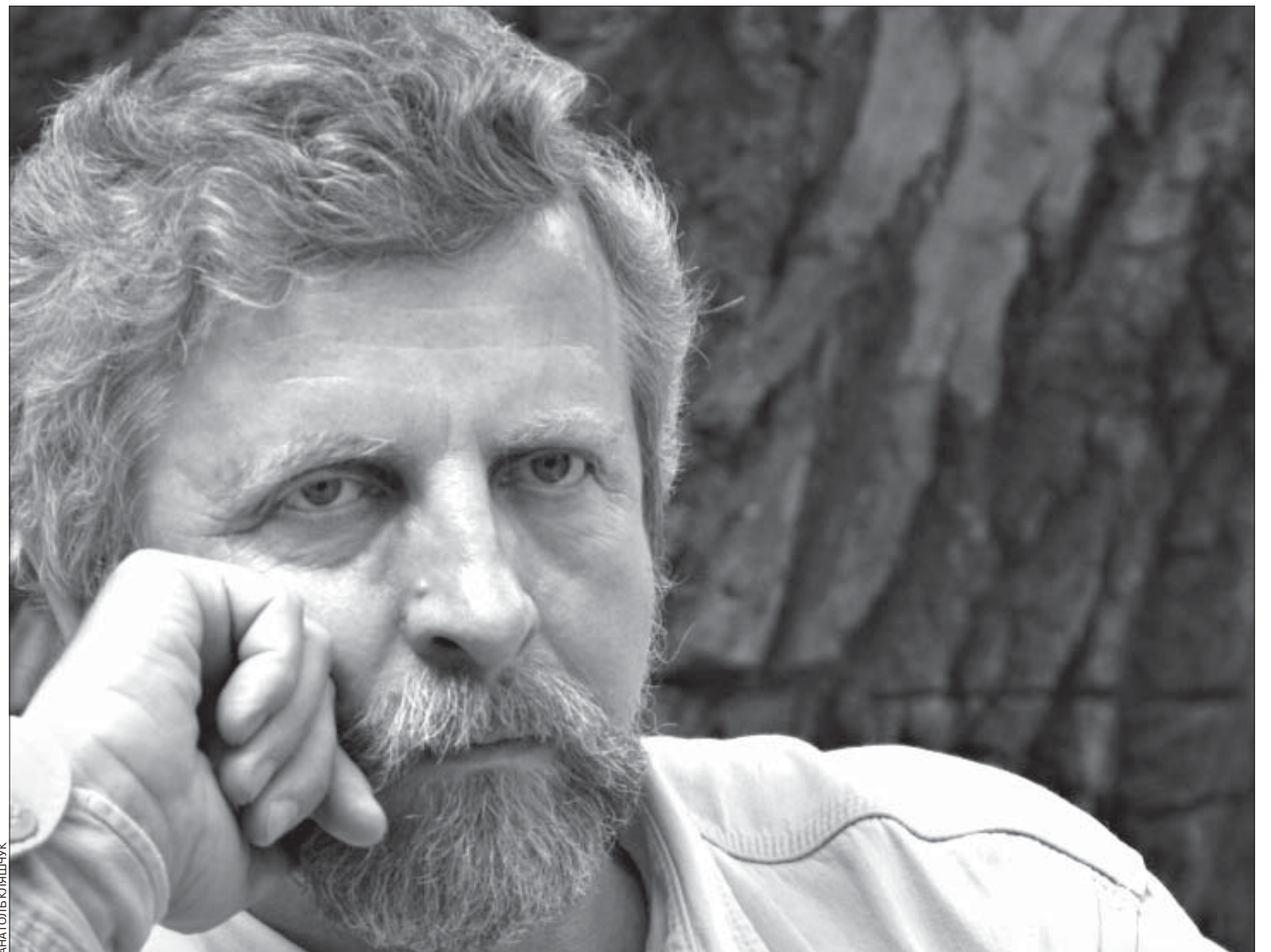
Апавяданьне Арношта Голдфлама. **Старонка 18.**

Дык падпісвайся!

Падпісны індэкс «Нашай Нівы» 63125. Падпіску прымаюць на лобой пошце, а ў Менску — і на шапікі «Белсаюздруку». Цана на месяц — 3820 рублёў на поштах або 3530 рублёў на шапікі «Белсаюздруку». «Наша Ніва» — гэта 24 старонкі без чужога слова штотыдзень. Чытай сваё!

Кандыдат ад прыроды

Мілінкевіч ідзе ад зялёных. У тым, што Аляксандар Мілінкевіч будзе кандыдаваць, не сумняваўся ніхто. Ніхто не чакаў, што беспартыйнага гарадзенца Мілінкевіча ў якасьці кандыдата на прэзыдэнцкія выбары першай вылучыць Цэнтральная рада Беларускай партыі зялёных на сваім пасяджэньні ў Гомелі. **Старонка 2.**

АНАТОЛЬ КЛЯШЧУК

Суд без Жураўковай

Былой кіраўніцы спраў прэзыдэнта далі чатыры гады. На вынясенні прысуду прысутнічаў карэспандэнт «НН» Аляксей Кудрыцкі.

Улада абяцала зрабіць працэс адкрытым і абяцаньне датрымала. У аўторак, калі мусілі абвясціць прысуд Галіне Жураўковай і іншым фігурантам гучнай справы, у залю пасяджэньняў Вярхоўнага Суду

пусьцілі ўсіх журналістаў, нават «нячэсных». Пакрыўджанымі засталіся толькі фотакарэспандэнты з тэлеапаратамі, ды і тое не зь віны суду: галоўная падсудная так і не зьявілася, прымусіўшы «папа-

раць» чакаць паўтары гадзіны на марозе. Жураўкова заўсёды старанна закрывала твар, прыяжджаючы на пасяджэньні, таму апараты таўкліся ля дзьвярэй на ганку — толькі там можна было ўхапіць удалы кадар. Але былая кіраўніца спраў прэзыдэнта захварэла, і было з чаго: усіх падсудных прызналі вінаватымі.

Працяг на старонцы 3.

ДЗЕ ВАРТА БЫЦЬ

Пабачымся ў Глыбокім...

На спатканьне з чытачамі прыедуць рэдактары «Асче» і «Нашай Нівы» ды крытык Даніла Жукоўскі. Пабачымся ў пятніцу 11 лютага ў 15.45 у гарадзкім парку, насупраць раённай бібліятэкі.

...і Полацку

Сустрэча ў суботу, а 14.00, у Музеі беларускага кнігадрукаваньня (вул. Леніна, 2). Да выступоўцаў далучыцца паэт і бард Андрэй Хадановіч.

Як трывога дык да Бога, або Ці ўсё гатова да канфлікту з Расеяй

Заява прадстаўніка «Газпрому» аб павелічэнні цаны на газ для Беларусі з 2006 году прагучала нібы заўчасна. Яшчэ 2005 год толькі пачаўся, а тут гаворка пра 2006-ты. Да таго ж, заява трапіла ў цікавы кантэкст.

Надаўна Лукашэнка замяніў чыноўнікаў, што мелі сувязі ў Маскве. Новая сістэма спяганання ПДВ, здаецца, усё ж зменшыць аб'ёмы гандлю з Расеяй. І — красамоўнае супадзенне — цэлы шэраг нацыяналістычных ініцыятываў прадпісана рэалізаваць у галіне культуры. Выконвае іх хто як умее. Урад устанаўляе нацыянальныя музычныя прэміі. АНТ і радыёстанцыі ўзяліся замяніць расейскую папсу такою ж, але менскага разьліву. «Песьні году» ўсё яшчэ гучаць пад сурдынку, але выканаўцы, трэба прызнаць, ужо з густам апранутыя і добра рухаюцца перад камэрамі.

Намеснік міністра культуры Ўладзімер Рылаткі адкрыта заявіў пра неабходнасць «дэрусіфікацыі» культурнае прасторы. А «Беларусь сёння» ў мінулую суботу ў рэдакцыйным камэнтары нават запяля хвалу беларускай літаратуры і беларускім літаратарам — тым самым, каго яшчэ ўчора чарніла. Праўда, не канкрэтызуючы імёнаў.

Нават у самай кансэрватыўнай, рэлігійнай сфэры назіраецца ўвага да меншасцяў.

А.Лукашэнка другі раз за паўгоду сустрэўся з кардыналам Сьвёнткам. Вынік сэнацыійны: прэзыдэнт будзе прысутнічаць на калянднай службе 25 сьнежня. Раней кіраўнік дзяржавы прысутнічаў толькі на праваслаўных набажэнствах. Калі навіна замацуецца, гэта будзе азначаць афіцыйнае прызнаньне шматканфэсійнасьці Беларусі і яе каталіцкага радаводу.

Незалежныя аналітыкі разважаюць пра магчымасьці імпарту рэвалюцыі з Захаду і Поўдня, а Лукашэнкаўцаў, такое ўражаньне, паранейшаму непакоіць толькі страта падтрымкі з Усходу.

І тут як у пацвярдзеньне іхніх страху выразная палітычная заява «Газпрому»: перад выбарамі мы такі возьмем вас за жабры.

Сутыкаючыся з эканамічнымі прэтэнзіямі Масквы, Лукашэнкаўцы хапаюцца за нацыянальную сьвядомасьць як за жупел, які мусова час ад часу цыраваць, каб было чым памахаць перад носам Пуціна. Балазе ў Маскве яго панічна баяцца. А значыць, зь яго дапамогай можна вечна выбіваць газ, крэдыты і палітычнае прыкрыцьцё. І ўжо сьвядомасьць ім падаецца заслабою, прыдушанаю дзесяццю гадамі русіфікацыі. Мо мала заўважана з Крамля? Мо Пуцін не пабаіцца альтэрнатывы Рыгоравічу? Давайце ўзмацнім! Але крыў божа, каб працэс ня выйшаў з-пад кантролю.

Габрусь з прыказкі дзейнічаў старым правэраным мэтадам. Як трывога дык да Бога, а як па трывозе, дык і па Бозе. Непараўнаны марксісты штампуюць вульгарных 70-х вельмі падобны да хітрага Габруся.

Таму саступкі карэннаму насельніцтву і яго нацыянальнаму руху носяць неспрыяльны характар. Беларуская мова не разглядаецца як неад'емны элемент нацыянальнае сьвядомасьці. Няма і гаворкі аб прызначэньні, напрыклад, Уладзімера Арлова міністрам культуры, а якогасці сумленнага Сержука Антусевіча, скажам, міністрам унутраных справаў.

«Няможна пабудаваць дрэва, — пісаў ангельскі паэт Эліёт. — Яго можна толькі пасадыць і даглядаць, чакаючы пакуль яно вырасьце». Нацыянальная сьвядомасьць, яна як дрэва. Безь яе беларус ня можа стаць ні паўнаватрым грамадзянінам, ні паўнапраўным эўрапейцам. Пакуль яна будзе разьменна манэтаю для палітыкаў і інтэлектуалаў, да тас пары Беларусь будзе заставацца непаўнапраўнаю дзяржаваю па-за рэчышчам эўрапейскай гісторыі.

Барыс Тумар

Кандыдат ад прыроды

Карэнны гарадзенец, кіраўнік перадвыбарнага штабу Сямёна Домаша на прэзыдэнцкіх выбарах—2001 57-гадовы Аляксандар Мілінкевіч вылучаны кандыдатам на прэзыдэнцкія выбары—2006.

Вылучэньне адбылося на пасяджэньні Цэнтральнай рады Беларускай партыі зялёных, што ўваходзіць у кааліцыю «Пяцёрка+». Штаб Мілінкевіча ўзначаліць кіраўнік Фонду лякальнага разьвіцця, колішні дэпутат Вярхоўнага Савету СССР Віктар Карняенка.

Вылучэньне адбылося ў Гомелі, бо там знаходзіцца кіроўныя органы партыі. Мілінкевіч сам прапанаваў сваю кандыдатуру тым партыям ад кааліцыі, што ня мелі свайго кандыдата.

Сп.Мілінкевіч спадзяецца як на падтрымку іншых партый, так і рэгіёны. «Каманда будзе ўшываць на ўсе катэгорыі насельніцтва. Будзем спрабаваць схіліць на

свой бок усіх — і намэнклятуру, і настаўнікаў, і урачоў, і кожную бабульку», — заявіў палітык карэспандэнту «НН». У выпадку абраньня адзіным кандыдатам кампанія Мілінкевіча будзе пабудавана на агульнадэмакратычных каштоўнасьцях і пройдзе пад лэзунгамі яднаньня з Эўропай, рынкавай эканомікі, незалежнасьці, падтрымкі нацыянальнай культуры.

У суботу кандыдатура Мілінкевіча будзе прапанавана Сойму Партыі БНФ. «Я вітаю вылучэньне Мілінкевіча і мяркую, што Сойм падтрымае ягоную кандыдатуру. Мілінкевіч — менавіта той кандыдат, якога падтрымлівае Партыя БНФ», — заявіў «НН» старшыня партыі В.Вячорка.

Палітык кажа, што ўскладае вялікія спадзевы на працу ў камандзе — зь іншымі кандыдатамі ад кааліцыі: «Я — камандны чалавек. Мы будзем працаваць разам, будзем разам езьдзіць па рэгіёнах». Канца травеня палітык чакае зь непакоем: «Калі назавуць імя адзінага кандыдата, ці здолеюць іншыя партнэры па кааліцыі адкінуць амбіцыі і падпарадкавацца супольнаму рашэньню?»

Шырокім масам ягонае імя пакуль невядомае. Але, мяркуючы ягоныя прыхільнікі, Домаш пачынаў таксама з нуля, а ў 2001-м сабраў найбольш подпісаў у сваю падтрымку. Дзякуючы штабу на чале зь Мілінкевічам. Цяпер Мілінкевіч ідзе на выбары

сам.

У асяродзьдзі дэмакратычных актывістаў пашыранае меркаваньне, што «падтрымаем любога, здольнага на нестандартныя хады і настроенага на перамогу». Самім месцам вылучэньня першае Мілінкевіч ужо даказаў.

Алег Равец

Алесь Мілінкевіч нарадзіўся 25 ліпеня 1947 г. у Горадні ў праваслаўнай сям'і. Кандыдат фізіка-матэматычных навук, тэма дысэртацыі «Мэханізм генэрацыі звышмагутных лазэрных імпульсаў». Стажавалася ва ўнівэрсытэце Манпэль (Францыя) і Каліфарнійскім унівэрсытэце. Працаваў загадчыкам катэдры Сэтыфскага ўнівэрсытэта (Альжыр), дацэнтам Гарадзенскага ўнівэрсытэту. У 1990—1994 г. займаў пасаду намесніка старшыні Гарадзенскага гарвыканкаму. Быў кіраўніком Беларускай асацыяцыі рэсурсавых цэнтраў. Вядомы краязнаўца і гісторык. Вёў гістарычную праграму на гарадзенскай тэлевізіі. Знайшоў пахаваньне апошняга караля Рэчы Паспалай Станіслава Аўгуста Панятоўскага, рэстаўраваў найстарэйшую ў Эўропе гарадзенскі вежавы гадзіннік (XV—XVI ст.).

ДЗЕНЬ СЬВЯТОГА ВАЛЯНЦІНА

Чым ёсьць каханьне?

Чалавечая папуляцыя неаднародная. Чым болей адкрываецца, тым болей мы ня ведаем. Але пэўна, што нас прыцягваюць партнэры, якія генэтычна ад нас адрозніваюцца. На пытаньні карэспандэнта «НН» адказвае генэтык Ірма Мосэ.

«НН»: Пра любоў і каханьне пісалі філёзафы, псыхалогі, гавораць сьвятары. Што такое каханьне з гледзішча біялёгіі?

Ірма Мосэ: Асноватворныя біялягічныя інстынкты — гэта інстынкты самазахавацьня і падаўжэньня роду. Калі інстынкт самазахавацьня можна назваць «эгаістычным» (тут клопат і памкненьні асобіны скіраваны на саму сябе), то інстынкт падаўжэньня роду — «альтруістычны». Асобіна мусіць выйсьці па-за ўласныя межы, знайсці партнэра, нарадзіць дзяцей. Гэта часам

супярэчыць інстынкту самазахавацьня, але эвалюцыйна апраўдана.

З гэтага інстынкту падаўжэньня роду вырастае клопат бацькоў пра дзяцей, любоў да дзяцей.

Выгадаваць дзяцей адной асобіне складана — і гэта біялягічная падстава каханьня да супрацьлеглага полу: нашчадкаў выхоўваюць абодва партнэры.

«НН»: Ці ёсьць нейкія біялягічныя падставы таго, што чалавек выбірае менавіта той ці іншы аб'ект каханьня?

ІМ: Гэтыя падставы ёсьць, але яны

Сьвятые Валянцін

Малады сьвятар і лекар Валянцін жыў у Рыме ў часы кіраваньня імператара Кляўдыя (III ст. н.э.). Імператар выдаў забарону на заключэньне шлюбаў, мяркуючы, што маладыя людзі павінны займацца вайсковымі справамі, але не амурнымі. Нягледзячы на жорсткі закон, Валянцін патаемна вянчаў закаханых. Пра гэта дазналіся, і сьвятара засудзілі на сьмерць. У ноч перад пакараньнем Валянцін перадаў сьляпой дзяўчыне, у якую быў закаханы, запіску са словамі «Даруй, твой Валянцін!», загарнуўшы яе ў кветку шафрану. Адбыўся чуд: дзяўчына стала бачыць. У 496 г. Валянцін быў абвешчаны сьвятым.

ПОШТА «НН»

Кансалідацыя замоўчваньня

Чытаю ў «Беларусі сёгодня», што вылучэньне Шушкевіча — гэта «самы нясьмешны анекдот». А ў чым анекдот, прабачце? Вось літоўцы перабралі 78-гадовага Адамкуса і вельмі задаволеныя. Прынамсі, тэндэры на сотавую сувязь там выйграюць ня тыя кампаніі, дзе працуе нечы сын.

Да выбараў яшчэ два гады, а дзяржаўныя СМІ ўжо з усіх цэбраў ліюць бруд на патэнцыйных апанэнтаў Лукашэнка. Пра дэмакратычныя партыі ў «Беларусі сёгодня» згадаюць толькі тады, калі якісьці дробны партыец з гучным грукатам пустое бочкі ўчыніць скандал.

Я быў на радзіме ў Воранаве перад выбарамі мінулага году. І трапілася мне ўлётка тамтэйшага кандыдата. Аляксандар Мілінкевіч — кандыдат фізіка-матэматычных навук, валодае пяцьцю мовамі, мае досьвед працы ў выканаўчых структурах. Вывучаў пытаньні эканомікі, дзяржаўнага будаўніцтва, праваў чалавека ў Нямеччыне, Галандыі, Бэльгіі ды Польшчы. Праграма разумная, спакойная. Чаму такім, як Мілінкевіч, ніколі не даюць слова на АНТ? Чаму эфір запойнены падпяваламі?

Андрэй Замарона, Гомель

Іншыя лісты ў Рэдакцыю — на старонцы 14.

IN MEMORIAM

Кастусь Рамановіч

У Пінску памёр вэтэран вызвольнага руху, удзельнік паваяннага антысавецкага падполья Кастусь Рамановіч (1927—2005). Падчас вайны ён быў у СБМ і беларускай афіцэрскай школе, але ўлетку 1944 г. ня выехаў зь Беларусі — застаўся змагацца. У сьнежні 1944 г. быў арыштаваны. Праз два гады вярнуўся з канцлягеру ў Варкуце і зноў распачаў патрыятычную дзейнасьць, гэтым разам у складзе падпольнага «Саюзу вызваленьня Беларусі» ў Наваградку. У 1947 г. — чарговы арышт і вяртаньне ў сталінскія канцлягеры, дзе адседзеў дзевяць гадоў. Да сваіх апошніх дзён Кастусь Рамановіч заставаўся вялікім беларускім патрыётам, браў удзел у працы грамадзкага аб'яднаньня «Вэтэраны Адраджэньня». Пасьпеў напісаць успаміны. Сьветлая памяць!

СЁ

Суд без Жураўковай

Працяг са старонкі 1.

Суд пачаўся са спазьненнем на паўгадзіны. Зачыгванне прыгавору ў поўным варыянце, з усімі падрабязнасцямі, заняло б каля трох гадзін, таму бакі пагадзіліся заслухаць кароткі варыянт: вінаватая падсудная ці не, і колькі каму год далі. Заняло гэта хвілін дваццаць. У залі было паўсотні чалавек, большасць — журналісты. Яны цішком выглядалі сядзець прысутных сваёю падсудных — людзей са сьвету вялікіх беларускіх грошай. Так, у залі сядзелі жанчыны, якія выдавалі сябе ціхімі сьлязямі. Яны былі ў прыгожай вопратцы ды ад'яджалі ад будынку суду на

добрых аўто. Але ў цэнтры Менску такія футры ды легкавікі ня дзіва — таму родных падсудных выглядалі ня сьвецкімі акуламі, а звычайнымі людзьмі, разгубленымі і спужанымі, як і самі падсудныя.
Напэўна, у гэтым і быў асноўны сэнс гэтага працэсу: паказаць, што нават самыя магутныя асобы ў краіне застаюцца простымі сьмяротнымі, пад якімі ў любы момант можа захістацца зямля.
Назойліва напрошваюцца паралелі паміж працэсамі Жураўковай і Марыніча. Абодва яны «праходзілі» па аднолькавым артыкуле Крымінальнага кодэксу (частка 4 арт. 210 «Крадзёж шляхам злоўжываньня службовымі

паўнамоцтвамі ў асабліва буйным памеры»). Абодва працэсы актыўна асьвятляліся сродкамі масавай інфармацыі. Абое асуджаных лічаць сябе невінаватымі. Але калі Марыніча пасадзілі на пяць год, дык Жураўкову — на чатыры, хаця, паводле абвінавачаньня, Марыніч «прысвоіў» некалькі факсаў ды кампутараў заснаванай ім самім грамадзкай арганізацыі, а «Жураўкова ды кампанія» — больш за 3,6 мільянаў даляраў (яе былым падначаленым Аляксандру Мурашкі і Юрыю Матусевічу далі па чатыры гады, а калегам па «Белай Русі» Сяргею Сьцяпанаву ды Віктару Асіпенку — па пяць гадоў).

ФАТАЛЬНАЯ ЛІЧБА. За год да арышту, у лютым 2003 г., Галіна Жураўкова ўдзельнічала ў прэзыдэнцкай лыжні пад №4. У 2005-м лічба ператварылася ў тэрмін зьнявольенья. Цяпер лукашэнкаўцы будуць уважлівей прыглядацца да атрыманых нумароў.

Кіраўніца справаў скрала 3,6 мільёны

Галіна Жураўкова была арыштаваная 13 лютага 2004 г. з супрацоўнікамі ДП «Белая Русь» па абвінавачаньні паводле ч.4 арт. 210 КК (крадзёж шляхам злоўжываньня службовымі паўнамоцтвамі, учынены арганізаванай групай альбо ў вельмі вялікім памеры, санкцыі — ад 5 да 12 год зьнявольенья). Сьледства даказала факты незаконнай дзейнасьці галавы Кіраваньня справаў прэзыдэнта (КСП) і «Белай Русі» ў часе закупкі цукру-сырцу ў замежных кампаній, пастаўцы ў Беларусь цыгарэт «LD», нафтавых зьдзелак. Сума скрадзенага ў ДП «Белая Русь» складае \$3 626 547. \$3 381 000 былі вернутыя фігурантамі справы дзяржаве.
Г. Жураўкова нарадзілася 19.09.1952 у в. Бародкі Чавускага раёну. Працавала дырэктарам Беларускага вытворчага аб'яднаньня (Ханты-Мансійская акруга), гэндырэктарам швейнай фабрыкі «Дзіна» ў Веліжы. Ад 1994 г. кіравала аддзелам па абслугоўваньні дзяржспэцмерапрыемстваў КСП, канцэрнам «Беларускія мастацкія промыслы» КСП. З 2001 г. узначальвала КСП.

Неяк давялося чуць меркаваньне, што Марыніч у душы ўсё-такі заставаўся савецкім чыноўнікам. Давесьці няслушнасьць гэтай думкі яшчэ раз дапамог працэс над Жураўковай.
Пракурор, які вёў справу Марыніча, асабліва прасіў суд звярнуць увагу на тое, што Марыніч не раскаяўся ва ўчыненым. Вініца перад начальствам — адзін з галоўных рытуалаў саўковай дзяржаўнай машыны. Умей свочасова прызнаць сваю віну — і можаш спакойна існаваць далей. Найвышэйшае майстэрства — павініцца тады, калі на-

самрэч вінаваты твой начальнік: заслужыш паблажлівае прабацьне ды, магчыма, падвышэньне па герархічнай лесьвіцы. Марынічу за доўгія гады працы ў сыстэме гэты інстынкт так і не прышчапіўся. Надуманасьць абвінавачаньняў нібыта давала падказку: «Папрасі прабацьне, мо выкруціцца!» Не папрасіў.
Жураўкова, нягледзячы на спраўды сур'ёзныя доказы таго, што яна ўчыніла злачынства, вінаватай сябе не палічыла — і, відаць, цалкам шчыра. Але, нягледзячы на гэта, з захватай павіні-

лася ў заключным слове: «Я вінаватая толькі перад адным чалавекам — гэта прэзыдэнт». Цікава, ці дапамагло ёй гэтае прызнаньне? Вось жа й каленію для яе падрыхтавалі ня ўзмоцненага, а звычайнага рэжыму.
Калі ўсе разыходзіліся, пранеслася чутка, што Жураўкова зрабілася «Вінікавай-2» ды знаходзіцца зусім ня ў ложку, а ці то ў Расеі, ці то ўжо ў самім Лёндане. Аднак цяжка ўявіць, каб гэта было магчымым: чалавека, які адзіны мае прывілею хістаць зямлю ў Беларусі, разжаліць ня так лёгка.

Эфэкт чаканасьці

Анатоль Лябедзька афіцыйна названы кандыдатам у прэзыдэнты ад АГП.

Напэўна, мала хто з пасажыраў трамваяў, што кіруюцца па вуліцы Варшавэні ў напрамку Кама-роўскага рынку, здагадаліся, што за вокнамі на першым паверсе аднаго з будынкаў сядзяць 80 чалавек ды райяца, хто можа быць наступным прэзыдэнтам краіны. Тым ня менш, у нядзелю 6 лютага тут сапраўды прайшоў зьезд — але ня Партыі БНФ, як можна было б сабе ўявіць, а Аб'яднанай грамадзянскай партыі. Расыяжак «Вітаем дэлегатаў IX нечарговага з'езду АГП!» над вуліцай Варшавэні па зразумелых прычынах не было.
Тое, што партыйная канвэнцыя прайшла ў «сьвятая сьвятых» ПБНФ — у яе ўправе, стварала прыемнае ўражаньне паразуменья паміж сіламі «Пяцёркі+». Заля пасяджэньняў ва ўправе выявілася замалою — давялося

рассунуць заднюю фанэрную сьценку, каб злучыць яе з бакавым пакойчыкам. Зэдлікаў не хапала, і галёрка пасела на сталах. Вялікая мастацкая канструкцыя з саломкі, падвешаная пад стольню, круцілася ад подыхаў.
Цікава было паглядзець на дэлегатаў з малых мястэчак, з далёкіх рэгіёнаў. Гэта — людзі з рукамі, што бачылі цяжкую працу не тузін гадоў таму, а ўчора-пазавчора. Палітычныя тусоўкі для іх — справа малазнаёмая, яны прыехалі здалёк і дзеля справы. Такія ж зьедуць, калі раптам даведзецца бараніць выбар на плошчы.
Гомельская гарадзкая арганізацыя АГП амаль закруціла інтрыгу, раскрытыкаваўшы «Пяцёрку+» ды запатрабаваўшы ажывіць яе працу. На думку гомельцаў, вылучаць адзінага кандыда-

та павінна непасрэдна «Пяцёрка-плюс», бо спаборніцтва паміж некалькімі прэтэндэнтамі ад кааліцыі на ролю «адзінага кандыдата» — бязглузьдзіца. Але гэтыя прапановы так і павісьлі ў паветры.
Былы міністар абароны Казлоўскі, якога аднапартыйцы любілі называлі Пал Пальчыкам, спрабаваў давесці, што «63 гады — сапраўды не 36, але досьвед ня менш важны за маладосьць», ды прапаноўваў «шупкаць ключ да беларускай сытуацыі ў Расеі, а ад Захаду патрабаваць, каб той прымусіў Расею яго правільна павярнуць».
Аднак большасць дэлегатаў аддалі свае галасы на карысьць лідэра партыі. Анатоль Лябедзька пры чырвоным гальштуку на белай кашулі прамаўляў у сваёй знакамітай паставе — трымаючы

леваю руку ў кішэні штаноў, а правай выразна жэстыкулюючы. На яго думку, ключ ад нашых праблем знаходзіцца не за мяжою, а ў Беларусі. Калі аб'яднаная апазыцыя ўрэшце падтрымае менавіта Лябедзьку, ён накіруецца на яго пошукі падчас наступных прэзыдэнцкіх выбараў.
БСДГ вылучыла Шушкевіча, «Свабодная Беларусь» — Статкевіча, ПКБ — Калякіна, АГП — Лябедзьку... Засталося ўражань-

не лёгкага расчараваньня — не, не самім выбарам, але тым, што не было сюрпрызаў. Дыскусія на зьездзе, у прыніцы, была досыць жвавай, але вынік — цалкам прадказальны. Хто-ніхто, відаць, падумаў: нашто ўвогуле зьяжджаліся?
Досыць калярытна ў гэтым зьвязку глядзеліся партрэты Сяргея Антусевіча, якімі былі завешаныя ўсе сьцены ва ўправе. Антусевіч будзе балытавацца ад БНФ у парламэнт па 52-й гарадзенскай акрузе (там выбары не адбыліся), але чалавек неабазначны мог бы падумаць, што гэта й ёсьць адзіны кандыдат ад АГП, а то і ад усёй апазыцыі. А што? Любая асоба зь незацяганым прозьвішчам ды малазнаёмым абліччам мае шанец «стрэліць» угару на гэтых выбарах. Эфэкт нечаканасьці, падмацаваны выразнымі асабовымі якасьцямі, — вось тое, чаго апазыцыі пакуль што так не хапае. Суцяшае тое, што ад уладаў таксама можна чакаць чаго хочаш, але не кандыдатуры-сюрпрызу.
Алесь Кудрыцкі

СЬЦІСЛА

Мілінкевіч вылучаны ад «зьялёных»
Цэнтральная рада Беларускай партыі зьялёных на сваім пасяджэньні ў Гомелі вылучыла лідэра незарэгістраванай Беларускай асацыяцыі рэсурсавых цэнтраў Аляксандра Мілінкевіча ў якасьці кандыдата на прэзыдэнцкія выбары. Алесь Мілінкевіч лічыць, што прэзыдэнт мусіць

адмовіцца ад шэрагу царскіх паўнамоцтваў і вярнуцца да прынцыпу раўнавагі розных галінаў улады. А сама Беларусь — ператварыцца з прэзыдэнцкай у парламэнцка-прэзыдэнцкую рэспубліку.
У каталікоў пост
У сераду каталікі Беларусі адзначылі Папяльцовую сераду. Пачаўся велікодны пост. Урачыстую службу з

гэтай нагоды ў менскай катэдры адслужыў кардынал Казімір Сьвёнтак. У праваслаўных Вялікі пост пачнецца 14 сакавіка.
Папрашайніцтва на рэвалюцыю
У сераду ў Менску адбылася спроба асудзіць Аксану Новікаву за папрашайніцтва. Аднак адміністрацыйная камісія Фрунзэнскага раёну не

набрала кворуму — з 11 чалавек прысутнічалі пяць. Разгляд справы перанесены. Сп.Новікава некалькі тыдняў таму хадзіла па цягніках мэтро і зьбірала сродкі на «аранжавую рэвалюцыю». Штраф за папрашайніцтва складае ад 0,5 да 5 б.в. (12—120 тыс.).
І-шы беларускі
Першы айчынны гіпэрмаркет «BIGZZ»

адчыніцца пры канцы лотага — пачатку сакавіка. Месьціцца ён будзе ў сталічным мікрараёне Зялёны Луг, на перасячэньні МКАД з вул. Мірашнічэнкі.
Эўрафонды для Беларусі
Віце-сьпікер Эўрапарлямэнту, доктар матэматыкі Януш Аньшкewіч заявіў пра ініцыятыву стварэньня

адмысловага фонду пры Эўразьвязе, які б падтрымліваў дэмакратызацыю суседніх краінаў, у тым ліку і Беларусі. Аналягічныя фонды ў 1980-х падтрымлівалі польскую «Салідарнасьць».
Сп. Аньшкewіч мяркуе, што фундацыя павінна мець пмат мажлівасьцяў для дзейнасьці, бо спадзеваў на супрацу з урадам няма.
АЛ, АГ; svaboda.org

Усе прэм'еры — ворагі

Беларускае тэлебачаньне ня можа пазбавіцца расейскага акцэнта. Стыль беларускага тэлебачаньня выдае комплекс непаўнавертасці тых, хто на ім працуе, і тых, хто над ім стаіць. Падача на БТ і АНТ апошніх падзеяў — сьмерці Зураба Жваніі і абраньня Юліі Цімашэнкі — у цэнтры ўвагі Віталія Тараса.

Сьмерць прэм'ер-міністра Грузіі Зураба Жваніі ўразіла найперш сваёй неймавернасьцю. Кіраўнік ураду гіне ад чаднага газу... Увогуле выпадкі гібелі людзей празь няспраўнае п'яное ацяпленне ў краінах былога СССР, у тым ліку і ў Беларусі, здараюцца даволі часта. Але тут — другая асоба ў дзяржаве... Чаму ахова ня ўгледзела небяспэкі, не правярыла — ці ўсё ў парадку ў кватэры, дзе спыніўся шэф, не ўстрыжывалася свочасова? Для чаго прэм'ер-міністар сустрэкаўся прыватным чынам з чыноўнікамі, мякка кажучы, ня самага высокага рангу? Пытаньні можна задаваць бясконца. І якія б пераканаўчыя доказы выпадковасці гібелі Жваніі ні прыводзілі ўлады, усё адно ў сьвядомасьці простых людзей сьмерць аднаго з лідэраў «рэвалюцыйнага» застанецца загадкавай, а вакол акалічнасьцяў і магчымых прычын трагедыі заўсёды будуць рабіцца спэкуляцыі.

На памяць прыходзіць гібель Пятра Машэрава. Здаецца, дагэтуль ніхто пераканаўча не абверг самай прастай і самай верагоднай прычыны гібелі першага сакратара ЦК КПБ — здарэньне на дарозе. Тым больш што звычайна кіроўцаў высокапастаўленых асоб (зь іхнага патураньня, дарэчы) ганяць па ўрадавых трасах без абмежаваньня хуткасці, ігнаруючы правілы дарожнага руху для «простых людзей», вядомая. Колішні старшыня прэзыдыюму Вярхоўнага Савету БССР Сургануў загінуў пры падобных акалічнасьцях. А колькі яшчэ было падобных выпадкаў — толькі зь менш трагічнымі вынікамі... І толькі пра Машэрава хадзілі дый дагэтуль ходзяць чуткі, што за ягонай гібельлю стаяў Крэмль.

Але ж тут гаворка не пра тэорыю змоў і яе прыхільнікаў. Хаця ў Беларусі іх, выглядае, штогод становіцца ўсё болей, пачынаючы ад самага высокага кіраўнічага зьвяна.

Цікавай і паказальнай была рэакцыя на трагічны інцыдэнт ды іншыя падзеі апошняга часу ў Грузіі і ўкраіне. Рэакцыя расейскіх СМІ на гібель грузінскага прэм'ера была цалкам прадказальнай. У трагічным выпадку спачатку ўбачылі прымету ці то нейкіх кланавых разборах, ці то імкненьне прэзыдэнта Саакашвілі да абсалютнай улады. А потым у адной з аналітычных праграм «Росіі» быў зроблены акцэнт на тым, што сябар Жваніі, маўляў, быў зусім маладым чалавекам... Як тут ня ўспомніць сюжэт пра чэскага дыплямата, дэпартаванага зь Менску па абвінавачаньні ў пэдафіліі. Гэты сюжэт, паказаны на БТ, быў пазней абсмактаны, дарэчы, у адной зь нядзельных інфармацыйных перадач НТВ — каналу, які яшчэ ня так даўно прыводзілі як прыклад аб'ектыўнай і неангажаванай тэлежурналістыкі.

Што ж да ўкраіны, дык пра зацьвярдзеньне новага ўраду на чале зь Юліяй Цімашэнкай у згаданай тэлепраграме «Росіі» наагул не знайшлося ні слова. Між тым, напярэдадні звычайнае працэдурнае пытаньне, якое сталася прычынаю пераносу зацьвярдзеньня прэм'ер-

ТАЕМНЫЯ СПРУЖЫНЫ НА ЭКСПАРТ. Ад 1 лютага пачаў працу спадарожнікавы тэлеканал «Беларусь-ТБ». Віктар Маючы, яго кіраўнік, зьбіраецца прывабіць замежных гледачоў інфармацыйнымі й інфармацыйна-аналітычнымі перадачамі БТ, якія будуць «максымальна прадстаўленыя ў этэры».

міністра Вярхоўнай Радаю, падавалася расейскімі тэлеканаламі як сэнацыя. Тэлекампаніі амаль не хавалі, што жадаюць Цімашэнкі (а разам зь ёй — і прэзыдэнта Юшчанку) правалу.

Адзін з расейскіх экспэртаў, між тым, з сумам прызнаў, што расейскае кіраўніцтва ўсё яшчэ не зразумела адной важнай рэчы — пасьля падзей на ўкраіне і Грузіі трэба забыцца на такі панятак, як «блізкае замежжа». Названыя краіны зрабіліся проста замежжам, гэта значыць перасталі быць сатэлітамі Масквы. Добра, што хаця б адзін маскоўскі экспэрт цягам апошніх 12 гадоў зразумеў гэта.

Разгадка іроніі й сарказму, якую дазваляюць сабе тэлеведучыя на БТ: ім ніколі не давядзецца сустрэцца ў студыі ні з кім, хто быў бы хоць колькі-небудзь незалежным у поглядах, хто мог бы даць адлуп невуцтву й нахабству.

Дагэтуль не зразумелі гэтага, бадай, толькі ў Беларусі. Прынамсі, калі меркаваць па шматлікіх дзяржаўных тэлеканалах (хутка пералічыць іх усё адразу будзе ня так і проста). Юлія Цімашэнка на БТ стала, можна сказаць, антыгероем тыдня. І калі пазыцыю расейскіх мэдыяў адносна ўкраіны яшчэ некаж можна растлумачыць, дык пазыцыя беларускіх СМІ выглядае абсалютна бязглуздай, бо гэтая пазыцыя проста дублюе маскоўскую лінію, ад якой карысьці Беларусі няма ніякай, і аб гэтым нават ужо гаварыў раней Аляксандар Лукашэнка...

Складаецца ўражаньне, што ў вядучых беларускіх інфармацыйных і так званых аналітычных праграм пачуцьцё злосьці або іроніі выклікаюць падзеі ня толькі ва ўкраіне, ці Грузіі, ці ў той самай Расеі, а ўвогуле ў любой краіне сьвету. Калі толькі

гэтую краіну не ўганараваў сваёй прысутнасьцю кіраўнік беларускай дзяржавы, вядома... У гэтым выпадку формы аднасьці журналістаў першай асобе прымаюць часам анэкдатычныя формы. Напрыклад, у рэпартажы зь Лівану, дзе Аляксандар Лукашэнка падчас свайго афіцыйнага візыту пасадзіў кедар, на поўным сур'эзе сьцьвярджалася, што ліванскі кіраўнік Высока пахваліў беларускага госьця за тое, што той нібыта зрабіў гэта больш акуратна і ўмела, чым кіраўнікі ўсіх астатніх краін рабілі гэта да яго. Мяркуючы па рэпартажы, гэта была галоўная падзея візыту, калі не лічыць, зразумела, дамоўленасьці, што ў Ліване будзе адкрыты беларускі ліцэй (трэба думаць, замест закрытага ўладамі ў Менску).

Усе замежныя кіраўнікі — ад прэзыдэнта ЗША да каралевы Вялікабрытаніі — падаюцца ў беларускіх інфармацыйных праграмах суцэльнымі дурнямі ці нягоднікамі. Напрыклад, нядаўня традыцыйная прамова брытанскай каралевы ў парлямэнце выклікала ў беларускіх камэнтатараў сапраўдны паток жоўці. Сама традыцыя падалася аднаму з тэлеведучых дурной і непатрэбнай, а ўжо ўзровень інтэлекту Элізабэты II у беларускага «журналіста» выклікаў проста-такі прыступ сарказму.

Такой манерай падачы матэрыялаў пра заходніх лідэраў, манархаў і мільярдэраў калісьці карысталіся вядучыя ЦТ у Маскве — напрыклад, амэрыканіст Валянцін Зорын. Аднак калі ён і яшчэ купка падобных да яго савецкіх «экспэртаў» аднойчы сустрэліся ў тэлестудыі з прэм'ер-міністрам Вялікабрытаніі Маргарэт Тэтчэр, ад іхнага лоску ды «іранічнасьці» падчас калектыўнага інтэрвію не засталася нічога, бо яны выглядалі побач з вострай на язык і незвычайна рэзкай палітычнай дзячккай проста прафэсійна няздатнымі людзьмі.

Вось тут, мабыць, і разгадка тае іроніі й сарказму, якую дазваляюць сабе тэлеведучыя на БТ. Ім ніколі не давядзецца (нават калі б яны да гэтага дадумаліся) сустрэцца ў студыі ні з кім, хто быў бы хоць колькі-небудзь незалежным у поглядах,

хто мог бы, інакш кажучы, даць адлуп невуцтву й нахабству. Ёсць толькі адзін чалавек, ніводнае слова якога не падлягае крытыцы або, крый божа, іроніі. Імя гэтага чалавека ніколі не сыходзіць з вуснаў беларускіх тэлеведучых.

Якое ўсё гэта мае дачыненне да тэмы? Ды самае непасрэднае. Стыль беларускага тэлебачаньня выдае комплекс непаўнавертасці тых, хто на ім працуе, і тых, хто за ім (ці дакладней — над ім) стаіць. Стыль вядзеньня, які іначай як сьцёбам не назавеш, быў вельмі папулярны сярод журналістаў на пачатку 1990-х, калі крытэры прафэсійнасьці й майстэрства часова адшлі на другі плян. А на першы плян у пэўнае катэгорыі журналістаў выйшла жаданьне хутка і бессаромна «рубіць бабкі».

Трэба абсалютна не паважаць сябе, гледачоў і ўласнай дзяржавы, каб рабіць з навакольнага сьвету тэатар абсурду, з палітыкі — «маскі-шоў», а замежных лідэраў (як, дарэчы, і айчынных апазыцыйных палітыкаў) паказваць выключна ў карыкатурным выглядзе.

Але справа нават ня ў гэтым. Пры тым, што ў беларускіх мэдыях ад нядаўняга часу дазволена дазаваная крытыка Расеі, у тым ліку і палітыкі Крамля, Беларусь усё яшчэ ня можа пазбавіцца кляйма «блізкага замежжа». Так, блізкай, вельмі блізкай застаецца Беларусь ад Расеі, а яе палітыку, як унутраную, так і замежную, часам проста немагчыма адрозьніць ад палітыкі расейскай. Тым болей што ў абедзвюх дзяржавах гэтая палітыка становіцца амаль неадрознай ад колішняй савецкай палітыкі.

Такую палітыку больш дарэчна называць рэжымам. За часамі таталітарнага рэжыму зусім ня важна было, хто ўзначальвае тую ці іншую ССР, бо ўсе гулялі паводле адзіных правілаў. У тых умовах нават сьмерць кіраўніка рэспубліканскай кампартыі ў выніку аварыі ўспрымалася ледзь не як выклік ўсёй сыстэме. І правінцыйны погляд сённяшняга БТ, якое глядзіць на сьвет праз прыцэл ідэалогічнай вайны супраць усёй заходняй цывілізацыі, — гэта погляд зь мінулага ў нікуды.

Міхаіл Падаляк: «СМІ ў Беларусі — ня бізнэс, а праява жыццёвай пазыцыі»

Дэпартацыя зь Беларусі ва Украіну ня выбіла глебы з-пад ног Міхаіла Падаляка. Журналіст узначаліў інфармацыйна-аналітычны тыднёвік «Українська газета». Дызайн выдання дужа падобны да газэты «Время», у якой Падаляк быў намеснікам галоўнага рэдактара, — нават коміксы на апошняй старонцы выходзяць пад той самай шапкай «Люстэрка». Ёсць і адрозьненне: украінская мова тэкстаў. Праблематыка — цалкам украінская, аднак беларуская тэматыка на палосах «За мяжой» прысутнічае стала. М.Падаляк адказвае на пытаньні карэспандэнта «НН» Алесь Кудрыцкага.

«НН»: Ці рады Вы павароту лёсу, дзякуючы якому апынуліся ва Украіне?

Міхаіл Падаляк: Гэта вельмі цынічнае пытаньне. Я б не сказаў, што быў рады, калі пасяля 15 год жыцьця ў Беларусі мяне за 30 хвілін адтуль выгналі і забаранілі вяртацца цягам пяці гадоў. У Беларусі засталіся мае сябры, праца, родныя. Шкадуно, што не ўдалося, як і многім іншым, хто працаваў у грамадзянскай супольнасьці ды СМІ, памяняць лад думак беларускага насельніцтва. Зь іншага боку, я чалавек дастаткова мабільны. Нельга сядзець і пасыпаць галаву посплам. Трэба працаваць, дзе б ты ні знаходзіўся, а не плакаць у камізэльку.

«НН»: Ці не расчараваліся Вы ва Украіне?

МП: Я вельмі люблю Беларусь, яна спакойная і вельмі прыгожая. У свой час яна таксама была й вельмі шматабяцальная — але цяпер заснула. Калі вы пераедзеце паўднёвую мяжу, дык убачыце, што ёсць іншая краіна — таксама вельмі прыгожая і цікавая, але яна разьвіваецца, яна прагнулася. Я рады, што трапіў ва Украіну менавіта ў гэты час. Я ўдзельнічаў у Аранжавай рэвалюцыі, займаўся інфармацыйным складнікам кампаніі Юшчанкі ў Харкаве — адным з самых цяжкіх рэгіёнаў. І я б хацеў, каб Беларусь была іншай краінай, каб мая праца ва Украіне спрычынілася да таго, каб Беларусь пазбавілася страшэнна незразумелага мне тыпу дзяржаўнага кіраваньня.

«НН»: Ці не было спакусы пакінуць журналістыку — ска-

жам, пайсьці ў бізнэс?

МП: Я не лічу, што трэба сыходзіць з той сфэры, у якой ты сябе адчуваеш як рыба ў вадзе. У мяне ніколі не было жаданьня кінуць працу ў мас-мэдыя, хоць праца ў газэтах часта выходзіла мне бокам. Праца ў СМІ ў грамадстве, якое, як беларускае і украінскае, яшчэ ня высьпела — вельмі ганаровая і адказная. Нам трэба за яе брацца і рабіць яе, магчыма, нават на шкоду ўласным інтарэсам. Калі правільна пабудавана праца СМІ, можна зьмяніць каштоўнасьці, якія будучы вызначаць наша жыццё і жыццё нашчадкаў. Ва Украіне гэта ўжо адбываецца, у Беларусі — яшчэ не.

Што да бізнэсу, дык мас-мэдыя — гэта й ёсць бізнэс. Іншае пытаньне, што ў Беларусі займацца мэдычным бізнэсам немагчыма паводле азначэньня. Тыя, хто яшчэ працягвае займацца выданьнем незалежных газэт, у тым ліку й ваша выданьне, — проста героі. У Беларусі гэта ня бізнэс, а праява жыццёвай пазыцыі.

«НН»: Зь якой галоўнай праблемай давялося сутыкнуцца ва Украіне?

МП: Было і ёсць шмат праблем, большасьць зь якіх звязаны зь неўрэгуляванасьцю побыту. У нас з жонкай у Менску было жытло, а ва Украіне яго яшчэ няма. Уявіце сабе: вас вырываюць са старога жыцьця ды пераносяць у іншае асяродзьдзе, але ўсё, што ў вас было, чым вы жылі гэтыя 15 год, застаецца там, за мяжой. І пры гэтым вы самі забраць гэта ўсё ня можаце. Мая жонка бясконцую коль-

касьць разоў цягалася церазь мяжу, перавозычы нашы сумесна нажытыя рэчы. Нават цяпер — я працую, а яна яшчэ працягвае займацца наладжваньнем нашага побыту. Дзякуй богу, што яна ў мяне ёсць!

«НН»: Ці лёгка вам даўся пераход ва ўкраінскамоўнае асяродзьдзе?

МП: Для мяне ўкраінская мова — родная, мае бацькі ў Заходняй Украіне нарадзіліся. Я вярнуўся ў родную стыхію. Я ніколі ня меў праблем ні з украінскай, ні з расейскай, ні з беларускай мовамі. Знаходзячыся ў Беларусі, я вельмі камфортна пачуваўся у беларускім моўным асяродзьдзі. Іншае пытаньне, што яго штучна звужалі, і гэта замінала яму пра-

Я б хацеў, каб мая праца ва Украіне спрычынілася да таго, каб Беларусь пазбавілася страшэнна незразумелага мне тыпу дзяржаўнага кіраваньня.

явіць усю шматколернасьць. Ва Украіне, безумоўна, таксама існуе пэўны канфлікт паміж расейскім і ўкраінскім культурным асяродкамі, але зь беларускай сытуацыяй яго не параўнаць. Тым больш што, наколькі я магу меркаваць па апошніх тэндэнцыях, украінская мова робіцца ўсё больш і больш папулярнай.

Пакуль «Українська газета» выдаецца на ўкраінскай мове, але неўзабаве яна будзе вы-

ТАК ВЫГЛЯДАЎ Міхаіл Падаляк у купэ цягніка перад дэпартацыяй зь Беларусі.

ходзіць яшчэ і ў расейскай вэрсіі. Калі вы жадасце ўплываць на грамадскую думку ў цэлым, дык павінны ўлічваць і інтарэсы расейскамоўных чытачоў.

«НН»: Як Вы можаце параўнаць сытуацыю ва ўкраінскіх мас-мэдыя да і пасяля рэвалюцыі?

МП: Свабоды ва ўкраінскіх СМІ і да, і пасяля рэвалюцыі было нашмат больш, чым у беларускай мэдычнай прасторы. Гэта ў прынцыпе несупастаўныя рэчы. Да рэвалюцыі тут была магчымасьць працаваць з пэўнымі абмежаваньнямі, а ў Беларусі ў прынцыпе няма магчымасьці працаваць. Тут заўсёды ахвотна ішлі на кантакт з прадстаўнікамі СМІ і апазыцыйныя палітыкі, і дзяржчыноўнікі. Але меркаваць, як зьменіцца становішча сродкаў масавай інфармацыі пасяля рэвалюцыі, пакуль цяжка. Калі раней СМІ ва Украіне падзяляліся на палітычныя інструмэнты — «за» ці «супраць», дык цяпер яны павінны вызначыцца, якую нішу яны будуць займаць на рынку. Акрамя гэтага, пакуль не зразумела, наколькі адэкватна новы ўрад будзе рэагаваць на крытыку.

«НН»: Вы ўжо пачалі кры-

тыкаваць новую ўладу ў сваёй газэце?

МП: Добры журналіст заўсёды павінен мець лёгкі налёт апазыцыйнасьці. Так, тут мне ня трэба будзе займацца радыкальнай інфармацыйнай працай, як у Беларусі. У Беларусі трэба ў лоб біць, казаць адкрыта: калі злодзей — значыць злодзей — і мець мужнасьць вытрымаць абавязковыя пераследы. Ва Украіне грамадзкая думка нашмат больш вольная, яна ня ўспрымае лабавых атак. Многія выданьні, якія падтрымлівалі Януковіча, цяпер адчуваюць разгубленасьць — яны прывыклі ліць бруд і працаваць на ўладу. «Українська газета» будзе крытыкаваць, але толькі па сутнасьці. Вось, напрыклад, мы ўжо аналізуем не зусім празрыстае фармаваньне новага ўраду. Віктар Юшчанка, магчыма, крыху паддаўся абяцаньням, якія ён раздаваў падчас перадвыбарнай кампаніі свайму атачэньню, і на некаторыя сур'ёзныя пасады ў дзяржаве былі назначаны не зусім адэкватныя асобы.

«НН»: Ці ня зробіцца сярод беларусаў модай эміграцыя ва Украіну?

МП: Я буду толькі рады, калі зь Беларусі будуць сюды прыяжджаць, каб падыхаць свабодай, але я хачу, каб Беларусь і сама зрабілася свабоднай. Беларусь — вельмі пэрспэктывная кампактная краіна. Украіна — больш вялікая па памерах, ёй цяжэй рэфармавацца. Беларусь даўно магла далучыцца да тройкі легендарных прыбалтыйскіх краін. Пакідаюць краіну заўсёды найбольш пэрспэктывныя яе прадстаўнікі. Я разумею, што цяжка працаваць у Беларусі: няма грошай, няма працы, нарастае дзяржаўны прэсінг, сілавая структура некантраляваная — але зьяжджаць нельга! Безумоўна, за мяжой большыя магчымасьці для самарэалізацыі, але няўжо ж ужо сёньня трэба пахаваць Беларусь? З аднаго боку, мне шкада людзей, але з другога — шкада краіну!

СЬЦІСЛА

Ударылі ніжэй поясу

«Газпром» заявіў, што налета падыве пану на прыродны газ для Беларусі. Кіраўніцтва канцэрну не дачакалася прыватызацыі «Белтрансгазу» і ня будзе далей трымаць «палітычных» цэн: Беларусь атрымлівае газ па 46,68 даляра за тысячу кубоў, а краіны Балты — па 95 даляраў. Цэны ўжо вырасьлі: з 1 лютага юрыдычныя асобы ды індыўдуальныя прадпрыемствы плацяць за газ на 8% больш.

«Далоў ПДВ!»

Аб'яднаныя прадпрыемствы «Пэрспэктыва» зьбірае

подпісы пад зваротам да ўраду. Патрабаваньне — адмяніць спяганьне ПДВ з індыўдуальных прадпрыемстваў. На 10 лютага запланавана правядзеньне агульнаацыянальнага страйку прадпрыемстваў. Калі ўрад ня пойдзе насустрач бізнэсоўцам, «Пэрспэктыва» заклікае спыніць з 1 сакавіка ўсе выплаты ў бюджэт.

Смачны холдынг

На Магілёўшчыне высадзіўся дэсант з маскоўскіх чыноўнікаў ды бізнэсоўцаў. Яны абмяркоўваюць стварэньне беларуска-маскоўскага аграпрамысловага холдынга,

які аб'яднае вытворцаў малочнай прадукцыі, ітушынага мяса, яек, сыру. Маскоўскія бізнэсоўцы ўжо прыглядаюцца да Крычаўскага мясакамбінату, Горацкага сырзаводу ды Быхаўскага заводу для сушкі агародніны.

І на Запад, і на Ёсход

Завод «Віцязь» атрымаў сэртыфікат якасьці Эўразьвязу ды зможа прадаваць тэлевізары на Запад. Датычыцца гэта мадэлі «Planit», якую выпрабавалі ў элітным эўрапейскім інстытуце сэртыфікацыі VDE. Адначасова «Віцязь» атрымаў сэртыфікаты адпаведнасьці прадукцыі

стандартам бясшпекі Казахстану.

МаАЗ зьнікне

Магілёўскі аўтамабільны завод (МаАЗ) да канца 2006 г. увойдзе ў склад БелАЗу. Першым да БелАЗу (сёлета ў красавіку) прыойдзе сталеліцейны цэх. Акрамя грошай на заробкі супрацоўнікам МаАЗу, кіраўнікам жодзінскага заводу даведзецца знайсці 13,8 млн эўра на мадэрнізацыю вытворчасці свайго новага філіялу.

Замежныя айчыныя цыгарэты

Менская фабрыка «Тытун-інвэст» пачала вырабляць

цыгарэты «Monte Carlo» і «Magna» паводле ліцэнзіі кампаніі «JT International» (JTI). Пакуль што гэта адзіны рэалізаваны праект, які дае магчымасьць замяніць імпортныя цыгарэты айчыннымі аналягамі.

Новыя сарты бульбы

Інстытут бульбаводзтва Акадэмі навук вывеў тры новыя сарты бульбы — «Нэптун», «Блакiт» і «Зарніца». Усяго ў Беларусі налічваецца 53 сарты, зь іх 32 — уласныя. Новыя гатункі розняцца высокай ураджайнасьцю (да 600 цэнтэраў з гектара) ды ўстойлівасьцю да нэматоды — шкодніка, які назапашваецца ў глебе.

Фэрмэрскіх гаспадарак менее

Летась у краіне ліквідавалася 396 фэрмэрскіх гаспадарак, створана — 198. Усяго ў Беларусі налічваецца 2 336 гаспадарак.

АК; АФН, БелаПАН

КУРСЫ ВАЛЮТ

на 10 лютага:
1 амэрыканскі даляра — 2 169 рублёў
1 эўра — 2 770,90 рубля.
1 латвійскі лат — 3 980,18 рубля.
1 літоўскі літ — 802,50 рубля.
1 польскі злоты — 691,54 рубля.
1 расейскі рубель — 77,10 рубля.
1 украінская грыўна — 408,47 рубля.

Паводле Нацбанку

Пра тых, хто спазьніўся

Летась натарыяльную кантору, аддзел кэракопій бібліятэкі ды раённую газету ў Паставах заклінула хваля наведнікаў-вяскоўцаў сталага ўзросту, пераважна бабулек. Усе хацелі як найхутчэй падаць дакумэнты ў фонд «Узаема-разумьне і прымірэнне», каб атрымаць кампэнсацыю за прымусовую працу падчас вайны. Да такіх работ яны прыцягваліся не ў Нямеччыне ці Аўстрыі, а на сваёй радзіме. Ніякія звароты і тлумачэньні, што тэрмін прыёму заяў скончыўся яшчэ ў 2001 годзе, не дапамагалі. Бабулі адны, часам з дапамогай маладзейшых сваякоў, настойліва грукаліся ў інстанцыі, афармлялі дакумэнты, пасылалі іх у Менск.

Газэта «Пастаўскі край» нават выступіла з тлумачэньнямі. Але хваля не спадала. І людзі да гэтага часу ня вераць, што прыём заяў спынены. Кажуць, «заўтра паціху зноў пачнуць плаціць». Хоць сам фонд мае неўзабаве спыніць сваю дзейнасьць, даўшы справаздачу нямецкаму і аўстрыйскаму бакам аб поўнай выплаце кампэнсацыі.

Напэўна, ніхто з іх кампэнсацыі ўжо не атрымае. Чаму яны так прыпазьніліся? Наш вясковы чалавек, калі яму толькі сказана штосьці аформіць, адкладаць справы ня будзе, тым больш калі гэта звязана з грашма.

Пра тое, што выплачваюцца кампэнсацыі за прымусовыя работы ў час вайны і на тэрыторыі Беларусі, на вёсцы, прынамсі, мала хто ведаў. Не да гонару вяскоўцаў можна канстатаваць, што ў вёсках амаль паўсюдна былі выпадкі, калі чалавек афармляў дакумэнты, атрымліваў кампэнсацыю, а васьць зямлякамі, якія прайшлі праз аднолькавыя пакуты, таксама мелі на яе права, інфармацыяй дзяліцца не сьпяшаўся. Такая прыкмета нашага жыцця.

Зь іншага боку, калі сродкі для

кампэнсацыі выдзелены, абавязак адпаведнага фонду паклапаціцца, каб грошы атрымалі ўсе пацярпелыя.

Пашыраць структуры фонду да ўзроўню раёнаў (ёсьць абласныя камісіі) занадта шыкоўна. Але існуюць розныя спосабы інфармаваньня насельніцтва ў глыбінцы.

Уратаваныя ад цэпу

Таксама на Пастаўшчыне нярэдка выпадакі, што і пры своєчасным афармленьні дакумэнтаў нехта грошы атрымліваў, а нехта — не. Хоць падставы для атрымання былі аднолькавыя.

Каб прэтэндаваць на выплаты, патрабавалася заява пакутніка аб тым, дзе, як і калі ён прыцягваўся да прымусовай працы, адпаведная анкета, дзье заявы сьведкаў і кэракопіі пашпартаў.

Дзье заявы сьведкаў. Зь цягам часу, пасля прыходу атрадаў з усходу, Пастаўшчына стала партызанскім краем. І ў кастрычніку 1943-га акупанты правялі тут буйнамаштабную карную акцыю, якую мясцовае насельніцтва і дасёння называе «тэпам». Партызаны пацярпелі мала, а васьць многія вёскі былі папаленыя разам з жыхарамі. Апалелых вывозілі на перасыльны пункт на станцыю Лынтупы, адкуль адпраўлялі ў Нямеччыну. Людзі ўцякалі, адкульсяліся, ды лішкі рабсілы і адпускалі. Насельніцтва зганялі будаваць бункеры ўздоўж чыгункі, высякаць лес, нават буракі капаць.

Напрыклад, бабулі Марылі трэба пацвердзіць, што яна працавала на будаўніцтве бункера ля мосту цераз раку Мядзелку. Урэшце вышуквае Франю і Ганну, якія яшчэ жывыя. Зьвяртаецца да іх. Тыя падпісваюцца, а потым задумваюцца. Ганна гаворыць: «Дык і ты ж, Марылька, за мяне падпішыся, і ты, Франя...» Ледзь не кругавая парука. Магчыма, менавіта таму некато-

рых з заяў «заварочваліся»?

Адзін з маіх сваякоў працаваў на высецы лесу. Потым успомніў, што два тыдні на сваім кані вазіў па навакольных вёсках немцаў і паліцаў. Таксама прымусовая праца. Але каго браць у сьведкі?

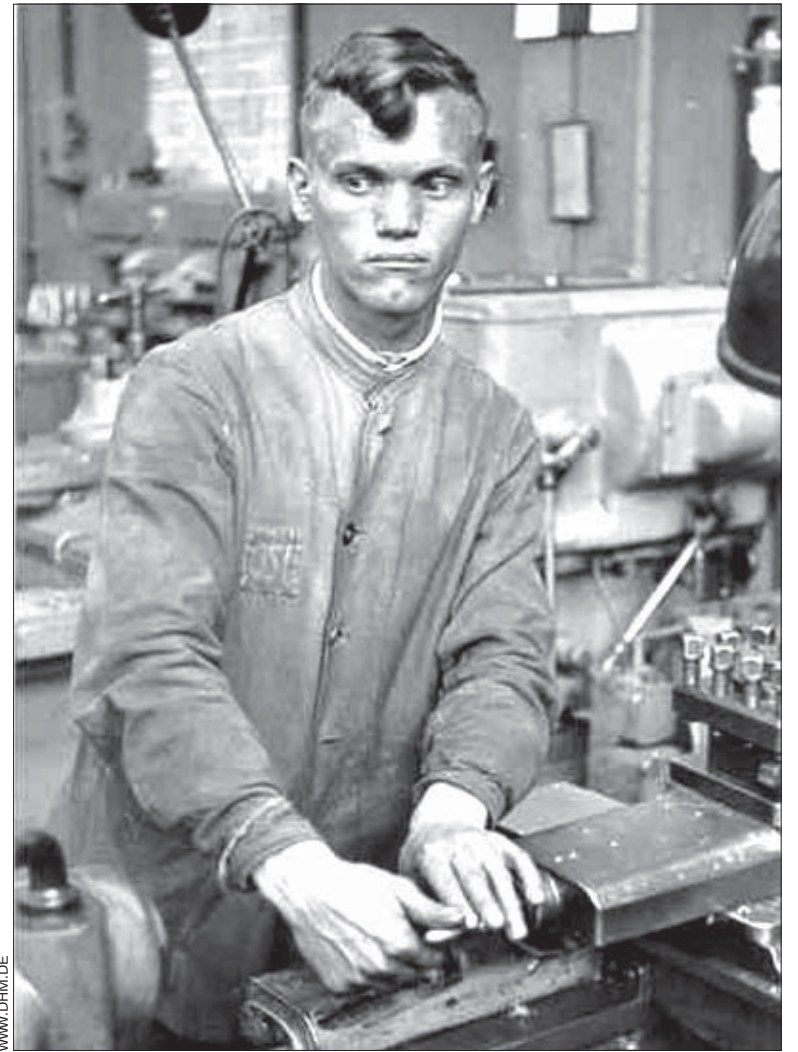
Ты бункер капаў

Вайна і ў найаўтаргэтнейшых мэмуарах трактавалася па-рознаму. А тут успаміны простых людзей. Дый дзе мяжа, хто пацярпеў больш, хто менш? Той, хто капаў бункер ля чыгункі пад наглядом паліцыі? Ці той, хто ўцёк са спаленай вёскі і тыднямі калеў у лесе?

Што казаць, калі нават ня ўсе атрымалі кампэнсацыю, хто працаваў у Нямеччыне. Ігнат Цярлок быў прызваны на вайсковую службу ў Чырвоную Армію яшчэ ў 1940-м годзе. У 1942-м пад Масквой трапіў у нямецкі палон. Тры гады да вызваленьня зь яго саюзнікамі правёў у Германіі, працаваў на розных работах. Два гады цягнулася яго перапіска з фондам «Узаемаразумьне і прымірэнне», фондам «Памяць, адказнасьць і будучыня» ў Германіі. Чалавеку адмовілі ў кампэнсацыі. Прычына — зноў жа спазьненне са зваротам наконт яе. Бо вэтэран жыў у вёсцы, ніколі ніякіх газет не вышываў — ніхто і не паклапаціўся напаміць яму пра мажлівасьць атрымаць нейкую кампэнсацыю. А калі дачка забрала ў горад, сама разабралася ў хітрых акалічнасьцях атрымання гэтай кампэнсацыі, было ўжо позна.

Дзяржава ня роўна дзеле

У Паставах новы ажыятаж сярод людзей, асабліва сталага веку. Абвешчана было, што тэрмін падачы заяў на атрыманьне чэкаў «Жыльлё» спыняецца ў канцы 2004 году. У мясцовым адзеле архітэктурны чарга. Зноў жа зь людзей у асноўным вясковых ды

ОСТАРБАЙТЭРЫ. Цяпер ім па 80, і яны хочуць кампэнсацыі за страчаныя маладыя гады.

тых гараджан, якія жывуць ва ўласнаручна пабудаваных хатах, а таму ў пачатку 1990-х ня выкарысталі чэкаў для прыватызацыі жылля, якое іншым гараджанам практычна праз гэтую прыватызацыю было падорана.

Куды падзецца з гэтымі чэкамі, вяскоўцы не разумеюць. Перакупшчыкі прапануюць невялікія грошы. Так, у Паставах па 500—600 руб. за чэк. Калі ўлічыць, што чалавеку прыпадае 30—80 чэкаў,

зразумела, колькі выйдзе. Да таго ж трэба ўлічыць, што дзяржава за саму выдачу чэкаў спаганяе яшчэ больш як шэсьць тысяч рублёў. Але нешта на хлеб пэнсіянэру застанецца. Такая няроўнасьць — нехта з дапамогай чэкаў атрымлівае практычна бясплатную кватэру, а некаму за гэтыя паперкі сьвеццаць лічаныя тысячы. Але народ рушыў па інстанцыях. Каб толькі ў чарговы раз не спазьніцца.

Міхал Гіль, Паставы

Барысаўскія зубры

Зуброў у лясх стала болей. «Зуброў», якія «не жывуць у няволі», — не відаць. Барысаўскі сьвятар выступаў па-беларуску. Актывізаваліся нэафашысты. Сэрыі жажлівых калектыўных самагубстваў скаланулі Барысаў.

Зубры жывуць ня толькі ў Белавескай пушчы, яны зусім ня супраць навьтоптаць палаткі на мяжы Менскай і Віцебскай абласцей, тым самым робячы нямаля шкоды людзям. Пра гэта мне распавяла аднагрупніца, якая паходзіць з тых мясцін. Зубры тамака — норма. Але і да іхных свавольстваў пачынаюць прывыкаць.

А васьць палітычных чэкаў гэтых велічных жывёл на вуліцах Барысава робіцца ўсё менш. Прынамсі, адзнак іх жыцця — налупак, графіці, пікетаў, якія за апошнія гады сталі неад'емнымі атрыбутамі жыцця гораду.

Нічога новага не зьяўляецца. Прызнаюся, што на пачатку існаваньня «Зубра» я вельмі скептычна ставіўся да іх дзейнасьці. Пужала іхняя расейская мова і змаганьне «супраць». Добра вядома, што нельга перамагчы, агітуючы толькі «супраць», раней ці пазьней трэба вылучаць і свае «за». Цяпер мне ўжо відавочна, што ў нашым горадзе, дзе надзвычай слаба працуе «МФ» і дзе амаль не чуваць

іншых радыкальных арганізацыяў, «Зубр» кансалідаваў усю апазыцыйна настроеную моладзь. «Зубр» быў насамрэч сілай, якая здольная даць адпор іншаму. Але гэта кудысьці падзелася.

Разам зь дзіўным зьнікненьнем «Зубра» актывізавалася дзейнасьць скінхедаў. Яны яшчэ ня ходзяць па вуліцах у вопратцы са свастыкай. Але фашысцкія крыжы ва ўсіх кутках Барысава пачынаюць ужо добра-такі раздражняць. Сярод тых нэафашыстаў асноўная маса — падлеткі, якія пхнуцца туды ад таго, што няма чым заняцца. Адсюль жа вынікае, на жаль, досыць пашыраны падлеткавы алькагалізм, наркамания, раньнія цяжарнасьці. Усё гэта плады аднаго дрэва. Раней, з розным адсоткам пасыяховасьці, падлеткаў ад гэтых шкодных звычак маглі адцягнуць спартовыя сэкцыі. Але цяпер яны ў Барысаве знаходзяцца ў сапраўдным заняпадзе. Дзеці ня дужа ахвотна ходзяць і на ўрокі фізкультуры, носячыся са сваімі даведкамі і спэцгруппамі. Да сэкцыяў жа даходзяць

толькі адзінкі. Калі раней дзіцячыя групы на футбол адбіраліся на конкурсе, то цяпер бяруць усіх.

Часам пад сумнеў ставіцца нават само жыцьцё. Жахлівыя сэрыі самагубстваў разпораз скальнаюць увесь горад. Удвай жахлівей, калі тыя суіцыды здзяйсняюць падлеткі. Па дурасьці — празь няпачаснае «каханьне» ці нешта іншае. Каталіцкі касцёл і пратэстанцкія суполкі гораду аб'ядналі свае намаганьні, адкрыўшы тэлефон даверу. Ён мусіць прадухіліць усё большую колькасьць самагубстваў. Але гэтыя выратавальныя лініі ў найлепшым выпадку выклікаюць іранічную ўсьмешку. Мы яшчэ не дараслі да іх.

У верасьні ў пэдкаледжы зрабіла сабе сьмерць 17-гадовая навучэнка. З гэтай нагоды адміністрацыя ўстановы запрасіла на гутарку праваславаўнага сьвятара айца Аляксандра, які, між іншым, выступаў па-беларуску. Але пра што б ні казаў сьвятар, ягоныя словы натыкаліся на пошлае хіхіканьне першаккурсніц у апошніх радах, якія ўпэўненыя,

што ўсё гэта міне іх.

Зусім нядаўні прыклад — кабета 47 гадоў і паненка 21 году. Застаўшыся адпаведна бяз мужа і бацькі, яны не знайшлі лепшага спосабу для суцяшэньня свайго гора, як пайсьці сьледам за ім, утапіўшыся ў Бярэзіне.

Нейкі злачынец надоечы ўцёк з турмы. Тры дні ўвесь Барысаў быў нібы ў ачальніцкіх міліцыянтаў. Міліцыянтны былі на кожным кроку. Ня дзіва, што злачынец так хутка быў злоўлены зноў.

Але ня ўсё так дрэнна ў нас. Няпрэдадні рэфэрэндуму нарэшце адрамантавалі некалькі дарог, будынкаў. Часам нават пачынаеш шкадаваць, што выбары ды рэфэрэндумы ў нашай краіне адбываюцца так рэдка. Пры ўездзе ў горад у раёне 13-га кілямэтру пачалі будаваць новую аўтазапраўку. А на аўтобусных прыпынках будуюцца новыя навесы.

Як і ва ўсіх іншых гарадах краіны, у Барысаве шлююць старыя стогадовыя дрэвы, якія, калі б умелі размаўляць, маглі б распавесці шмат чаго цікавага. Назіраючы нядаўна, як сьпалоўвалі магутную ліпу ў мэтах бясьпекі, чамусьці прыгадаў словы Янкі Купалы: «І памёр стары Барысаў...»

Зьміцер Панквец, Барысаў

Сьмерць спаткалася з жыццём

Ужо зранку 3 лютага Гомель абляцелі жудасныя чуткі пра сьмерць дзвюх жанчын у гарадзкой радзільні. Інфармацыя пратачылася ў горад вельмі хутка, таму структурам аховы здароўя і афіцыйным мэдыям нічога не заставалася, як толькі пацьвердзіць, што чуткі маюць пад сабой рэчаісны грунт.

Наконадні, у радзільні (месцішча ў цэнтры Гомелю) адразу дзвюм парадзіхам рабілі кесарава сячэньне. Адна зь іх, 21-гадовая гамельчанка Інга Кармышава, нараджала ўпершыню. Другой, Натальлі Кухарчык зь вёскі Гусявіца Буда-Кашалёўскага павету, было 34 гады, а нараджала яна ўжо пяты раз. Жанчыны, якіх апэравалі ў розных пакоях, памерлі амаль адначасова. Што ж сталася? Быццам бы судова-мэдыцынская экспертыза высветліла, што сьмерці наступілі не з прычыны дзьяньняў дактароў, а з-за памылкі, якую зрабіў 52-гадовы машыніст газаразьмеркавальнае станцыі прадпрыемства «Мэдтэхніка». Дзядзька падлучыў да дыхальнай апаратуры заміж кіслароднага балёна балён з вуглякіслым газам. Гэта й выклікала сьмерць. Само абсталяваньне разам з балёнамі знаходзіцца ў асобным пакоі, адкуль кісларод у разе патрэбы мусіць падавацца ва ўсе палаты радзільні.

З паўнамоцтваў намесніка міністра аховы здароўя Пятра Калбанава вынікае, што балёны з кіслародам і вуглякіслым газам маюць вельмі падобную маркіроўку. Зь ягоных жа словаў, надалей колькасць персаналу па абслуге падобнага абсталяваньня будзе павялічана.

Сьледства ідзе. Машыніст пакуль на волі. Дзеткі засталіся без мацярок. Сям'і Інгі абяцаюць аднапакаёўку. Сям'і Натальлі — там муж застаўся зь пяціцю дзеткамі — далі хату і абяцаюць «больш высокааплатавую работу».

Ва ўсёй гэтай гісторыі міжволі адчуваецца горкі прысмак няміскай трагедыі 1999 г., калі вінаватым ва ўсім быў абвешчаны пан Няшчасны Выпадак.

Сяргей Балахонаў, Гомель

Дажываць сярод злодзеяў

Інтэрнаты для састарэлых даўно сталіся атулкам злодзеяў, рабаўнікоў ці іншых злачынцаў сталага ўзросту. Пратуляўшыся ўсё жыццё па вязьніцах, прагуляўшы яго, на старасьць год падаюцца былыя экі ў дамы састарэлых, прыносячы з сабою зладзейскія звычкі.

На мінулым тыдні падчас сваркі двух дзядкоў у Ляснянскім інтэрнаце, што ля Баранавіч, распачалася бойка. 67-гадовы пэнсіянэр схопіўся за тэмбачку і збіў ёю на горкі яблык 80-гадовага інваліда 1-й групы. З-за паламаных рабрын і праламанага чэрапа стары сканаў на месцы бойкі. Забойцу забрала міліцыя.

Гэткія сутчкі не ў навіну мэдсупрацоўнікам дамоў састарэлых. Экі «на заслужаным адпачынку» працягваюць на старасьць год піць чыфір, граць у карты, красьці, высвятляць між сабою адносіны, нават хаваць нажы і загострыкі ды пагражаць супрацоўнікам, якія іх даглядаюць. Зрэшты, паводзкі сябе натуральна — як у камэры.

Разам зь імі даводзіцца існаваць простым пэнсіянэрам, што засталіся без дагляду родных. Старыя, што сумленна пражылі жыццё, працуючы на дзяржаву і дзяцей, трапляюць, па сутнасьці, у сапраўдную вязьніцу, з зладзейскімі законамі. На старыя гады даводзіцца ім пакутаваць ня толькі ад крыўды на сваіх дзяцей, ды і яшчэ ад паводзін старых экаў, што жывуць побач. Век зьвешкавалі парознаму, але яшчэ да сьмерці іх зраўнавалі.

Застаецца ў дзядкоў і бабулек надзея толькі на Божы суд. Моляць яны, каб ён прыйшоў як найхутчэй...

Руслан Равяка, Баранавічы

НЕ СЫЦІХАЕ АЖЫЯТАЖ вакол іконаў, што «плачуць» у койданаўскай царкве Пакрова Маці Божай. Раней яна адчынялася два разы на тыдзень, цяпер там штодня адбываюцца па два малебны. У выходныя ў храм стаяла чарга. Каб туды патрапіць, трэба чакаць на морозе з паўгадзіны. Настаяцель царквы, 86-гадовы айцец Мікалай, заклікае ўмацавацца ў веры і выхоўваць у веры дзяцей. У Менскай япархіі ўстрымліваюцца ад хуткіх высноваў — абмежаваліся афіцыйным пацьверджаньнем факту: па іконах цячэ вадкасць.

СЬЦІСЛА

«Чорная котка» часоў нэпу

Тэлежурналіст Алег Несьцераў, аўтар дакумэнтальных стужак пра гісторыю Гомелю, зрэалізаваў новы праект пад назвай «Чорны крумкач». Трохсерыйны фільм апавядае пра бандыцкую групу, якая ў часы НЭПу ўчыняла налёты на дзяржаўныя ўстановы і новых савецкіх багацеяў. Геаграфія дзейнасьці банды была шырокай. Стваральнікі фільму папрацавалі ня толькі ў Гомелі, але і ў Кіеве, Харкаве, Маскве. Беспрэцэдэнтную для абласных тэлевізійнікаў працу неўзабаве пакажуць на канале «Лад».

Сяргей Балахонаў, Гомель

Зачынілася вар'ятня

60 чалавек на Пастаўшчыне засталіся бяз працы пасля ліквідацыі абласной псыхіятрычнай больніцы. Зачынілі, бо лядачая была. 25 былых супрацоўнікаў уладкавалі на працу ў Дзіцячы рэабілітацыйна-аздраўленчы цэнтар «Ветразь», астатніх звольнілі ці адправілі на пэнсію. Усіх хворых са стацыянару перавялі для далейшага лячэньня ў

спэцбольніцу вёскі Слабодка Браслаўскага раёну — адну з чатырох псыхіятрычных клінік, якія засталіся на Віцебшчыне.

Станіслаў Раманчук, Паставы

«Целяханы» прыехалі

Спыніла працу адзіная ў краіне лыжная фабрыка ў Целяханах, што ў Івацэвіцкім раёне. Прадпрыемства мела шматмільённую запазычанасьць. Прадпрыемства завінаваціла 30 млн руб. за электрычнасьць, і пасля новага году яе адключылі разам з тэlefонамі. Некалькі соцень рабочых адправілі ў вымушаны адпачынак. Адначасова звольніўся і дырэктар рэспубліканскага лесагаспадарчага прадпрыемства «Целяханы» Генадзь Курцытаў. Прадпрыемства падпарадкоўвалася Кіраўніцтву спраў прэзыдэнта. У Целяханах адшукаць іншую працу складана: у мястэчку застаўся толькі невялікі цэх сталярных вырабаў.

Пажар у хаце Геніюшаў

У Зэльве днямі ледзь не згарэла хата Ларысы

Геніюш. Суседзі заўважылі агонь у спальні й пасьпелі патушыць ды выкінуць на двор ахопленую полымем вопратку п'яных насельнікаў. У хаце жывуць адсяленцы з шматнавяховіка, якіх выселілі, бо яны не плацілі за кватэру. Хаце больш за 100 гадоў, і яна належала сямейству Геніюшаў. Пятка жыла ў ёй па вяртаньні з ГУЛАГу — з 1956 г. да сьмерці ў 1983 г.

Паводле svaboda.org

Падарваліся на снарадзе

30 студзеня на былым палігоне ля Ўрэчча на Любаншчыне два мужчыны і жанчына падарваліся на танкавым снарадзе. Случка міжгарнізонная вайсковая пракуратура распачала крымінальную справу па арт. 456 ч. 1 (нядбайнае стаўленьне да службы). Усе ахвяры займаліся здабываньнем са снарадаў медных дэталюў. Гэтым разам пры разборцы баявога танкавага снарада, які звонку нічым не адрозніваецца ад навучальнага, адбыўся выбух. Увесну Міністэрства абароны мае правесці разьмянаваньне на былым палігоне.

«Інфакур'ер»

Лыжная ліхаманка

У Магілёве, у Пячэрскім лесапарку, 5 лютага адкрылася слаямная траса, якую пабудавалі на грошы з гарадскога бюджэту. Асновай для трасы (перапад вышыняў — 150 мэтраў) паслужыў стары лыжны трамплін, якім не карысталіся гадоў дваццаць. Гэта першая чарга, у будучыні гара дасягне вышыні 300 мэтраў. Цэны абяцаюць быць меншымі, чым у Лагойску ці Сілічах.

Малпа пакусала

Невялікі перасоўны запарк адчыніўся ў Дарагічыне 30 студзеня. 5-гадовая Рэгінка прыйшла пабачыць зьвяркоў з мамай. Калі дзяўчынка прасунула руку між кратаў, каб палашчыць адну з малпачак, тая да крыві ўкусіла дзіця за палец. Цяпер Рэгінка ўдома, ёй робяць прышчэпкі ад шаленства. Яшчэ добра, што іх цяпер колоць не ў жывот, а ў плячо. Запарк зачынілі на 10-дзённы карантын, а малпаў забрала санстанцыя, хоць іхныя гаспадары і маюць на жывёлаў паперкі пра вакцынацыю. Правілаў утрыманьня малпаў у дарагічынскіх эпідэміялягаў няма, дык іх прыраўнялі да сабак.

МБ

Юры Хашчавацкі: Я падтрымліваю падпольле

Не падпарадкоўвацца, не ісьці, не падыгрываць. Чалавек, які прыйшоў на палітінфармацыю, ужо падпарадкаваўся. З кінарэжысэрам Юр'ем Хашчавацкім гутарыць Андрэй Расінскі.

«НН»: Спадару Хашчавацкі, у Вас шмат прац — «Каўкаскія палоньнікі», «Багі сярпа і молата», «Аранжавыя камізэлькі», «Дажыць да любові» і «Звычайны прэзыдэнт». Які фільм Вам найбольш дарагі?

Юры Хашчавацкі: Якога вы мо і ня бачылі — «Расейскае шчасьце». Ён у прафэсійным сэнсе найбольш цікавы. У ім удалося наблізіцца да таго ідэалу ў дакумэнтальным кіно, які я сабе ўяўляю. Дакумэнтальнае кіно амаль нічым не адрозніваецца ад ігравога, толькі ў ігравым кіно ў цябе ёсьць гісторыя — і трэба стварыць героя, а ў кіно дакумэнтальным у цябе ёсьць геніяльныя героі.

Герой геніяльны — бо ніводны актор так сыграць ня здольны, як канкрэтны жывы чалавек. Задача — убачыць у ягоным жыцці тую гісторыю, у якой ён будзе найбольш цікавы. Гісторыя і драматургія паводле Арыстоцеля і жывая гісторыя разгортваюцца на нашых вачах. Але без літаратурнага хрыбта няма кіно — усе жанры ўжо былі створаны ў літаратуры.

«НН»: А Вас не засмучае, што самая знакамітая Ваша карціна — не «Расейскае шчасьце», а «Звычайны прэзыдэнт»?

ЮХ: Мяне гэта не засмучае. «Прэзыдэнт» самы знакаміты ў Беларусі. А, напрыклад, «Расейскае шчасьце» з 1992 году паказваюць па расейскіх каналах штогод, асабліва любяць на 8 Сакавіка. «Прэзыдэнт» — прафэсійны фільм, але яго дарэмна ўспрымаюць як палітычны. Ён не палітычны. Гэта фільм з вечнай тэмай: чалавек ірвецца да ўлады. І, дарэчы, паглядзіце, фільм жыве ўжо дзявяты год. Але сёньня я зрабіў бы яго яшчэ больш жорсткім.

«НН»: Вам не падаецца, што палітычны складнік, які прысутнічае ў мастацтве, губіць само мастацтва?

ЮХ: Калі давесці гэтую думку да лягічнага завяршэння, тады можна сказаць, што і «Рычард III» Шэкспіра пра барацьбу за ўладу — гэта таксама палітыка, якая псуе п'есу. Што галоўнае ў маім фільме? Гэта не палітыка. Палітыка — фон, а насамрэч карціна пра чалавека і тое, што з ім адбываецца, калі ён дасягае вяршынь улады.

«НН»: Дарэчы, а як сам галоўны герой адрэагаваў? І як удалося запісаць для фільму гутарку з ім?

ЮХ: Мне казалі, што падчас прагляду зламаў некалькі крэслаў. Яго загадзя пакінулі аднаго. А наконт гутаркі — нам ужо тады быў забаронены доступ да цела, дык я папрасіў знаёмага краснаярскага журналіста. Дастаткова было задаць пэўныя пытаньні, як «Астэпа панесла».

«НН»: Так што мастацтва выходзіць палітычным....

«ЮХ»: Любое мастацтва палітычнае, калі на яго глядзіць як на палітыку ўлады. Калі Ленін сказаў, што «з усіх мастацтваў найважнейшым для нас зьяўляецца кіно», то гэта быў сыгнал, што кіно, і дакумэнтальнае кіно асабліва, — гэта палітыка. І раз улады пачалі глядзець на кіно як на палітыку, яно й сталася палітыкай. Зьявіліся цэнзары, зьявіліся «свае» і «чужыя» фільмы. Сваё — замоўленае зверху. А стварэнне фільму, на які няма дазволу

ЮР'ЕМ ХАШЧАВАЦКІ

зверху, гэта акт непадпарадкаваньня.

«НН»: Менавіта таму гэта падрыўны акт і менавіта таму ён робіцца «палітычна няправільным» і забароненым...

ЮХ: Вядома... Вось Андрэй Кудзіненка стварыў добры фільм. Але зроблена гэта было без найвышэйшага загаду — і ў гэтым крамола.

І калі рэжысэр пачынае змагацца, каб ягоны фільм дайшоў да гледача, выходзіць, як ні дзіўна, палітыка.

Мне цікавыя людзі, апантаная ўладай. Мне цікавыя тыя, хто лічыць мяне сваёй уласнасьцю.

«НН»: Вашы карціны «Каўкаскія палоньнікі», «Багі сярпа і молата» ідэальна ўлучаны ў расейскі кантэкст. Гэта прывякла да пэўнай аўдыторыі ці незацікаўленасьць беларускай праблематыкай?

ЮХ: Гэта незацікаўленасьць у беларускай праблематыцы беларускага грамадства. Кіно, як вядома, бяз грошай ня робіцца. Калі б тут была зацікаўленасьць — я нават не кажу пра дзяржаву — хаця б у нейкіх людзей, якія здольныя фінансаваць кіно, — то мне было б зручней здымаць кіно на беларускія тэмы. Але мне тут ніхто не прапаноўвае грошай на кіно. А я прафэсіянал, я здымаю там, дзе гэта магчыма, і, натуральна, улічваю зацікаўленасьці.

З «Багамі сярпа і молата» зацікаўленасьць была такая: адраджэньне рэлігіі на постсавецкай прасторы. Я вырашыў, што зраблю фільм пра стасункі Расейскай праваслаўнай царквы і бальшавікоў.

«НН»: А наколькі тактоўна было з Вашага боку здымаць такую карціну?

ЮХ: Чаму не тактоўна? Я ж не пра Бога рабіў фільм, а пра герархаў. Я не рабіў фільм пра канфэсію, я рабіў фільм пра

жывых і вельмі, вельмі грэшных людзей, для якіх ізноў-такі праблема ўлады надзвычай важная. Пра людзей, якія чамусьці лічаць мяне сваёй уласнасьцю. Яны кажуць, што «гэта наша тэрыторыя, гэта наша паства». А я не хачу быць пастваю ані католікаў, ані праваслаўных, ані юдэяў, я хачу сам выбраць. Гэта фільм пра свабоду сумленьня.

«НН»: Дакумэнтальнае кіно мае драматургію. Спадару Хашчавацкі, Вы займаліся палітыкай, былі ў палітычных штабах. Якую драматургію мае палітыка?

ЮХ: Бяда нашага грамадства, яшчэ з часоў Савецкага Саюзу, — у нас вельмі аднароднае грамадства. У нас няма ўласніка, і таму ўсе аднолькава жабракі: і інтэлігенцыя, і прадпрыемальнікі, і працоўныя, і сяляне. І калі партыі кажуць пра праграмы, то ніхто іх не чытае, бо *на-сапраўднаму палітычную праграму здольны зразумець толькі ўласнік*. Таму казаць сёньня пра нейкія партыйныя падзелы нельга — у нас няма адпаведнага гледача.

Каб усё было інакш, патрэбна сур'езная лібэралізацыя, трэба стварыць малых і сярэдніх уласнікаў — такое адбылося ва Украіне. Ва Украіне сярэдняя кляса прывозіла рэчы на Майдан.

Вось дзе канфлікт, дзе драматургія! Драматургіі ня можа быць на могілках.

«НН»: Сёньня ў Беларусі сытуацыя такіх могілак?

ЮХ: Прыкладна так. Усё выпалена. Не існуе стратыфікаванага грамадства, не існуе свабодных грошай у грамадстве, гэта важна. Я налічыў пяць мерапрыемстваў, каб пераўтварыць палітычнае жыццё ў магілу, як гэта зрабілася ў Беларусі: 1) кантроль над прэсай; 2) вэртыкаль улады; 3) зьнішчэньне парлямэнтарызму; 4) кантроль над усімі фінансавымі патокамі; 5) і цяпер мы назіраем апошнюю стадыю — зьнішчэньне грамадзянскай супольнасьці.

«НН»: І насаджэньне адной ідэалёгіі...

ЮХ: У нас няправільна ўспрымаюць

ізноў увядзеньня «палітінфармацыі». У нас пішучы: глупства, зноў гэтыя дурныя палітінфарматыры зь недарэчнай ідэалёгіяй, на гэта бязь сьмеху глядзець немагчыма, — і адсутнасьць поўная ідэалёгія. Але мы ня кажам, што палітінфармацыя ажыццяўляюць галоўную задачу. Чалавек, які прыйшоў на гэтую палітінфармацыю, ужо падпарадкаваўся. Прычым чым дурнейшую падаюць ідэалёгію, тым правільней. Бо калі ідэалёгія будзе падобная да нечага разумнага, няма гарантыі, што будзе выканана галоўная задача — падпарадкаваньне. І тады выдавочна, што людзі ідуць не таму, што так думаюць, а таму, што падпарадкаваліся.

«НН»: І што звычайнаму чалавеку рабіць?

ЮХ: Ды проста не падпарадкоўвацца, не ісьці, не падыгрываць...

«НН»: У нас ня будзе такой сытуацыі, як ва Украіне?

ЮХ: Беларусь не Украіна, ня Грузія і не Расея, якая сёньня ідзе шляхам Беларусі. Найбольш сытуацыя ў Беларусі нагадвае Польшчу часоў «Салідарнасьці», але ў нас няма нічога падобнага на касьцёл, які граў аб'яднальную ролю.

«НН»: Дык з гэтых могілак няма выйсьця?

ЮХ: Ёсць. У нас ёсьць досьвед іншага. Досьвед падпольнай працы — яшчэ з часоў вайны. І гэта важна. Таксама нельга дазваляць рэжыму атрымліваць вонкавую падтрымку — ці то з Усходу, ці то з Захаду. Але галоўнае — *рулівая падпольная праца*. І гэтая падпольная праца ня зброяная, а асьветніцкая, адукацыйная.

Забаранілі Ліпэй — а ён жыве й працуе ў падпольлі, разагналі ЭГУ — студэнты шукаюць магчымасьці падпольна навучацца. Падпольныя газэты, кнігі, фільмы, тэлетэксты. Тэхніка дазваляе — і трэба карыстацца сучаснымі магчымасьцямі.

«НН»: Вы лічыце, што гэтыя выскі да грамадства дойдучы і прынясуць плён?

ЮХ: Так. Грамадства ўжо абуджаецца.

«IQ-48» — сапраўдны беларускі

РЭП

Беларускія хіп-хопэры з «IQ-48» не гандлююць зброяй, ня клеяць крымінальных разборак і не ўжываюць наркатыкаў. Яны разам ходзяць у паходы, сьпяваюць пад акустычную гітару, чытаюць Караткевіча, а ў працоўны час гандлююць кампакт-дыскамі і будуць мэтро. Пра «Ай-кью» піша **Сяргей Будкін**.

Вакаліст «IQ-48» Аляксандар Ракавец ужо шэсьць год у рэпе. Хуткія чытанкі і свосаблівы рэпэрскі рытм «Beastie boys» і «Cypress Hill» яго зачэпілі яшчэ ў школе. Тады яшчэ ня выйшаў ніводзін зборнік беларускага рэпу, а Памідор не прачытаў сваіх культурных песень-тэкстаў «Пуд на Каляды» і «Крывавае сьвята». Удзельнік адной з самых папулярных цяпер груп у сваім кірунку згадвае, як яны падкладалі пад рытмы рэпу купалаўскія словы са «Спадчыны» — і нішто сабе выходзіла!

Але юнацкія забаўкі адышлі на другі плян — трэба было набываць спецыяльнасьць. Ракавец пайшоў па тыповай сьцяжыне хлопца з мікрарэну: «хабза» — каледж — завод. Атрымаў «корку» тэхніка-мэханіка і пайшоў працаваць на багаты Менскі завод колавых цягачоў. Працаваў сумленна — маладога спецыяліста прызначылі нават начальнікам

участку, але пэрспэктывы і вынікі заводскага жыцця Ракаўца ня надта вабілі. Замест таго каб «адпачываць» разам з калегамі пасля працоўнага дня, ён бегаў на рэпэтыцыі свайго першага музычнага прасекту «Эпіцэнтар». Адночы на плянэрцы загадчык аддзелу зьявіўся пэрсанальна да яго: маўляў, парадаваў ты мяне ўчора. Аляксандар здзівіўся, чым ён мог пацешыць свайго шэфэ ў нядзелю. Высветлілася, што той слухаў адну з радыёстанцыяў, калі гасьцямі ў этэры была група Ракаўца.

«IQ-48» сабраліся разам чатыры гады таму, першы час сьпявалі па-расейску (песня «Толян, поверь» — трафэй таго часу). Лідэрам тады быў Фройд (Павал Зыгмантовіч), які потым пайшоў з гурту. Цяпер у групе лідэра няма, ці, як кажуць хлопцы, усе ў «IQ-48» у нейкай ступені лідэры. Упершыню выступілі за межамі краіны на «Басовішчы-2003» і адразу ж

сталіся ляўрэатамі фэсту. «Во запаліў нас той прыз!» — згадваюць.

«IQ-48» добра ведаюць у Салігорску, асабліва фаны тамтэйшай футбольнай каманды «Шахцёр»: словы зь песні, што гурт напісаў адмыслова для іх, гучаць перад кожным матчам бронзавага прызэра чэмпіянату Беларусі. «Дазволілі сабе такую музычную халтурку, каб запісаць за атрыманьня грошы некалькі песень для альбому», — прывнасацца Ракавец. Адзін зь яго самых яркіх успамінаў звязаны менавіта з гэтым: «IQ-48» запрасілі на ўрачыстую цырымонію ўшанаваньня «Шахцёра». Калі хлопцы пачалі сьпяваць «Гімн заўзятараў», усе салігорскія чыноўнікі і спартоўцы ўзьняліся са сваіх месцаў, а ў залю ўварваліся дзеці з клюбнымі сьцяжкамі.

Музыканты з «IQ-48» маюць спадзеў, што музыка калі-небудзь зробіцца асноўным іх заняткам і будзе прыносіць прыбытак. Пакуль жа

яны шчыруюць, каб зарабіць на запіс. Ракавец з заводу звольніўся (кажа, што не хацелі адпуськаць) і пайшоў працаваць у сфэру, якая крыху бліжэйшая да шоў-бізнэсу. Цяпер ён прадавец-кансультант у адной з дыскарыняў. Гандлюе дыскамі і басіст групы Кастусь Калеснічкаў (колісь іграў у «Лепрыконсах», «Hassta la filsta», а таксама ў гурце «Жыгімонт Ваза»). адзін з заснавальнікаў групы Буза (Яўген Бузоўскі) працуе ў «Мэтрабудзе» майстрам горных работ. Саксафаніст Дзяніс Дзеравенка і бубнач Антон Мацулевіч — студэнты.

На запіс свайго дэбютнага дыска «Вар'яты» хлопцы затрацілі 2,5 году, 600 даляраў і сотні гадзін рэпэтыцыяў. «Галоўнае — працаваць» — такі дэвіз групы. Удзельнікі «IQ-48» кажуць, што менавіта музыка напаўняе іх жыцьцё сэсам, таму яны імкнуцца зрабіць сваю самую важную справу як мага якасьней і цікавей.

ДЫСКАГРАФІЯ

Вар'яты

«IQ-48», «Вар'яты», «West Records», 2004

Гурт выконвае ня чысты хіп-хоп, іх музыка — дзіўная мяшанка розных стыляў: тыповыя рэпавыя чытанкі, рокавы драйв, фанк і ска-рытмы. Выходзіць дзіўная і па-добраму вар'яцкая сумесь. На агульным тле вылучаюцца дзьве кампазыцыі — «Таполі» і «Выйсьце». Першая — бяздумная (ізноў жа — у добрым сэнсе) і вясёлая — з п'яным саксафонам і алюзіямі на «Blur». Другая — адна з самых моцных сацыяльных балад апошняга часу. Голас Памідорава дадае песні большай трагічнасьці. Няглядаючы на тое, што «IQ-48» пазыцыянуюць сябе як адвядзаныя, нястрымна вясёлыя «здоровыя ласі», трагічныя ноткі можна ўгледзець яшчэ ў некалькіх песнях («Зашлошчаныя вочы», «Карыда», «3 пункту А.»). Затое такія песні, як «Я звар'яцела», «Ня будзем сумаваці», «Зрабілі мой клон», пацьвярджаюць пазытыўную скіраванасьць групы. Філізофія гурту: ня браць удзелу ў брудных гульнях, шукаць разам выйсьце зь цяжкіх сытуацыяў і ніколі не сумаваць. Адзнака: 8 (з 10).

СБ

ДЗЕ ВАРТА БЫЦЬ

18 лютага ў клубе «Рэактар» група «IQ-48» разам з «Індыга» і «Zet» сьвяткуюць «Дзень зялёнага дрэва» — надыход вясны. Дрэва мусіла быць аранжавым, але чыноўнікі з упраўленьня культуры Менгарвыканкаму не ўпадабалі гэтага колеру. Таму калі глядачам і будуць раздавацца апэльсыны, то загорнутыя ў зялёную паперу. Кожны гурт прэзентуе свой новы дыск: «IQ-48» зайграе праграму «Вар'яты», «Індыга» — «Дні», «Zet» — песні з «Чорнага альбому». Кошт квітку: 10 000 руб. — танцпляцоўка, 15 000 руб. — столік. Пачатак а 18-й.

СЬЦІСЛА

Танка ад Гілевіча

У Музеі Багдановіча адбылася ўрачыстая вечарына з нагоды выхаду кнігі лірыкі Ніла Гілевіча «На флейце самоты» (выдавецтва «Pro Christo»). Кніга напісаная ў жанры танка ды складаецца зь дзьвюх сьпэцыяў: першы прысьвечаны маці Кацярыне, другі — жонцы Ніне, зь якой цераз усё жыцьцё ішлі разам. Паводле народнага паэта, танка найлепей чытаць «сам-насам, у самоце, для

чытаньня трэба час».

Беларуская музычная прэмія

«Беларуская «Грэмі» мае поўную назву — «Агульнарэспубліканскі фэстываль-конкурс «Нацыянальная музычная прэмія». Яна дзяржаўная. Арганізатарамі выступаюць міністэрствы культуры і інфармацыі, а таксама Белдзяржтэлераддыёкампанія. Лепшых зь лепшых маюць выбіраць у самых розных намінацыях: лепшы

выканаўца, калектыў, кампазытар, паэт, дзіцячы праект, песня году, радыёратацыя, лепшы музычны журналіст, кліп, прадусар і гэтак далей. Але вынікі будзе падводзіць залежна ад дзяржавы журы.

Бэрлінале

У рамках традыцыйнага фэстывалу «Бэрлінале» з 10 да 20 лютага будуць паказаныя 350 фільмаў. «Гэта будучы сьжыццё пра футбол, сэкс і палітыку», — гэтак жартаўліва сфармуляваў

тэматычную скіраванасьць карцінаў дырэктар фэсту Дытэр Косьлік.

«Трансатлянт» за польскую кнігу

Кракаўскі Інстытут кнігі заснаваў прэмію за прапаганду польскай літаратуры ў сьвеце — «Трансатлянт». Узнагароду могуць атрымаць ня толькі перакладчыкі, але й замежныя крытыкі, выдаўцы, журналісты. Узнагарода (статуетка

«Трансатлянт» і 10 тыс. эўра) будзе ўручана 13 траўня на I Кангрэсе перакладчыкаў польскай літаратуры. Самі палякі падлічылі: за апошнія 10 гадоў іх найбольш перакладалі немцы (415 назваў) і расейцы (404). Найчасцей перакладаюць Тадэвуша Ружэвіча (42 моваў), Станіслава Лема (40 моваў), Віславу Шымборску (36 моваў), з клясыкаў — Генрыка Сянкевіча, Адама Міцкевіча, Баляслава Пруса. А каго перакладалі зь беларусаў і якімі сумами

беларускія ўстановы заахвочваюць перакладчыкаў зь беларускай? Ды ніякімі. Больш за тое, хто піша па-беларуску і хто прапагандае беларускае — тыя ліхія ворагі для цяперашніх уладаў. Іх ігнаруюць, ім забараняюць уяжджаць у Беларусь. Гэтак, на мінулым тыдні Яўгену Вапу, рэдактару беластоцкае беларускамоўнае газэты «Ніва», без тлумачэньняў адмовілі ў беларускай візе.

Марына Шыкавец, Вольга Сергіяна, АВ

Японцы і праца

Японцы занадта шмат працуюць. Сродкі масавай інфармацыі ўсё часцей пішуць пра «карошы» — самагубствы з прычыны перапрацаванасці. Ня ўсе жыхары Краіны Ўзыходзячага Сонца, аднак, хочаць так апантана працаваць. Больш і больш маладых выбіраюць жыццёвы стыл «фрытэрз».

Бясконцыя звышурочныя, нягата выхадных і адпачынку, гратэскавыя карпаратыўныя рытуалы, якія маюць зьданаць работніка зь фірмай. Такую цану эканамічнага поспеху плаціць сёння Японія. Але расце і пакаленьне «фрытэраў» — маладых японцаў, якія шукаюць новых магчымасцяў, нетрадыцыйных жыццёвых шляхоў, што далі б ім шмат вольнага часу і ў меру дабрабыту.

Фрытэр гістарычны

Праца ў японскай карпарацыі — гэта, вядома, шмат плюсоў: высокія заробкі і сацыяльныя пакеты. Фірма, аднак, вымагае і вялікіх ахвяр — поўнай ляльнасці і прысьвячэння працы вольнага часу. Звышурочныя вымотваюць. Нікога не здзіўляе знаходжаньне ў офісе з 8.00 да 23.00.

Паважнае пакаленьне японцаў было прызвычнае да недахопаў. Людзі старога гарту, кіруючыся паклічам сумленьня, поўныя пачуцця абавязку і жадання адбудаваць краіну, аддавалі на яе карысьць усё. Гэта ім абавязана сваёй сённяшняй магутнасцю Краіна Ўзыходзячага Сонца.

Стваралі яны гэтую магутнасць за кошт асабістага і сямейнага жыцця. «Хана ёры данго», — ці, як гаворыць японская прымаўка, «замест кветак лепей нешта, чым можна набіць жылот».

HEM-PASSADEN.BE

ФРЫТЭР (ад анг. free — свабодны) — малады чалавек, які ня мае пастаяннай працы, жывучы з часовых заробкаў, і не атрымлівае дапамогі па беспрацоўі. У адрозненне ад пакалення бацькоў, не жадае ахвяраваць вольным часам дзеля «працы на краіну». З'явіліся ў канцы 1980-х, калі ў фірмах рэзка скарацілася колькасць працоўных месцаў.

— У Японіі няма ніякіх багачыяў, апрача працоўных рук, — гаворыць 70-гадовы Тадашы, былы супрацоўнік грамадзянскай абароны. — У нас няма прыродных рэсурсаў, нам бракуе ворных земляў. Застасца толькі цяжка працаваць.

Сэлэрымэн супраць фрытэра

Першым фрытэрам быў Тора-сан, герой надзвычай папулярнага ў Японіі фільму «Мужчыну не бывае лёгка». Фільм апавядае пра незвычайна жвавага, але паважнага пана сярэдняга ўзросту, які, маючы нерэгулярныя заняткі, калісьці па краіне ўздоўж і ўпоперак.

Фэномэн папулярнасці фільму доўга заставаўся для мяне неспасціжнай таямніцай. Бо ў цэлым японцы ня любяць «валацуг» — людзей занадта імклівых і да таго ж не прывязаных да пастаяннай працы.

Фрытэры пачалі зьяўляцца ў канцы васьмідзясятых гадоў, калі ў Японіі панаваў культ работніка, які праз усё жыццё працуе на адну фірму і гатовы да любых ахвяр дзеля яе квітнення. Але як бы на абочыне ў той час пачала фармавацца новая мадэль жыцця — уласна «фрытэрз».

Фрытэр — гэта малады чалавек, які ня мае пастаяннай працы. Ня варта блытаць яго становішча са становішчам беспрацоўнага, бо ён не атрымлівае дапамогі па беспрацоўі і жыве з часовых заробкаў.

Фрытэры невыпадкова з'явіліся ў канцы васьмідзясятых. Да таго часу эканоміка развівалася шалёнымі тэмпамі і працы было ўдосталь. У дзевяностыя гады, аднак, Японія пачала змагацца з рэцэсіяй. Фірмы, якія раней працаўладкоўвалі тысячы новых работнікаў, цяпер прымалі некалькі чалавек у год.

У апошнія гады колькасць фрытэраў у Японіі павялічвалася ўсё большымі тэмпамі, сёння яна ацэньваецца ў 2 мільёны чалавек, большасць зь якіх складаюць жанчыны.

Рэіка-шалахвостка

У гандлёвым цэнтры сустракаю 21-гадовую Рэіка. Зграбная, дагледжаная, з дасканалым макіяжам, яна працуе два дні на тыдзень у модным бутыку.

— Я жыву з бацькамі, — гаворыць яна. — Зусім не эканомлю, — яна вінавата ўсьміхаецца. — Усё, што зарабляю, адразу ж трачу на рэчы і касмэтыку.

WWW.SANET.FI

撮影: Peika Kohno 2000年

КАРПАТЫЎНЫ РЫТУАЛ прыняцця новых працаўнікоў у калектыве. Японскія прадпрыемствы, даючы работнікам высокія заробкі і сацыяльныя пакеты, вымагаюць і вялікіх ахвяр — ляльнасці і прысьвячэння працы вольнага часу.

Рэіка — магістар гісторыі, магла б знайсці працу сакратаркі ці настаўніцы, але яе гэта не задавальняе.

— Хачу працаваць і адпачываць тады, калі гэтага хочацца мне, а ня фірме, — кажа яна. — У маіх бацькоў не было нармальнага жыцця, мама штодня чакала бацьку з прадуктамі на вячэру да поўначы.

Рэіка паехала з бацькамі на адпачынак у Эўропу, калі ёй было 14 год.

— За пяць дзён мы наведальі Лёндан, Парыж і Рым. Было класна, — успамінае яна, — але ўсё мінула надта хутка. Добра, што ў нас быў фотаапарат, тата адзняў 12 плёнак. Потым, глядзячы на здымкі, некаторых мясцін мы ўвогуле не маглі прыгадаць.

Юкары, якая шукае

Рэіка можна было б надзяліць ня вельмі прыемным, але дужа папулярным у Японіі тытулам дзіцяці-паразыта. Яна не збіраецца ў найбліжэйшым часе рабіцца самастойнай. Ня думае пра будучыню. Маўчаннем абыходзіць пытаньне страхавых узносаў, якія за яе плаціць бацькі.

Юкары таксама паразыт, але па неабходнасці.

— Я атрымала спецыяльнасьць эканаміста і паехала за свой кошт у Новую Зеландыю, — расказвае яна. — Пасля вяртаньня аказалася, што адзінае, што мне могуць прапанаваць, —

гэта праца разносчыцы гарбаты ў канторы. Мне 32 гады, я маю досвед працы ў новазэляндзкай фірме, ведаю ангельскую, незамужняя, адказная, таму такая прапанова мяне разьзюшыла і я адмовілася.

Японскія псыхолягі падзяляюць фрытэраў на тры катэгорыі. Самая шматлікая — гэта вечныя дзеці, нахшталт Рэіка. Юкары належыць да вымушаных фрытэраў, якія з розных прычынаў ня могуць знайсці месца, якое адпавядала б іх амбіцыям. Трэцяя разнавіднасць — гэта летуценьнікі.

Казу-летуценьнік

Да летуценьнікаў належыць Казу, які толькі што вярнуўся з Аўстраліі.

— Страшэнна люблю падарожжы, — прызнаецца ён. Казу ня можа знайсці пастаяннай працы. Ён быў геадэзістам, сьцюардам, прадаўцом пончыкаў, кельнэрам, супрацоўнікам гарадзкай адміністрацыі.

— Гэта руціна і нуда, — кажа ён. — Я шукаю працу ў сфэры авіяцыі, замежнага гандлю ці дыпляматыі, бо хачу задаволіць сваю цягу да вандраваньняў.

Зусім іншы Цуёшы, які нядаўна якраз расстаўся зь летуценьнямі. Ён скончыў юрыдычны факультэт, трапіў у страхавую кампанію. Пачатак сваёй кар'еры ён успамінае з жахам:

— Нас вучылі, пад якім вуглом кланяцца кліентам, зь якой інта-

нацыяй размаўляць зь імі. Я ўтрымаўся, бо быў ляльны да немагчымасці, — гаворыць сёння Цуёшы.

Пасоўваўся па службовай лесвіцы ён досыць хутка. Паколькі быў увесь час у працы, ня меў калі, дзе і на што траціць свае заробкі, дык урэшце купіў сабе кватэру ў Кіёта. За год абставіў яе як мае быць. І тут на яго звалілася навіна пра перавод у філіял фірмы ў Токіё. Пасада і зарплата такія самыя, але кошт жыцця намнога вышэйшы. Ён напісаў заяву пра зьмену пасады, потым пра звальненне.

Цуёшы атрымаў паўгадавую дапамогу. Скарыстаў яе. У гэты час шмат падарожнічаў. Калі дапамога скончылася, пачаліся праблемы з пошукам пастаяннай працы. Цуёшы прадаў кватэру.

— Больш ніколі не хачу трапляць у становішча беспрацоўнага, — запэўнівае ён. — Ніколі не адмоўлюся ад працы.

Пакаленьне недаацэненае

Старэйшыя японцы ставяцца да іх пагардліва. Урад таксама асуджае такі падыход да жыцця, бо фрытэры не працуюць на карысьць усёй краіны. А між тым, гэта яны змяняюць грамадзтва. Усё больш сацыялягу пачынаюць адкрыта гаварыць пра тое, што трэба лібэралізаваць рэжым, які пануе ў японскіх фірмах.

Паводле «Gazety Wyborczej»

Адкрытая Украіна

У Кіеве не заўважлі незвычайнага рэвэрансу беларускага прэм'ер-міністра Сідорскага, які самы першы павіншаваў Юлію Цімашэнку з назначэннем выканаўцай абавязкаў кіраўніка ўраду. Беларуска-украінскія адносіны аналізуе Раман Якаўлеўскі.

Новы прэзідэнт Украіны назваў адносіны зь Беларусьсю складанымі. Адною з галоўных праблем дачыненняў застаецца дагавор аб дзяржаўнай мяжы, за ратыфікацыю якога ў Менску патрабуюць заплаціць 180 млн запазычанасці. Дагавор быў падпісаны двума прэзідэнтамі яшчэ ў 1995 годзе і ратыфікаваны Вярхоўнай Радай.

Спачатку ў Менску спасылаліся на марудлівасць з ратыфікацыяй парламентам, але потым прызналіся, што ўвязваюць гэтае пытаньне з запазычанасцю, памер якой у Кіеве аспрэчваюць. Пасля некаторых беларуска-украінскіх сустрэч на розных узроўнях пачала зьяўляцца неафіцыйная інфармацыя, што беларускі бок нібыта гатовы «рэструктурызаваць» гэты доўг. Але ўжо ўзамен на набыццё ва ўласнасць участку зямлі ў Крыме для будаўніцтва нейкага спэцаб'екту. Як мяркуюць, урадавай рэзыдэнцыі. Уяўляецца малаімаверным, што тэма такога разьмену будзе разьвіта за прэзідэнтам Юшчанкам.

Здаецца, у Кіеве так і не заўважлі незвычайнага рэвэрансу беларускага прэм'ер-міністра Сідорскага, які самы першы павіншаваў Юлію Цімашэнку з назначэннем выканаўцай абавязкаў кіраўніка ўраду. Напрыклад, вярхоўны прадстаўнік ЭС на сумеснай замежнай палітыцы і палітыцы бясшэкі Хаўер Саяна і расейскі прэм'ер Фрадкоў павіншавалі прэм'ер-міністра Украіны Ю.Цімашэнку з заступленьнем на гэтую пасаду толькі пасля таго, як Вярхоўная Рада яе зацвердзіла. Так належыць.

У сувязі з кадравымі назначэннямі ў Кіеве зьявілася на сябе ўвагу і паслядоўнасьць першых дзеяньняў Барыса Тарасю-

ка, які другі раз стаў міністрам замежных спраў. Спачатку ён адзначыўся званком у Тбілісі, а потым прымаў французскага калегу, што прыбыў у Кіеў. Пра якія-небудзь кантакты за гэтыя дні з расейскім і беларускім калегамі не паведамлялася. На свай першай прэс-канфэрэнцыі Тарасюк падкрэсьліў, што асноўным накірункам працы на пасадзе кіраўніка МЗС ён бачыць «рэалізацыю тых прыярытэтаў, якія вызначаны прэзідэнтам, — эўрапейская інтэграцыя». Разам з тым, дадаў Барыс Тарасюк, палітыкі «ісьці на Захад» ці «ісьці да Расеі» ня будуць. «Калі кіравацца іміджамі, створанымі ў Маскве, то значыць, што, калі я выступаю за праэўрапейскі курс Украіны, я паводле іх лёгкі, выступаю за антырасейскі курс. Што было абсалютна няслушным стэрэатыпам!» «Ня трэба глядзець на нейкую асобу як на чалавека, што ідзе нейкім адным курсам», — дадаў кіраўнік МЗС.

На пытаньне пра тое, калі Украіна можа дасягнуць крытэраў сяброўства ў НАТО, Тарасюк сказаў: «Прыярытэтам зьяўляецца эўрапейская інтэграцыя. Таму трэба ўсе намаганьні скіраваць на яе». «Я думаю, Украіна ня будзе ўнікальнай сярод краін Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы, якія на шляху ў ЭС уступалі ў НАТО. Тут ня будзе выключэньняў для Украіны», — сказаў Тарасюк. І тут трэба нагадаць, што «падвільны» дагавор пра мяжу зь Беларусьсю можа ўскладніць гэты шлях. Рэч у тым, што для таго, каб быць прынятым у НАТО і ЭС, трэба вырашыць з суседзямі ўсе пытаньні зь межамі. Так што назначэньня цывільных асоб на чале ўкраінскіх сілавых структур можа аказацца недастаткова.

PHOTO BY MEDIA.NET

Невядома, ці закраналася тэма беларускай суседкі падчас сустрэчы кіраўнікоў замежнапалітычных ведамстваў Украіны і Францыі. Але французскі міністар ясна заявіў, што ў першую чаргу Украіна павінна пасьпяхова выканаць «кантракт на палітыцы суседства» Украіны і ЭС. Кіраўнік замежнапалітычнага ведамства Францыі адзначыў, што палітыка суседства ўтрымлівае «шырокія магчымасці», якія абодва бакі павінны скарыстаць для разьвіцьця сваіх адносін. У прыватнасці, французскі міністар заявіў пра намер французскага боку выдаць бясшэкія візы дзвюм тысячам украінскіх студэнтаў, якія накіроўваюцца на вучобу ў Францыю сёлета.

Працоўны візыт кіраўніка МЗС Францыі ва Украіну стаў першым візытам афіцыйнага прадстаўніка замежнай дзяржавы пасля інаўгурацыі новага прэзідэнта Украіны Віктара Юшчанкі.

На фоне гэтага неяк дзіўна ўспрымаліся іншыя заявы, якія прагучалі амаль адначасова. Падчас афіцыйнага візыту беларускага кіраўніка ў Ліван было вырашана адкрыць беларускі каледж у гэтай блізкаўсходняй краіне. А паводле слоў кіраўніка беларускага МЗС, ліванцам яшчэ паабяцалі спрыянь-

не ў пранікненьні іх бізнэсу на рынак Эўропы і краін СНД. Відаць, вельмі не хацелася беларускаму міністру прыгадваць, што ў праграму «новых суседзяў» ЭС Беларусі пакуль проста не ўключылі. Па ўсіх вядомых прычынах. Так што самім бы ўтрымацца на эўрапейскім рынку. Здаецца, у Менску ўжо і забылі, што адстаўны Кучма працягвае ўзначальваць Раду кіраўнікоў дзяржаў СНД. Можа, і ён ліванцам паспрыяе?

Першымі крокамі новай украінскай улады сталі заявы пра намеры адмяніць візы для жыхароў краін Эўропы, скараціць тэрмін службы ў арміі і дэмакратызаваць сілавую структуру. Словам, амаль процілеглае таму, што назіраецца ў суседняй Беларусі. Што будзе далей?

Новыя ўлады ў Кіеве ўжо далі зразумець, што правядуць рэвізію ўсіх падпісаных Кучмам пагадненьняў па стварэньні дзецішча Пуціна — ЭўрАзЭС. Яны ўзялі жорсткі курс на эўрапейскую інтэграцыю. І зьбіраюцца прывесці сваю Украіну ў СГА ўжо пад капец году. Варта адзначыць, што да ідэі стварэньня ЭўрАзЭС вельмі скептычна ставіўся і Лукашэнка. Але гэтая «антыпуцінская» агульнасьць наўрад ці зробіць менш складанымі дачыненні паміж Кіевам і Менскам.

Аказваецца, яна пасьпяхова

Скрынкі ці бомбы? — Шагіды-мазахісты. — Ці зьявіцца на мапе сьвету Шыстан. — Аятала: галоўны агент дэмакратычных зьмен у мусульманскім сьвеце? Лёлік Ушкін аглядае сусьветную прэсу.

Тыдзень прэса гарача абмяркоўвала вынікі ірацкіх выбараў. Бруно Фрапа ў французскай каталіцкай газэце «Круа» драў на сабе цяльняшкі: «У барацьбе паміж скрынкамі і бомбамі перамаглі выбарчыя скрынкі. І за гэтымі скрынкамі стаіць ня хто іншы, як Джордж Буш».

На такі тэзіс Бруно Альдан зь «Юманітэ» (орган кампарты Францыі): «Учарашнія выбары ў Іраку — ня што іншае, як пародыя на дэмакратыю... Яны будуць упісаны ў сусьветную гісторыю як зьдзек з народу».

Недзе к сэрэдзе нават самыя заўзятыя ворагі Вашынгтону пачалі прызнаваць, што ў Іраку сапраўды нарадзіўся эмбрыён дэмакратыі. Ультралевая нямецкая «Юнге Вэльт» неахотна канстатавала: «Рэзананс выбараў быў большы, чым чакалі самі іх арганізатары». А Ноам Хомскі, славеты вучоны-лінгвіст і гарачы крытык бушаўскага імперыялізму, у інтэрвію льявцаму парталу «Нэт» заявіў: «Для мяне гэта сюрпрыз. Акупацыя Іраку можа разглядацца як самая пасьпяхова з усіх акупацый у гісторыі». І адразу хітра выкруціў-

ся: «Галасавалі супраць вяртаньня да часоў Садаму, ірацкі галасавалі, перц за ўсё, супраць дрэннага эканамічнага становішча. Адказнасьць за гэтае становішча нясе ня хто іншы, як Захад, які праводзіў супраць Іраку рэжым эмбарга».

Публіцыстычныя пёры таксама скрыжваліся на пытаньні, што нясе з сабой шыцкая рэвалюцыя. Нагадаю: па выніках выбараў упершыню ў гісторыі Іраку кіраваць краінай будзе шыцкая, а не суніцкая грамада.

Жэрар Дзіопі ў «Лібэрасьен»

пісаў: «Галасаваньне ў нядзелю было плебісцытам не па пытаньні дэмакратыі, а па пытаньні прызнаньня існаваньня асобных курдыкай і шыцкай супольнасьцяў. Першай задачай будучай канстытуцыі стане пошук modus vivendi паміж кутамі ірацкага трохкутніка. Масавы абсэнтэзізм выбарчыкаў-сунітаў (яны складаюць 20% грамадзян краіны) стварае глебу для масавага супраціўленьня».

А кароль Ярданіі выкрыў глябальную шыцкую змову. Быццам бы найбліжэйшым часам будзе створана садружнасьць шыцкіх дзяржаў з удзелам Ірану, Іраку і Паўднёвага Лівану — скарачана Шыстан.

Яшчэ цікавей, як перамога шытаў у Іраку адаб'ецца на сыту-

ацы ў суседнім Іране, які янкі маюць наступным на чарзе. Хошам Давод у той жа «Лібэрасьен», спасылаючыся на прагматызм іранскай эліты, не выключае: Вашынгтон можа атрымаць у шытах стратэгічнага саюзніка. «Палітычная кляса іранскіх шытаў, — піша аўтар, — можа быць захопленая апошнімі тэндэнцыямі эвалюцыі ў Іраку, тым больш што хутка выбары». У дзёркім поглядзе ў будучыню публіцыст ужо ясна бачыць хвало дэмакратызацыі ў рэгіёне, маторчыкамі якой будуць шыцкія аяталы...

Вось так і прайшоў увесь тыдзень — на Ўсходзе. І завязьлі ў Азіі мы на доўга. На наступным тыдні — гістарычная сустрэча Шарона і Абаса.

СЬЦІСЛА

Чачэнцы абвесьцілі замірэньне

На мінулым тыдні Аслан Масхадаў загадаў «узброеным сілам Ічкерыі» ў аднабаковым парадку спыніць баявыя дзеяньні на адзін месяц і зьявіцца да расейскіх уладаў з прапановай пачаць мірныя перамовы. Масхадаў таксама адмежавалася ад Шаміля Басаева, назваўшы

ягоныя мэты барацьбы неспрымальнымі. У інтэрвію газэце «Коммерсант» ён заявіў, што па заканчэньні вайны чачэнскія ўлады перададуць у Міжнародны трыбунал усіх асоб, датычных да злачынстваў супраць чалавечнасці, у тым ліку Басаева. Масхадаў таксама сказаў, што гэты загад ня зьявязаны з выкраданьнем

ягоных сваякоў. Расейскія прадстаўнікі, камэнтуючы зварот Масхадава, чарговы раз выключылі магчымасьць перамоў: маўляў, Масхадаў нічога не кантралюе. Тым часам сайт чачэнскіх сэпаратыстаў «Каўказ-Цэнтар» зьявіўся ў відэазапіс 4-хвіліннага выступу Басаева, зроблены 6 лютага. Басаеў

абвергнуў чуткі аб ягонай сьмерці або хваробе і пацьвердзіў, што выконвае загад Масхадава аб спыненні баявых дзеяньняў.

Аранжавы будзільнік

У Інтэрнэце зьявілася праграма-арганайзар, які мае назву «Будзільнік Аранжавай рэвалюцыі».

Ён дае магчымасьць выкарыстоўваць свой камп'ютар у якасьці календара і будзільніка, нагадвае пра патрэбныя даты з дапамогай прайграваньня абранай карыстальнікам музыкі, альбо відэа, альбо вымаўляючы чалавечым голасам, а таксама ў патрэбны час адкрые патрэбны дакумэнт альбо

актывуе неабходную праграму. Стварыла будзільнік прадпрыемальная фірма *Brigsoft*, якая месціцца ў Ялце. Прадаецца на orange-revolution.brigsoft.biz. Яго можна і спампаваць (2.05MB, стасуецца да ўсіх вэрсіяў Windows) і 30 дзён карыстацца бясшэкім.

Алесь П., Віктар Сьцяпанавіч

Чым ёсьць каханьне?

Працяг са старонкі 2.

А калі казаць пра манагамію і палігамію, то чалавечая папуляцыя неаднародная — ёсьць выключна манагамныя асобны, ёсьць палігамныя, ёсьць прамежкавы тып. У прыродзе ёсьць біялагічныя падставы і для манагаміі, і для палігаміі.

Гэта адбываецца нават на клетачным узроўні. Так, яйцаклеткі дасягаюць толькі асобныя спэрматызоіды, так званыя «got on». Астатняя вялікая колькасць — гэта «група падтрымкі», адмыслова «армія аховы». І сярод іх ёсьць «спэрматызоіды-кілеры», «спэрматызоіды-блякатары». Іх роля — не ашпаднёньне, а змаганьне з чужым насеннем.

жым насеннем.

«НН»: А калі браць аднайцавых блізнят, у якіх гены аднолькавыя? Дапусцім, мы ведаем, што адзін зь іх кахае блында. Ці можам мы з упэўненасьцю сьцьвярджаць, што і другі будзе такі самы?

ІМ: Нават разлучаныя і выхаваныя паасобку аднайцавыя блізнят маеюць падобныя хваробы і, мала таго, часта злучысты зьдзяйсняюць аднаго тыпу. Але ніколі нельга скідаваць і ўплыву асяроддзя.

«НН»: А мы можам увесці пэўны ген ці нейкі іх комплекс, каб у чалавека зьмяніліся любовныя схільнасьці, каб ён за-

кахаўся ці разлюбіў?

ІМ: Навошта ж гены ўводзіць? Прасьцей гармоны, але й яны не прымусяць аднаго чалавека палюбіць менавіта таго ці іншага. Усё мусіць ісьці сваёй хадой.

«НН»: А ўсялякага кшталту афразыякі, пахучыя рэчывы?

ІМ: У насякомых ёсьць феромоны — дастаткова ўсяго некалькіх малекул на кубічны мэтар, каб самец матылька адчуў іх і прыляцеў. У чалавека такога не знайшлі. У чалавека ёсьць натуральныя пахі, зьвязаныя з потам, што так ці інакш уплываюць, але з насякомымі гэта не параўнаць.

«НН»: Але ж быў такі экспэ-

Ірма Мосэ — генэтык, прафэсарка Міжнароднага Экалягічнага ўнівэрсытэту імя А. Сахарова.

рымэнт. **Жанчынам давалі мужчынскія кашулі — і прасілі па паху адабраць тых мужчын, якія ім найболей падабаюцца. Яны зрабілі гэта — і адабралі тых, якія ад іх генэтычна най-**

болей адрозьніваліся.

ІМ: Нашчадкі генэтычна далёкіх бацькоў мацнейшыя за іх абаіх. Гэты эфэкт назіралі ў расьлін, у жывёл. Сёньняшняю аксэлерацыю некаторыя тлумачаць тым, што пачасьціліся кантакты паміж людзьмі генэтычна далёкімі — і дзеці выходзяць вышэйшыя, дужэйшыя за бацькоў, яны хутчэй разьвіваюцца.

«НН»: Якія адкрыцьці нас чакаюць у біялёгіі каханьня, якія таямніцы засталіся?

ІМ: Магчыма, будуць зроблены адкрыцьці адносна мазгавых мэханізмаў каханьня, раскрыюцца асобныя фізіялягічныя і біяхімічныя аспекты. Магчыма, лепей будуць зразумець спадчынныя падставы манагаміі і палігаміі. Але чым болей адкрываецца, тым болей мы ня ведаем.

Гутарыў Андрэй Расінскі

Якое каханьне сапраўднае?

Любое. А ўвогуле каханьне не павінна быць самамэтай. Шчасьце — не фінал, а сродак перамяшчэньня. Адказвае Андрэй Зыгмантовіч, псыхоляг-практык.

«НН»: У кожнага чалавека існуе ідэал каханьня, які закладваецца яшчэ ў дзяцей: Рамэо і Джульета, Трышчан ды Іжота, Пэтрарка і Лаура... «А маё каханьне так сабе», — думае чалавек і пачынае шукаць ідэал — прынца альбо другую палавінку. Што пра гэтую зьяву

кажа сучасная псыхалёгія?

Андрэй Зыгмантовіч: Калі пры мне кажуць «сапраўднае каханьне», я думаю, а якое ж «несапраўднае»? Насамрэч можа быць проста каханьне. А адзнакі сапраўднасьці або несапраўднасьці — мітусьня. Трохі кахаць і трохі быць цяжарнай нельга. У папуасаў Новае Гвінэі панятак «каханьне» няма. І псыхалёгія ня ведае такога пачуцьця. Чатыры падставовыя пачуцьці, уласьцівыя чалавеку, — радасьць, гнеў, страх і туга. І іх градацыі. А каханьне, крыўда і нянавісьць — гэта ўжо больш складаныя, сацыяльныя пачуцьці. У Рабінзона Круза пачуцьці радасьці, гневу, страху й тугі былі штодня. А вось любові, крыўды і нянавісьці не было, пакуль не зьявіліся на высьпе Пятніца і шпарты. У папуасаў такіх адносінаў таксама няма, у іх іншы соцыюм. Наш соцыюм вучыць каханьню зь дзяцінства. Але пасля такога навучаньня мае калегі працуюць з тымі, хто пачынае адмаўляць свае пачуцьці, кажучы сабе: не, гэта несапраўднае каханьне, я пачакаю, калі прыйдзе мой прынец. Раз

за разам такія людзі кідаюць партнёра як недасканалага. У мастацтве выступае заўсёды такое нэўратычнае каханьне, калі каханьне выступае як паратунак ад усяго.

Чаму чалавек ідзе ў каханьне? Чалавек самотны, гэта славутая экзистэнцыяльная самотнасьць, ад якога ўцячы немагчыма. Людзі яе баяцца і хаваюцца ў каханьне.

«НН»: Пачынаюцца пошукі апоры?

АЗ: Слушна. Калі кажуць пра пошукі апоры, я пачынаю думаць: раз мне патрэбна апора, другая палавіна, значыць, я сам аднаногі чалавечак, якому тэрмінова трэба знайсці другую частку, каб стаць цэлым! Калі два такія «аднаногія паразыты» сустракаюцца, іхнія адносіны будуць вельмі моцныя, у іх будуць сьлёзы, скандалы, эмоцыі — але каханьнем гэта ня будзе. Гэта нэўроз, які трэба лячыць. Калі ж твая знойдзена палова будзе мець адрозныя пажаданьні й густы, ты пачынаеш думаць: як гэта так, мы адно цэлае, а жаданьні розныя. Гэта шызэфрэнія, Джэкіл і Гайд. Прапаную ўсім аднаногім адрасьціць другую

руку, другую нагу і стаць на ногі.

«НН»: Адзін кінакрытык нядаўна, пішучы пра фільм Клінта Іствуда аб каханьні правінцыйнай матроны і міжнароднага здымшчыка, падаў думку: драматызм чалавечага існаваньня ў тым, што каханьне (працяг — сям'я і дзеці) можа ісьці ўразрэз з сапраўдным шчасьцем.

АЗ: Сапраўды, шчасьце чалавека зусім не карэлюе зь ягонымі сацыяльнымі адб'іткамі — сям'я, дзеці, сапраўдная love-story, набор даброт. Мы ідзем за гэтым, бо гэта сацыяльная каляіна. Але чалавек, які навуцаецца выходзіць з каляіны, робіцца здольным бачыць, што гэта не абавязковыя ўмовы для таго, каб быць шчаслівым. Шчасьце — не фінал, а сродак перамяшчэньня.

«НН»: А што б Вы паралі тым, хто не дачакаўся ўсё ж свайго каханьня?

АЗ: Гэта нагадвае паказку пра чалавека, які тоне, просіць ратунку ад Бога і адмаўляецца ад паратунку з рыбацкіх чаўноў. А Бог яму ў раі і гаворыць: я ж табе пяць чаўноў дасылаў. Мы з калегамі сядзелі й вывучалі: колькі ў кожнага менчука можа быць патэнцыяльных дасканалых партнёраў на ўсё жыцьцё. Каля двух тысяч. Калі чалавек не сядзіць дома ўвесь час, ён пасыпвае за дзень сустрэць 5—6 «яго» або «яе» — людзей, зь якімі можна збудаваць каханьне.

Гутарыла Сьвятлана Курэ

Андрэй Зыгмантовіч — выкладчык катэдры прыкладнае псыхалёгіі Беларускага дзяржаўнага пэдагагічнага ўнівэрсытэту.

Праз выпрабаваньні каханьня чалавек удасканальваецца

На пытаньні карэспандэнта «НН» адказвае айцец Анатоль Ярошка, настояцель каталіцкіх парафіяў Сьвятога Францішка ў Менску і Сьвятога Валянціна ў Смалевічах.

«НН»: Чым ёсьць сутнасьць каханьня?

Айцец Анатоль: Сутнасьць каханьня не зьмяняецца на працягу тысячагодзьдзяў, і ў той жа час яна застаецца вялікай таямніцай. Адказ на гэтае пытаньне трэба шукаць у жыцьці Ісуса Хрыста, у стаўленьні Бога да людзей. Бог, ахвяраваўшы сваім Сынам, прадэманстравалі сваю любоў да чалавечства. Каханьне мае боскую прыроду.

«НН»: Але ж каханьне прыносіць людзям ня толькі радасьць, але і пакуты. Калі яно ад Бога, то гэта падарунак ці пакараньне?

а.А: Гэта дар, але трэба ўмець гэты дар скарыстаць, інакш мы можам яго змарнаваць. Сучасныя людзі, асабліва моладзь, спрабуюць вельмі лёгка ставіцца да каханьня. Але ж

сапраўднае каханьне ня можа існаваць без адказнасьці, і яно... вечнае. Сьв.Павал кажа: і вера калісьці скончыцца, і надзея, а любоў застаецца. Праз выпрабаваньні каханьня чалавек удасканальваецца.

«НН»: Ёсьць меркаваньне, што каханьне доўгае, а жыцьцё даўжэйшае. Інакш кажучы, ці магчыма каханьне на ўсё жыцьцё?

а.А: Магчымае, нягледзячы на тое, што ў сучасным жыцьці яго няпроста ўбачыць. Але гэта і ёсьць сапраўднае каханьне. Яно толькі мацнее з гадамі, і да яго падсвядома імкнучца людзі. Гэта яно апэра ў сусьветнай культуры. Закаханыя гатовы нават ахвяраваць жыцьцём адно дзеля аднаго.

«НН»: Чаму на практыцы з гадамі каханьне аслабляецца, нават зьнікае?

а.А: Чалавек моцна аслаблены грахам. Дзеля захаваньня каханьня важна ўмець дараваць адно аднаму. Няўменьне пачуць адно аднаго, прабачыць слабасьці каханага забівае каханьне. На маю думку, да каханьня трэба ставіцца вельмі сур'ёзна, рыхтавацца. Да каханьня рыхтуе сям'я, царква. Калі бацькі шчыра любяць сваё дзіця, але ня любяць адно аднаго, яны ня змогуць навучыць сваё дзіця любові.

«НН»: Ці магчыма каханьне з першага погляду?

а.А: Магчыма. Галоўнае, каб людзі здолелі прыстасавана адно да аднаго, маглі зразумець, дапамагчы адно аднаму. Вельмі мала можна знайсці сям'яў, у якіх усё ідэальна. Але адны, як кажуць, выносяць сьмецьце з хаты, другія шукаюць вырашэньня праблем

самі.

«НН»: Што рабіць у выпадку непаздзенага каханьня?

а.А: Чалавек — вельмі складаная істота. І як каханьне — боскі падарунак, так і розум. Адно другому не павінна замінаць. Калі чалавек табе вельмі падабаецца, але твае пачуцьці не знаходзяць водгуку ў яго сэрцы, трэба кіравацца розумам. Нельга ўлюбіць прымусява. Усялякія гвалтоўныя ўчынкі прыносяць толькі шкоду. Нават і ў гэтым выпадку каханьне — дар, які трэба ўмець скарыстаць.

Гутарыў Арцём Лява

Сьвятар адзінай у Беларусі парафіі ў гонар Сьвятога Валянціна праз дзень Сьвятога Валянціна: Валянцін стаў сьвятым дзякуючы таму, што спазнаў ісьціну сапраўднага каханьня. Хрысьціянства вучыць, што каханьне павінна быць чыстым. Яно немагчыма без павагі і любові да іншага чалавека. Яно патрабуе вялікіх намаганьняў і ахвяр. Часта людзі, забытаныя нячысьцікам, не разумеюць каханьня, прымаюць за каханьне тое, што ня мае зь ім нічога супольнага, і церпяць паразу ў сваім жыцьці — распадаюцца сям'і, замест прыязнасьці зьяўляецца нянавісьць. Вельмі добра, што цяпер сьвята Сьв.Валянціна вельмі папулярнае. Мы шмат павінны зрабіць, каб да маладых людзей давесці сапраўднае сэнс гэтага сьвята.

Курс маладога байца

Гэты матэрыял будзе цікавы для тых, хто трапіў у войска па апошнім набору ці рыхтуецца ў хуткім часе пайсьці абараняць наш калектыўны сон. Як найлепш прыстасавацца да вайсковага побыту? Што самае галоўнае першыя дні ў войску? На асабістым вопыце раіць Сямён Печанко.

Выправа ў войска — неардынарная падзея ў жыцці маладога чалавека. Лічыцца, што такую падзею трэба абавязкова адзначаць. Але варта памятаць, што ваш пшчотна-непрыгомы стан і недвухсэнсоўны пах з рота не прывядзе ў замілаваньне будучых айцоў-камандзіраў. А калі ў мутным стане яшчэ і зьявіцца ў ваенкамат, то можна знайсці праблемы.

У войска трэба ўзяць з сабой гігіенічны камплект — мыла, набор для галення, адэкалёны. Спатрэбяцца таксама ніткі (зялёныя, белыя і чорныя), іголка, канцылярскія прылады — асадка, аловак і сшыткі, бо пісаць даведзена шмат. Паштовыя капэрты — бяз марак: як у войска, так і з войска.

У першы дзень чакае знаёмства з камандзірамі — ад камроты да камаддзяленьня. Іх стаўленьне да вас можа падацца трохі спецыфічным. Але стаўленьне сяржанта да цывільнай асобы, што трапіла ў яго распараджэньне, становіцца цалкам зразумелым пазьней — калі адчуеш напоўніцу сум па цывільным жыцці.

На чарзе — пераадзяваньне

На чарзе — пераадзяваньне ва ўсё вайсковае. Пажадана атрымаць усё адпаведна сваім памерам і тым самым пазьбегнуць непатрэбных праблем у будучыні, асабліва гэта тычыць абутку. Як найхутчэй трэба навучыцца карыстацца анучамі, бо мазалі могуць зьявіцца ўжо пасля першай ранішняй прабежкі.

Першы паход у сталюку пазнаёміць з перамяшчэньнем строем. Мажліва, у першы дзень кавалак і не палезе вам у горла, у тым ліку і таму, што стараслужачыя будуць глядзець на вас як на нейкае дзіва. Зрэшты, праз паўгоду вы таксама будзеце з цікавасьцю ўзірацца ў спалоханыя і мутнаватыя твары «маладых».

Увечары вас чакае прыемная навіна — аказваецца, ёсьць вольны час. Але радасць хутка зьнікне, бо ўвесь час пойдзе на прывядзеньне формы ў адпаведны выгляд. У лексыконе зьявіцца новае слоўца: падшыва — шматок белай тканіны, які прышываецца на каўнер. Вопратку трэба акуратна адправаваць. Не бядка, калі не паспееце зрабіць усё ў першы дзень. Часам колькасьць

прасаў далёка не адпавядае колькасьці ахвотных разгладзіць свае каўнеры.

Няма слова «можна»

Навіною будзе тое, што ня ўсе словы ў войску маюць права на існаваньне. Тут няма слова «можна», а выключна «дазвольце». На ўсё трэба прасіць дазвол, бо ініцыятыва карасца.

У першы дзень вам зладзяць экскурсію па казарме і пакажуць месца будучай кіпучай дзейнасьці — трайнік. Гэта памяшканьне, што змяшчае ў сабе прыбіральню, мыйнік і курылку (у зімовы час). Там вас абавязкова пазнаёмяць з «машкай» — разнавіднасьцю швабры, якою вы падчас нарадаў і шматлікіх марафэтаў будзеце наводзіць бляск у казарме, а хто-ніхто — і ў ватэрыязце за пэўныя заслугі.

Вам пакажуць, як правільна засьцілаць ложка, а рабіць гэта трэба ідэальна — так, каб муха, а дакладней — мух (паводле інструктара), сеўшы на край ложка, праз яго вастрыню страціў галоўную адзнаку мужнасьці.

Узьлётка

Яшчэ вы пачуеце выраз «Таварыш салдат, менш крокаў па ўзьлётцы — больш гадоў жыцьця!». І гэты вокрык кагосьці з сяржантаў, хутчэй за ўсё, засьпее вас зьянчэўку, прымусяўшы спалохана азірацца ў пошухах гэтай самай загадкавай «ўзьлёткі». Ёю акажацца дарожка зь лінолеўму шырынёю ў 1,5 м, што цягнецца ад уваходу да трайніка. «Узьлётка» заўсёды мусіць зіхаецца.

Зь першага дня ў вас зьявіцца магчымасьць праявіць сябе ў якасьці пісарчэка, бо са зьяўленьнем маладога папаўненьня ў сяржантаў дадаецца пісаніны, а

пісаць самім ня хочацца. Вось і аб'явіць конкурс «на найлепшы почырк». Калі пашчасьціць выйграць «гэндэр», зможаце час ад часу касіць ад фізо і страявой. Прыдадуцца і іншыя таленты — уменне маляваць, веданьне кампутару.

Трэба — навучым, ня хочаш — прымусім

Галоўнае — патрэбна слухаць і рабіць усё, што скажуць і тым больш загадаюць камандзіры. Загад у войску — закон. Ня варта ўступаць у канфлікты ні з таварышамі па службе, ні тым больш з камандзірамі. Яны заўсёды знойдуць спосабы і сродкі давесці сваю рацыю. Тут усё падпарадкавана прынцыпу: «трэба — навучым, ня хочаш — прымусім». Па-трэцяе, ня трэба баяцца задаваць пытаньні, калі нешта турбуе ці незразумела... Толькі пытаньні мусяць быць сур'ёзнымі і па тэме. Памятайце, што далейшае стаўленьне да вас з боку камандзіраў будзе грунтавацца на ўражаньні, якое вы аб сабе створыце зь першых хвілін. Ня варта, аднак, занадта лезьці ў вочы, бо можна зарабіць рэпутацыю рвача, а такіх у войску мала хто любіць.

Але вось надышоў час доўгачаканага адбою і, здолеўшы далёка ня зь першай спробы адбіцца, вы ў трывозе засынаеце — у чаканьні яшчэ аднаго выпрабаваньня — першага пад'ёму, які абяцае быць досыць вясялым. Дабранач!

Пад'ём!!!

На пачатку другога дня маладо папаўненьне чакае новае выпрабаваньне — пад'ём. Вось стомлены першай «нараднай» ноччу днявальны зараве не сваім

голосам (не без здавальненьня, аднак): «Пад'ём!!!» І тут пачнецца! Салдацікі начыста ўсё забудуцца, што запаміналі зь вечара, і будуць бесталкова мітусіцца, перашкаджаючы і сабе, і астатнім. Няма гаворкі пра хвалёныя дзье хвіліны ці тым больш пра запалку. Да ўсяго, сама працэдура пад'ёму адпрацоўваецца не адзін раз: абавязкова знойдзецца нехта, хто не пасьпее ў час адзецца і стаць па камандзе ў строй.

Затым надыдзе чарга ранішняга агляду — працэдуры, падчас якой будуць ацэньваць ваш выгляд, а заадно і кравецкія здольнасьці. Па выніках агляду хто-ніхто можа адправіцца перашываць «падшыву», нехта — галіцца. Ператрасуць і кішэні, пакідаючы самае неабходнае. Ёсьць пэўны пералік таго, што можна трымаць у кішэнях, а чаго нельга.

Потым — сталюка. У хуткім часе ў яе даведзецца хадзіць зь песьняй: у адзін бок зь беларускай, у зваротны — з расейскай. Прынамсі, у маёй часці быў такі парадак. А пакуль песьні нявывучаныя, даведзецца хадзіць у напружанай цішыні.

Скваркі а палове на сёму

Калі раней вы і не ўяўлялі сабе, што а палове на сёму раніцы можна есьці нешта тлустае ці смажанае, то з гэтага моманту даведзецца зьмірыцца. Пазьней вы пачынаеце марыць пра паходы ў сталюку, а каманда падрыхтавацца да адпраўленьня «на хаўчык» будзе спрачацца па папулярнасьці з камандай «Адбой!».

Пачнуцца заняткі па розных вайсковых дысцыплінах — вывучэньне вайсковага статуту (сьвятая сьвятых!), дзяржаўна-прававая падрыхтоўка, мэдыцына, фізо і г.д. Абавязковым будзе

веданьне слоў дзяржаўнага гімну, які даведзецца штовечар выконваць пасля паверкі.

Можа стацца, што ў першыя ж дні вас правераць на фізычную трываласьць — наладзяць здачу нарматываў: бег на 3 км, на 100 м, падцягваньне. Варта пастарацца, бо той, хто не ўкладзецца ў неабходны мінімум, мае ўсе шанцы атрымаць загад патрэніравацца ў свой вольны час. Надалей шанцы на ваша чарговае звальненьне будуць знаходзіцца ў прамой залежнасьці ад вашых посьпехаў на бегавых дарожках і перакладзіне.

Увогуле карантын справядліва лічыцца адным з самых складаных пэрыядаў службы, бо ад першага дня і да моманту прыняцьця прысягі (а гэты пэрыяд і ёсьць карантынам) у вас ня будзе вольнай хвіліны — увесь час заняткі, заняткі.

Асабліва дасца ў знакі страявая, бо трэба навучыцца прыстойна падысьці да начальніка падчас прыняцьця прысягі, прайсьці ўрачыстым строем і зь песьняй перад сваёй часцю і перад сваякамі, што будуць за вамі назіраць, прыгаворваючы: «Ой, як прыгожа!» — і не здагадваючыся, чаго вам каштавала гэтая прыгажосць. На час карантыну даведзецца забыцца на непасрэдныя кантакты з блізкімі, абмежаваўшыся ліставаньнем ды тэлефонам. Забаронены і адносіны з вайскоўцамі старэйшых пэрыядаў службы — з мэтай недапушчэньня нестатутных адносін.

Скончыцца карантын прысягаю і першым звальненьнем, але да таго яшчэ будзе першы візыт у лэзны і ПГДз (па-расейску «ПХД»), але пра тое наступным разам.

Матэрыял адначасова выстаўлены на сайце «Krains.by».

Голас за Коласа і каласы

Адзіны кандыдат — КОЛАС, колер рэвалюцыі — ЗАЛАТЫ, расьліна-сымбаль — ЖЫТА!

Вадзім Перцаў, Менск

Колас — гэта знак

Што да адзінага кандыдата (больш правільна — сучаснага нацыянальнага лідэра), то я лічу, што больш за астатніх гэтай ролі адпавядае Уладзімер Колас. Гэты чалавек прасякнуў беларускасцю, шляхетнасцю, нават яго выгляд прываблівае сваёй адкрытасцю. Ён паслядоўна шмат часу, колькі дазвалялі абставіны, вёў дзетак да Беларусі. Ня лез у чыстую палітыку, не «надакучыў» абыяцелю і ўладзе. А па каліве зьбіраў адданых беларусаў у калектывы, што расчысцілі крынічку беларускасці, зь якой прагна нашы дзеткі набіралі-

ся «жывой вады»! Але прыйшоў валацуга — і затптаў тую крынічку. Дарма праца У.Коласа не прайшла. Наш народ і ўвесь сьвет убачылі, які магутны інтэлектуальны патэнцыял сьпее ў беларускай нацыі. Гэта нашы Скарыны, Сапегі, Багдановічы, Кіты! І гэта ўсім паказаў Уладзімер Колас. Таму трэба яму дапамагчы ўсім сродкамі (найперш СМІ) прадоўжыць ягоную справу — узбудзіць нацыянальны патэнцыял і давесці наш народ да нацыянальнай ідэі. А заўважце, якое ў яго прозьвішча — Колас. Гэта ж знак! Можна, гэта божа пасыл?

А наагул хочацца падзякаваць Вам за ваша выданьне. Калі чытаеш «НН», то нібы акунаешся ў сваю мару — у сапраўдную вольную Беларусь-Літву. Гэтану, зразу мела, спрыяе тарашкевіца. Наркамаўка, якая пануе ўсюды, нават у незалежных выданьнях, прывязвае язык да неба, калі хочацца зьмяк-

чыць зычную літару мяккім знакам. Яна прасякнута бэзсэраўскім духам, духам расейскай акупацыі. А тарашкевіца пахне воляй!

Алесь Мянак, Менск

За Коласа голас!

Топчуца камэнтары ніўскія каля тэмы адзінакандыдацтва, намякаюць на яснае, а сказаць ці то баяцца, ці то права ня маюць. А расклад такі, што нацыянальнай альтэрнатывай Лукашэнку можа быць адно Пазыняк ці той, на каго ён пальцам пакажа. Пальцам пакажа хіба на Коласа, калі самога не зарэгіструюць альбо як дамовяцца. Ды маўчыць той Колас, бо ня з тых пан дырэктар, хто першы за горла хапае.

Не сярэдзіны цяпер шукаць прыніжанаму беларусу, а краю; не асадкі, каб сябрам пісаць, а заточкі, каб ворага параніць; у кут яго загналі і там змардуоць, калі ня выскачыць ды ня рынке львом.

Зянон — то шпага ў бок акупацыі. Колас — то ваяка выкшталцоны, што мог бы шпагу паглыбей засадыць.

Выжывем, ня выжывем, а слова сваё скажам, калі зь Зянонам.

Пра колеры і сымбалі рэвалюцыйнага самопросіцца: колер — залаты, сымбаль — жыта. Жытні колас — сымбаль выключна станоўчы. Не апаганіш. Не накруціш як пра «амэрыканскія апальсіны». І колер залаты — не зацяганы. «Залатая рэвалюцыя», «залаты прэзыдэнт», «залаты выбар», «чыстае золата», «залатыя словы»... І зоркі на зўрабывязавым прапары — залатыя, і крыж на шчыце ў рыцара з «Пагоні» — залаты. Асацыяцыі: заможнасьць, багацьце, хлеб, сытасць, поўныя сьвірны, высокая проба, чысьціня, прыгажосць, лета, цеплыня, Сонца, сіла, прыгажосць, ясьлі ў Батлеэме, крыжы на цэрквах...

БГ, Менск

МОВА - 2004

Ці здольная літара «і» быць кароткаю?

Літары «і» ў беларускім альфабэце няма, ёсьць «і». Чаму ж, калі «і» трэба стаць кароткаю, яна ператвараецца ў «й»? Вось жа «у» і ў скарачэным гучаньні застаецца сама сабою, набываючы зьверху адно знак скарачэньня — «ў».

Можна, наша «і» мае нейкі комплекс непаўнаважнасьці, які і змазвае яе асабісты «твар» у скарачэньні?

Калі ўжо «і» і «й», то чаму не «у» і «ў»?

Якія ж выгоды займеем, адмові-

Адказвае мовазнавец Пятро Садоўскі:

«Гэта пытаньне з моўнай пэрыфэрыі: яно не закранае ўласна мовы. Тут гаворка можа ісьці толькі пра грамадскую дамову: як пагодзімся пісаць, так і будзем. Украінцы таксама ня мелі сьпяраша літары «і»: яны пісалі «йі» (Кыйів), — а потым увялі, і яна прыжылася. Можна ўвесці і ў нас гэтую літару, калі будзе

шысь ад «й» на карысьць «і»?

1. Пазбавім мову ад недарэчнасьці.

2. Ужо ня дзьве, а тры літары ў нас адметна свае.

3. Паспрабуеце набраць хаця б абзац тэксту, дзе замест «й» будзе «і», і вы убачыце яго візуальную своеасаблівасьць.

Разумею, што патрэбны тут нейкія дадатковыя высілкі, але мова ці ня вартая іх?

Алесь Прускі, Віцебск

існаваць грамадская дамова.

Іншая рэч, што існуе ж і традыцыя. Калі перавыдаваць Коласа, Купалу, якія такой літары ня ведалі, дык у іх таксама трэба мяняць усе тэксты? Кітайцы і японцы даўно б перайшлі на лацінку, каб ім ня трэба было пераводзіць на лацінку ўсю тую напісаную спадчыну, якая ў іх ёсьць. Таму й не пераходзіць».

Н.ВЕЗЯНЧУК/БІЛС

Звон свабоды

Скульптар Алесь Шатэрнік і мастак Аляксей Марачкін прапанавалі адліць Звон Свабоды і ўзьнесці яго на Дзень Волі. На Звоне Свабоды будуць выяўлены нацыянальныя сьвятыні, біблійныя словы пра Свабоду, пасланьні нашых вялікіх продкаў. У Аргкамітэт па стварэньні Звона Свабоды ўвайшлі 14 чалавек. Наступным разам камітэт зьбярэцца ў пятніцу, 11 лютага, а 17-й у сталічнай сядзібе БНФ. Тамсама ж пастаянна адбываецца збор сродкаў на адліў Звона. Вашай увазе — адозва Аляксея Марачкіна.

Зь першае хвіліны зьяўленьня на сьвет дзіця акунаецца ў стыхію колераў і гукаў... Што з гэтага мацней упывае і кшталтуе душу чалавека? Колер, форма, гук, музыка?... Гэта найбольш эмацыйныя чалавечыя пачуцьці. Мы бачылі, як колер ружы — знак любові і мілосьці — яднаў нацыю, абуджаў народ на рашучы дзеяньні — зьмяняў звыклы, накінуты палітычнымі прэваратнямі, непрымальны для большыні лад жыцьця і ўрэшце зрабіцца гаспадарамі ў сваёй хаце. Памаранчавы колер вядзе людзей на Майдан Незалежнасьці, каб паказаць усяму сьвету: «Мы е нацыя, мы е народ...»

Нашы колеры, што павінны лучыць нас, — глыбока сакральныя. Бел-чырвона-белае — як пакутная плашчачына Хрыста. Наш гук — поліфанічны гулкі звон — з даўніх часоў зваў нас на веча вяр-

шыць сваю гісторыю, свой лёс. У час, калі нашы душы засьмечаны хлуснёй і крывадушам, калі няма свабоды, якая б давала асобе магчымасьць рэалізаваць свае здольнасьці, калі палітычныя інтрыгі, сумнеўныя дамовы пагражаюць поўнаю стратаю незалежнасьці, калі наша родная спрадвечная мова, як тая падчарка, гнаная ў родным краі — пара біць у званы!

Настае час нашага беларускага Звона Свабоды. Хай ён страśnie паветра, і розгалас ягоны магутнай хваляй пачуецца ад Сьвятой Сафіі ў Полацку да Калоскай царквы ў Катэдры ў Горадні, ад Бугу да Дняпра, ад Усходу да Захаду. Гэты Звон будзе несці накрэсьлены на ім духоўныя сымбалі нашых прашчурцаў, словы ад Бібліі Францішка Скарыны да прарочых выказваньняў Васіля Быкава. На ім будзе красавацца выява

імклівай Пагоні — адзнака незалежнасьці, моцы й адвагі.

З найдаўнейшых часоў ідуць пагалоскі пра званы. Мяркуюць, што радзімай званою ў звыклым нам выглядзе быў горад Ноля, што ў Італіі. Вынайшаў іх, Кажуць, Понтыюс Мэраніюс Паўлін, які жыў у 353—431 г. У паданьні расказваецца, як сьвяты Паўлін абыходзіў сваю япархію, хадзіў зь вёскі ў вёску, падбадзэраў сваю паству далучыцца да Хрыстовай веры — ды сустрэў халодную абыякавасьць, няверу, адчай. І цяжкія думкі адолелі сьвятога біскупа.

Зьвярнуўся сьвяты Паўлін з малітваю да Бога: «Божа, падай свой голас да гэтай беднай цёмнай зямлі... Злучы нашы сэрцы пры нашай разьяднанасьці, зьбяры разам усіх, хто заблудзіў, каб сэрцы нашы, адданыя Табе, не блукалі ў бязьмежнай цямрэчы». На ўзор кветак-званочкаў ён з суседзямі меднікам з расплаўленага мэталу — медзі, волава й вісмуту — пачаў адліваць свой звон. І калі справа была скончана, стукнуў малатком па адлітым звоне, і слых ягоны крануў серабрысты гук Боскага голасу.

Божа, зьвяртаемся мы да Цябе: дай нам сілы, моцы й веры зьдзейсьніць задуманае, спраўдзіць наш беларускі Звон Свабоды, які б абуджаў нашых людзей ад летаргічнага сну, каб адолелі яны абыякавасьць і бязьвер'е. А пляцы нашы каб гулі, зьвінелі срэбнай хваляй Звона Свабоды, гналі з нашага дому ліхадзеяў, ілгуноў, да лакопаў і забойцаў. Зь верай у гэта разам зьдзейсьнім запавет нашых слаўных продкаў.

Станьма дружна разам за нашу Вольнасьць, як калісь заклікаў Кастусь Каліноўскі!

Шыльда Каліноўскаму

2 лютага, на народзіны Кастуся Каліноўскага, сябры незарэгістраванай арганізацыі «Правы альянс» усклалі кветкі да мэмарыяльнай табліцы (на фота). Зьявілася яна на сьцяне кіназатру «Вільня» па вул.Каліноўскага з ініцыятывы менчукоў. Афіцыйную мэталічную шыльду скралі колькі гадоў таму. Сябры «Правага альянсу» зьвярнуліся ў аддзел культуры гарвыканкаму з просьбай яе аднавіць. Былі таксама сабраныя сотні подпісаў аб усталяваньні на аднайменнай вуліцы помніка нацыянальнаму герою Беларусі. Аднаўленьне было ўскладзена на мясцовы ЖЭС. Тэрміны даўно мінулі, а ЖЭС як ні лыс.

Некалькі месяцаў таму ўначы самаробная шыльда зьявілася на месцы скрадзенай. Гэта таксама была ініцыятыва «Правага альянсу».

Алесь Гурыновіч, Менск

Яраслаў Грыцак пра Беларусь

У кіеўскай «Крытыцы» выдатны украінскі гісторык Яраслаў Грыцак, разважаючы пра Беларусь, піша: «Лукашэнкаўская Беларусь цяпер суседзіць аж з чатырма вялікімі дэмакратычнымі дзяржавамі — Польшчай, Літвой, Латвіяй і Украінай; застаецца толькі гадаць, як доўга яна вытрымае выключна прарасейскую арыентацыю. У выпадку Менску асабліваю надзею надае яшчэ і існаваньне «віртуальнай Беларусі» — сукупнасьці вельмі якасных выданьняў, што зьяўляюцца пераважна дзякуючы маладзейшым беларускім інтэлектуалам, — якая ўражае сваёй дэмакратычнай і праэўрапейскай скіраванасьцю. Пакуль гэтая «віртуальная Беларусь» існуе, можна спадзявацца, што яна, як і «віртуальная Украіна», некалі ператворыцца ў рэальную».

Да 75-годзьдзя з дня нараджэньня Уладзіміра Караткевіча

Беларускі ПЭН-цэнтар

пры падтрымцы Беларускай асацыяцыі журналістаў, газэтаў «Белорусская деловая газета», «Биржа информации», «Барысаўскія навіны», «Витебский курьер», «Вечерний Брест», «Вольны час», «Газета Слонімска», «Інтэкс-пресс», «Народная воля», «Наша Ніва», «Наша слова», «Новы час», «Рэгіянальная газета», «Рэгіянальныя ведомості», «Телевид-инфо», часопісаў «Arche», «Студэнцкая думка», «Дзеяслоў», інтэрнэт-выданьняў «Літара.net», «Кнігі.com», «Дзед Талаш», «Пагоня.promedia.by»

аб'яўляе

конкурс для маладых літаратараў:

«НН» з радасцю друкуе ў газэце і на сайце www.nn.by чыгатаккія лісты, водгукі і меркаваньні. З прычыны вялікага аб'ёму пошты, мы ня можам пацьвярджаць атрыманьне Ваших лістоў, ня можам і вяртаць неапублікаваныя матэрыялы. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваць допісы. Лісты мусяць быць падпісаныя, з пазнакай адрасу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам. Наш адрас: а/с 537, 220050, Менск. E-mail: nn@promedia.by. Факс: (017) 284-73-29.

Да ўдзелу запрашаюцца творцы ад 16 да 26 гадоў (на момант абвешчэньня конкурсу). Ляўрэаты будуць запрошаныя на літаратурны сэмінары і майстар-клясы ў Менск, перад імі выступяць знаныя пісьменьнікі, выкладчыкі ВДУ, вучоныя, сьпевакі, адбудзецца зацікаўленая гутарка аб творах маладых аўтараў і літаратурнай дзейнасьці.

На конкурс прымаюцца літаратурныя творы (вершы, апавяданьні, эсэ, п'есы, сцэнары, дзённікі і г.д.; асабліва вітаюцца дэтэктыўна-прыгодніцкія жанры).

Да разгляду будуць прымацца творы, дасланыя (паводле даты на паштовым штэмпэлі або даты адпраўкі электроннага ліста) не пазьней за 10 красавіка 2005 г. Падвадзеньне вынікаў першага туру адбудзецца 25 красавіка. Літаратурны сэмінары пройдуць у Менску ў першай палове траўня.

Журы конкурсу: Васіль Сёмуха (старшыня), Пятро Васючэнка, Ганна Кісьціцына, Андрэй Хадановіч, Барыс Пятровіч, Сяргей Смятрычэнка. Творы дасылаюцца на адрас: e-mail: maladyitaratar@tut.by

Паштовы адрас: 220050, а/с 218, Менск, РГА «Беларускі ПЭН-цэнтар». Даведкі праз электронную пошту ці тэлефон (017) 284-73-29.

Заробак 4,35 мільярда рублёў

Калі б не дэнамінацыі, сярэдні заробак беларуса складаў бы цяпер 4,35 мільярда зайцоў. Як скласьці купюра да купюры, хапіла б на 11 віткоў вакол экватару. Але і пасья дэнамінацый наш рубель застаецца валютай з адным з самых малых коштаў. Пасья грашовых рэформаў у Турцыі і Азэрбайджане зь ім у Эўропе раўняецца толькі румынская лея. Калькуляцыі робіць **Алесь Кудрыцкі**.

«Во, бандзюгі, народ абдзіраюць!» — думаў Мікола, мэханік з трактарнага заводу, атрымліваючы заробак у жніўні 1994 г. Гэта ж не дэнамінацыя, а махінацыя нейкая — у дзесяць разоў меней грошай далі! «І калі гэта скончыцца?» — чухаў патыліцу Мікола ў студзені 2000 г., калі былі адрэзаны ад заробку яшчэ тры нулі. Чуткі пра новую дэнамінацыю разьвеяў галоўны банкір Пётар Пракаповіч 1 лютага: сёлета нулі

перакрэсьліваць пакуль ня будзем. Пачуўшы гэта, Мікола спакойна ўздыхнуў, перажагнаўся ды лёг спаць.

І прысьніўся Міколу жахлівы сон: нібыта не было ў нас ніякіх дэнамінацый, а заробкі пачалі выдаваць «ваверачкамі» — колішнімі самымі малымі беларускімі купюрамі наміналам пяцьдзясят капеек. Пайшоў Мікола да касы, каб забраць свае 435 тысяч рублёў (акурат заробак сярэднестатыстычнага беларуса). Лепей бы не

хадзіў.

Заробак Міколы падвозілі да касы браніраваным «БелАЗам»: 8 мільярдаў 700 мільёнаў банкнот — ня жартачкі! Мікола хацеў быць іх пералічыць, але плонуў на гэтую задуму — нават калі б ён, нібы аўтамат, прапуская за сэкунду па пяць паперак, праседзеў бы ля касы 55 год.

Стос паперак сярэдняй зашмалцаванасьці атрымаўся большы за кілямэтар у вышыню — гэта ж 25 аб'ёмнаў на плошчы

Перамогі! Куды падзець гэткае багацьце? Кватэра ў Міколы занадта малая. Спачатку хацеў ён пакласьці іх на плошчы Незалежнасьці — увесь пляц укрыўся б слоём грошай таўшчынёй у 9 сантымэтраў. Але ж там падземны горад будуецца... Можна, праспэкт Скарыны грашыма забрукаваць ад ходніка да ходніка? Ад паштамту да «Ўсходу» акурат 73 разы ўкрыць яго грашыма выйдзе! Але там машыны гойсаюць...

Вырашыў Мікола абклацьці нашу плянэту «ваверкамі» па экватары, банкнотай да банкноты — грошай хапіла б на 23 віткі. Але не далі яму візы — няма штампі ў пашпарце. Тады вырашыў Мікола

выклацьці грошы па пэрымэтры дзяржаўнай мяжы Рэспублікі Беларусь. 307 разоў абыпоў Мікола нашу краіну, ажно памежнікі за руку вітацца пачалі.

Пакуль Мікола блукаў па беларускіх абшарах, прыйшлі да ўлады дэмакраты,

увялі «талеры» ды пачалі выдаваць заробкі жалезнымі «грошыкамі» з «Пагоняй». Звон стаіць — нібы ад будзільніка. Прачнуўся Мікола і напісаў у Нацбанк ліст з прапановай намалываць на новай банкноце ў 100 тысяч рублёў Белавескую пушчу.

Беларусь эўрапейская — Беларусь будучыні

Беларусы аб'яднаньня агульным правам жыць **як у Эўропе**. Заўважце, не па-эўрапейску, а як у Эўропе. Эўропа па-ранейшаму застаецца неаспрэчным эталёнам жыцьця, асабліва ў параўнаньні з Расеяй. Беларусы ўжо добра разумеюць, што мы — не расейцы, але яшчэ далёка і не эўрапейцы.

Эўрапейскасць асабіста ў мяне асацыюецца з мовай — беларускай. Вядома ж, гэта звычайная мова маіх зносін. І яна для мяне зьяўляецца палкам натуральнай: я ўздадаваны ў белмоўнай прасторы. У вёсцы, між іншым, яна папросту адзіная. Пераход на расейскую ў падлеткаў адбываецца, калі ты ідуць вучыцца ў горад, дзе, як вядома, прынята размаўляць па-культураму, то бок па-расейску. Расейская мова для вяскоўца, як і для жыхара малага беларускага правінцыйнага гарадка, зьяўляецца ня сродкам зносін, а шляхам да жыцьцёвага посьпеху. Між расейшчынай і культурай просты чалавек ставіць знак роўнасьці. Калі б гэта было так насамрэч, дык па ўзроўні цывілізаванасьці мы б, праўна, не саступалі ні немцам, ні швэдам, ні нарвэжцам. Натуральна, можна спасьціцца на хамскую ўладу, але і яна не да канца вінаватая.

На хамства і бескультурнасць беларусаў яшчэ Кузьма Чорны наракаў у сваіх перадсьмяротных дзеньніках, называючы ўсё гэта «азіятычнай». Становіцца, калі адзін з найбольшых інтэлектуалаў тагачаснасьці Чорны займаўся чым хочаце, толькі ня тым, чым павінен быў бы займацца ў нармальнай эўрапейскай краіне — пісаць і выдаваць раманы... А ці далёка мы, сучасныя, адышлі ад Беларусі 1944 году, калі пісаліся вышэйзгаданыя дзеньнікі? Адзін дзяржаўны тэлеканал на гэтае пытаньне кажа рашучае «Так», здымаючы фільм «60 мірных год», дзе распавядаецца пра ўсе дзясянальні народы і краіны за гэты час. Так, не спрачаюся, у гэты прамажак улажыліся выдатныя дасягненьні ў галіне спорту, эканомікі, гаспадаркі, новых тэхналягіяў. А вось у пляне банальнай чалавечай культурнасьці стаім усё на тым жа ўзроўні. Лузгаем семкі сабе пад ногі і плюём на асфальт.

А пасья выхваляемся перад рознай навалаччу сваімі чыстымі вуліцамі. Чысты горад ня той, дзе многа дворнікаў, а той, дзе ня сьмецьце.

Не паважаем па-ранейшаму чужой працы, і гэта ідзе па ўсёй гэрархічнай лесьвіцы зверху ўніз. Каторы ўжо год запар правадыр у жывым этэрэ абражае, пырскаючы сьлінай, чыноўнікаў, міністраў, старшын аблвыканкамаў, тыя ж гыркаюць на сваіх падначаленых — і гэтак да бясконцасьці, пакуль не даходзіць да той самай нашчаснай дворнічыхі ці санітаркі ў больніцы.

Расейскі мат і алькаголь сталі нормай жыцьця. Кожную важную жыцьцёвую падзею трэба абмыць, ды ня так, каб проста сымбалічна, а каб было што прыгадаць. Уражае і тое, як кампані маладзёнаў-хлопцаў у прысутнасьці дзяўчат свабодна ўжываюць маты, а тыя ня робяць ніякіх заўваг — гэта ж усё натуральна. У падлеткаў цалкам адсутнічаюць хоць нейкія пачаткі палавой культуры — адсюль шматлікія раньнія цяжарнасьці і абарты, павелічэньне колькасьці вэнэральных захворваньняў у гэтым асяродзьдзі. Забітыя пад столь дзіцячыя дамы і калені — гэта ж таксама вынікі адсутнасьці той культуры. З гэтага нараджаюцца і іншыя маральна-этычныя пытаньні.

Нядаўна, блукаючы па павуцінны Белнэту, зайшоў на сайт гурту «Нэйра Дзюбэль». Мне ўрэзаўся ў памяць адказ аднаго музыкі на пытаньне пра мару, якая ніколі ня здзейсьніцца: жыць у Эўропе. Гэтая паняверка ў Беларусь, пра якую пісаў на старонках «НН» Сяргей Харэўскі, занадта моцна засела ў некаторых галовах нашай інтэлектуальнай эліты, хоць акурат на гэтых людзях і павінен будавацца падмурак новай Беларусі. Для іх прасьцей самім пераехаць у Эўропу, чым пабудаваць яе тут.

Ці шмат беларускіх студэнтаў пасья вучобы на Захадзе вяртаюцца на Радзіму? Адзінкі. Яны ўсе адзіныя ў сваім перакананьні, што ў гэтым «калгасе імя Лукашэнка ўжо нічога нельга зьмяніць да лепшага».

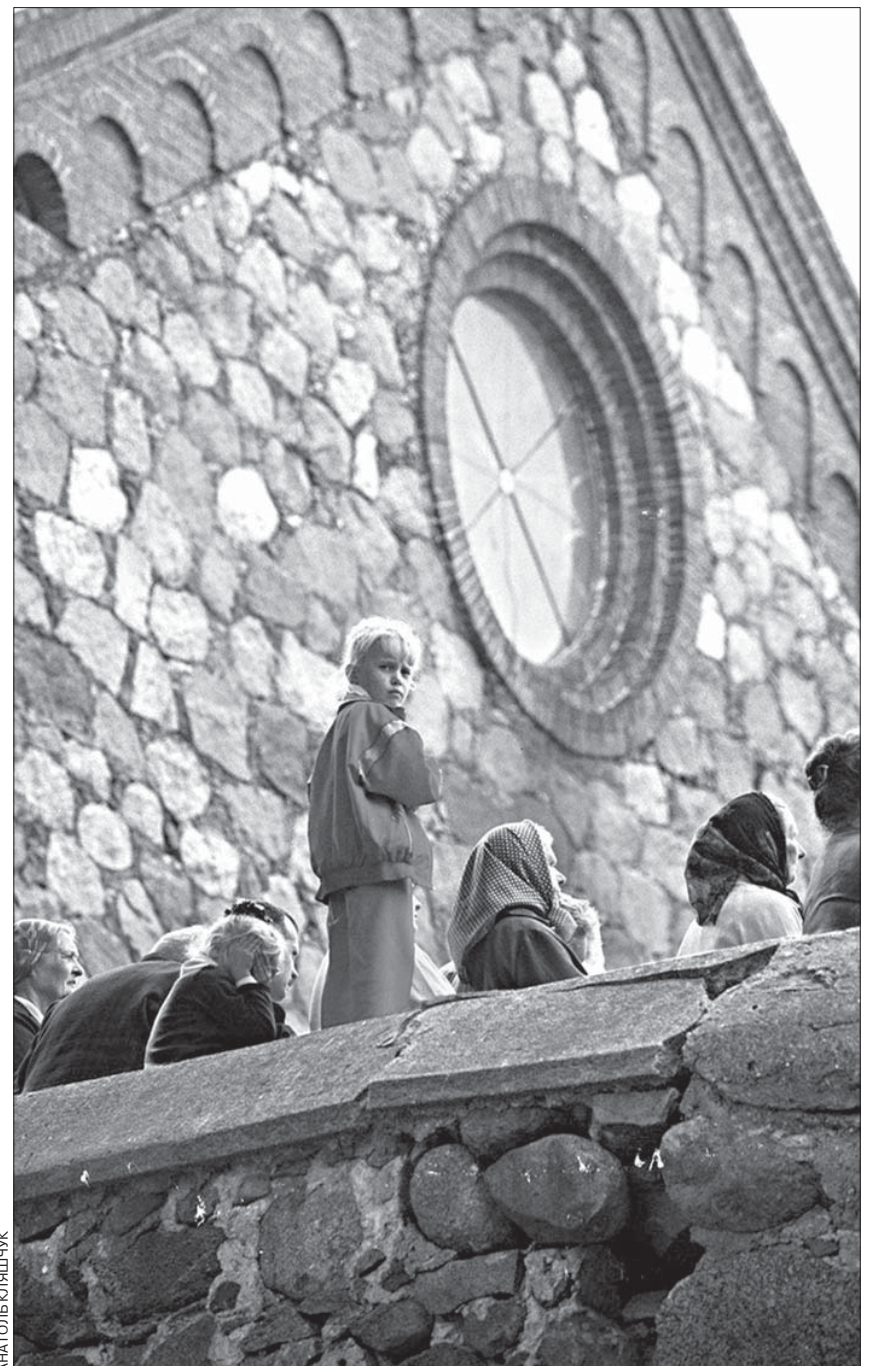
У адной з незалежных газет прачытаў аб прычынах ад'езду пэўнага невядомага чалавека, што гэта быў «мужны крок сумленнай асобы». І хутчэй за ўсё, напісана гэта было шчыра, без усялякай іроніі. Мы губляем назаўжды інтэлектуалаў, называючы той працэс мужнасьцю і не разумеючы пры тым, што мужнасьцю ў гэтым выпадку было б якраз застацца тут, нягледзячы ні на што. І ня трэба здзяйсняць подзьвіг ды лічыць сябе героямі, як не лічылі сябе героямі лёгчыкі з твораў Сэнт-Экзюпэры — яны проста рабілі сваю справу, сумленна, шчыра і прыгожа, хоць іншы раз і вялікім коштам. Гэта таксама і ўсе мы з вамі павінны сумленна рабіць сваю справу, так, каб потым было ня сорамна глядзець у вочы сваіх дзяцей. Прыгадайце, як апускалі вочы вядоўцы тэленавінаў на ТБ, калі аб'яўлялі інфармацыю аб рэфэрэндуме. Рабі сваю справу незалежна ад таго, хто ты — інжынер ці настаўнік, журналіст ці міліцыянт, літаратар ці прыбіральшчыца. Так з кожным днём мы будзем набліжацца да Эўропы, пакуль урэшце ня станем яе паўнаважна часткай. Між іншым, я ні ў якім разе ня маю на ўвазе сяброўства ў Эўразьвязе — гэтае пытаньне павінен будзе вырашыць рэфэрэндум.

Мне прыгадваюцца леташнія ўсюдысныя налепкі «Рабі сябе сам», так і хочацца дадаць: рабі сваю краіну сам. Гэта пад сілу кожнаму. Трэба толькі вера, якой бракуе ўсім нам апошнім часам, і цяперашняе. Ня кідацца ў крайнасьці і лезьці на барыкады, а проста жыць па зададзеным правілах свайго сумленьня. Мабыць, тады мы станем сьведкамі сапраўды чыстых вуліц і цьвярозых галоў.

Доўга ня мог зразумець, чаму музыка «Нэйра Дзюбэль» так адказаў на пытаньне пра ніколі ня спраўджаную мару. «Дзюбэлі» граюць нешта такое дэпрэсіўна-агтымістычнае. Не баяцца паказаць маразм нашага жыцьця, пры тым, як сапраўдныя постмадэрністы, пакідаюць надзею на іншы фінал, на тое, што ўсё можа скласьціся па-другому.

Зьміцер Панкавец, Кастрыца

Беларусы мала палепшалі ад часоў Кузьмы Чорнага. Лузгаюць семкі і плююць пад ногі, п'юць і мацуюцца. Жыць культурна — у некаторых гарадах гэта штодзённы подзьвіг. Але мы з вамі павінны сумленна жыць, каб не саромецца будучых пакаленьняў.

АНАТОЛЬ КЛІШЧУК

Першай сустрэчай з барадатай кугакаўкай я абавязаны Яемосыці Выпадковасці. Неяк у вясновы дзень я праглядаў, ці заняты вядомыя мне старыя гнёзды драпежных птушак у Хвайкоўскім лясыніцтве на Жыткавіччыне. Мне не шанцавала: адны дрэвы з гнёздамі былі павысяканыя лесарубамі, іншыя ж не былі заняты птушкамі. Заставалася правярць апошнія вядомыя мне гнёзды. Загадзя пакінуўшы ўсялякую надзею на ўдачу, я падыходзіў да яго без звычайнай асыцярожнасці. Здалёк агледзеў гнёзды ў бінокль і нікога не заўважыў. Але вырашыў-такі канчаткова ўпэўніцца, што яно пустое, і, каб глянуць на гнёзды зверху, залез на суседняе дрэва. Калі ж на адпаведнай вышыні павярнуў галаву да гнёзда, заўважыў, што за мной назірае пара жоўтых вачэй. Гэта была барадатая кугакаўка! Тут я і ўспомніў пра фотаапарат, які ляжаў у маім заплечніку. Ціхенька, баючыся варухнуцца, павольна дастаў яго і зрабіў здымак. Але што гэта за кадар, калі відаць толькі палова галавы і вочы? Я падняўся трохі вышэй і зрабіў яшчэ адзін

здымак — на маё здзіўленне, сава сядзела на гнёзды і яна думала нікуды адлятаць. Тады я пачаў памалу караскацца ўсё вышэй і вышэй па дрэве і раз за разам рабіў здымкі. Кугакаўка ўвесь час суправджала мяне сваім позіркам, але ня рухалася. І вось — нарэшце — я знаходжуся на адным з ёй узроўні. Зрабіў яшчэ колькі кадраў і вырашыў падняцца вышэй. Але тут кугакаўка раптам прыўзнялася, павярнулася да мяне хвастом і зноў села на гнёзды. Працяг здымаў рабіўся бессэнсоўным, і мне прыйшлося злезці на зямлю... На той час гэта было самае паўднёвае месца гнёздавання барадатай кугакаўкі, а для мяне — першая сустрэча з гэтай незвычайнай савай. Але хто яна — птушка 2005 году?

Тызенгаўз — першаадкрывальнік

З усіх кугакавак барадатая мае найбольшыя памеры, а пры параўнанні з іншымі беларускімі совамі меншая толькі за пугача.

Распушанае каля асновы пер'е забяспечвае ёй — як, дарчы, і іншым совам — бязгучнасць палёту, фатальную для яе ахвяр. Дзякуючы моцным пальцам з загнутымі і вострымі кіпцорамі, кугакаўка надзейна ўтрымлівае схопленую здабычу. Нарэшце, загнутая дзюба можа нанесці завяршальны ўдар і разарваць плоць. Але вялікія памеры барадатай кугакаўкі на самроч толькі ўяўныя. Пад доўгімі пер'амі хаваецца пчуплае цела: калі размах крылаў дарослых птушак 135—160 см, дык важаць яны ўсяго каля кіляграма (самцы ў сярэднім 845 г, самкі — 1 140 г).

Сваю сучасную беларускую назву гэтая птушка атрымала за пёмна афарбаваны клін пер'я пад дзюбай — невялікую «баряду». Але гэта не адзіная ўжываная ў нас на-

зва гэтага віду. Як піша Васіль Грычык у сваім артыкуле пра першага беларускага арнітолага Капстанціна Тызенгаўза, менавіта Тызенгаўз першым выявіў на поўначы Беларусі месцы гнёздавання барадатай, або лапландзкай кугакаўкі, «здабыў для свайго музея некалькі экзэмпляраў і паведаміў аб сваёй знаходцы ў некалькіх навуковых артыкулах. На той час (першая палова XIX ст.) гэтая знаходка была свайго роду сенсацыяй, бо лічылася, што гэтая птушка не сустракаецца на поўдзень ад Скандывавіі.

Першапачаткова сам К. Тызенгаўз нават лічыў, што ім адкрыты новы для навукі від птушак, і даў гэтай сава асобную лацінскую назву — *Strix microphthalmos* («сава драбнавокая»), аднак пазней пераканаўся ў памылкасці сваіх меркаванняў і выправіў уласную памылку ў адной са сваіх апошніх навуковых прац».

Барадатая кугакаўка — невялікая прыхільніца вандровак. Вядзе аселы лад жыцця і да часу дасягнення паловай сьпеласці (у 4—5 гадоў) звычайна імкнецца знайсці

доўгі час, але ці застаюцца птушкі верныя адно аднаму — невядома. Кладку барадатай кугакаўкі размяшчаюць, як правіла, адкрыта — напрыклад, у старым гнёзды дзе драпежнай птушкі. Вышыня гнёзда над зямлёй ня мае вырашальнага значэння. Яна можа вар'іравацца ад 4 да 15 мэтраў. Дыямэтар гнёзда звычайна каля мэтра, але часам птушкі займаюць і меншыя пабудовы. Часцей за ўсё, кугакаўкі выкарыстоўваюць старое жыглы канюхоў-мышалавоў і асаедаў, часам — арляцоў або скапы і толькі зрэдку — шулякоў-галубятнікаў. Гэты сьпіс паказвае, што кугакаўкі пазбягаюць цёмных участкаў лесу — канюхі і асаеды звычайна ж гнёздуюцца на ўзлесках, а скапа ўвогуле будзе гнёзды на вяршальных найбольш высокіх дрэў. Ня грэбуюць барадатая кугакаўкі і высокімі пнямі з часткова спаранхельным асяродкам, у якім могуць зручна зрабіць латак.

У красавіку ў кугакавак ужо адкладзены поўныя кладкі, у якіх 3—4, а часам і пяць яек.

Звычайна самка пачынае наседжаць кладку, калі знесена пер-

шэ больш часу праводзіць каля гнёзда, ахоўваючы савянят, а потым пачынае дапамагаць самцу ў паляванні. Але ў адрозненне ад партнёра не адлятае далёка ад патомства.

Цяпер яе паводзіны рэзка мяняюцца. Патэнцыйнага ворага (нават мядзведзя і чалавека) самка агрэсіўна сустракае за некалькі дзясяткаў мэтраў і пачынае атакаваць з паветра, намагаючыся добра стукнуць яго кіпцорамі па галаве або сьпіне. На разьёшаны крык самкі прылятае самец і дапамагае прагнаць драпежніка на бяспечную для патомства адлегласць. Звычайна ніводзін драпежнік не вытрымлівае гэтага націску і ратуецца ўцёкамі.

На працягу першага тыдня жыцця савяннаты амаль увесь час знаходзяцца пад самкай. За гэты час у іх распушчаюцца вочы і пачынае змяняцца першасны рэдка белаваты пух на больш густы і цёмна-шэрага колеру пух шэрага колеру. На дзясяты дзень у іх пачынаюць вылазіць пнякі будучых пер'яў: махавых на крылах, рулявых на хвасце і трохі пазьней

здабычай.

Тэрэтычна малады ўжо могуць пачынаць самастойнае паляванне і жыццё. Але яшчэ на працягу 3—4 месяцаў бацькі прыносяць ім харчаванне. Напярэдадні зімы сямейныя сувязі канчаткова рвуцца, і падрослыя савяннаты пачынаюць жыць палкам самастойна.

Як і іншыя совы, барадатая кугакаўка харчуецца выключна жывой здабычай. Палое яна ў асноўным на дробных сысуноў, асабліва на палёвак-эканомак. Але ня грэбуе і іншымі грызунамі.

Здабыча, якая вагаецца больш за 50 г, — напрыклад, зайчына або вавёрка — трапляецца выпадкова. Цікава, што ў адрозненне ад большасці іншых нашых соваў барадатая кугакаўка як паўночны від добра прыстасавана да палявання ўдзень (бо як інакш бы палявалі гэтыя птушкі падчас доўгіх палярных белях начэй?)., а таксама да палявання на грызуноў, якія хаваюцца пад сьнегам. Вушныя адтуліны, якія размяшчаны асыметрычна, дазваляюць усім совам вызначаць дакладнае месца — крыніцу гуку, але толькі барадатая кугакаўка мае доў-

Барадатая кугакаўка

Таварыства «Ахова птушак Беларусі» абвесьціла птушкай 2005 году барадатую кугакаўку. Мікалай Чэркас

гія ногі, якія літаральна ўспораюць сьнег і могуць схопіць ахвяру, якая хаваецца пад ім.

Як і ў іншых спецыялізаваных «мышаедаў», колькасць гнёздуючых кугакавак залежыць ад колькасці сваіх асноўных ахвяр — палёвак. Таму ў гады, калі палёвак мала — як было, напрыклад, у 2004 годзе, — многія пары зусім не гнёздуюцца. Гэтыя перашкоды на шляху падаўжэння роду натуральныя, і ў больш багаты на палёвак год яны могуць кампэнсаваць іх, адкладваючы больш яек і выкармливаючы больш птушанят.

Але ёсць рыса паводзінаў, якая непасрэдна і адмоўна скрываецца на стане папуляцыі і колькасці нашых кугакавак. Гэта ўпэўненасць сава ў сваёй здольнасці прагнаць ад гнёзда любога драпежніка. Таму і падпускае яна «чалавека з ружжом» на адлегласць, калі сама лёгка робіцца ахвярай. Такія «паляўнічыя» потым хваляцца яе чучалам. І гэтая бязглуздая мода ўжо прывяла да таго, што колькасць гэтых і так нешматлікіх птушак знізілася да крытычнага ўзроўню і цяпер адзінваецца ў Беларусі ўсяго ў 50—100 пар! Таму ГА «Ахова птушак Беларусі» («АПБ») і вырашыла абвясціць птушкай 2005 году барадатую кугакаўку. А каб рэальна дапамагчы гэтай сава і іншым нашым драпежным птушкам, грамадзкае аб'яднанне паставіла пачаць кампанію супраць нелегальных таксыдэрмістаў — майстроў ператварэння жывых істот у чучала.

Здымкі ГА «Ахова птушак Беларусі»

прыстанішча недалёка ад месца нараджэння (вылуплення).

Калі ўсё адбываецца нармальна, кугакаўкі праводзяць зіму ў тых жа мясцінах, дзе і гнёздаваліся.

Палёўку ў падарунак каханай

А ўлобэнныя мясціны гэтай сава — гэта старыя лясы, якія мяжуюць з адкрытымі прасторами сфагнавых балот, выгарамі і пусткамі.

І хаця шлюбны перыяд у барадатых кугакавак пачынаецца ўжо ў студзені, непасрэдна гнёздаванне яны распачынаюць у канцы сакавіка — пачатку красавіка. Самец стараецца зрабіць уражанне на самку сваім шлюбным палётам. Выконвае ён яго, павольна пралятаючы па хвалістай траекторыі; часам самка ня можа ўтрымацца і далучаецца да самца.

Сваю прыхільнасць да самкі кавалер пацвярджае рэгулярнымі падарункамі — здабытымі ім палёўкамі і іншымі параўнальна невялікімі жывёламі. У сярэдзіне лютага самец пачынае на сваім участку шукаць месца для будучага гнёзда. Каля яго ён і пачынае «схвацьваць», каб прывабіць самку і паведаміць магчымым супернікам, што месца ўжо занята. Яго паведамленне, якое можна пачуць надалей за сотню мэтраў, складаецца з некалькіх манатонных нізкіх гукаў «у-у-у», іх рытм павялічваецца разам з паніжэннем частаты.

Калі самка зацікавілася прапановай, яна далучаецца да гукання самца. Калі ж яна застаецца аб'якавай, самец вымушаны шукаць іншую партнёрку. Увогуле ж барадатая кугакаўка лічыцца аднай з самых маўклівых соваў. Не заўсёды адклікаецца нават на магнітафонны запіс свайго голасу і актыўна кугакае толькі ў прыцемках.

Пары ў кугакавак ствараюцца на

шпае яйка. Птушаннаты вылупляюцца праз 28—30 дзён. І праз тое, што адкладкі яек адбываецца на працягу тыдня і даўжэй, птушаннаты вылупляюцца па чарзе і паміж імі існуе вялікая розніца ва ўзросце і памерах.

Такі механізм існуе ў розных птушак, якія спажываюць рэсурс, колькасць якога можа значна змяняцца ў розныя гады (у выпадку кугакавак гэта палёўкі — асноўныя ахвяры гэтых соў). Такім чынам птушкі страхуюцца на выпадак, калі харчаванне ня хопіць на паўнаватрасную гадоўлю ўсіх птушанят. Тады тыя рэсурсы, якія дарослыя птушкі могуць здабыць, будуць даставацца толькі найбольш дужым (старэйшым) птушаннатым — астатнія памруць самі або з дапамогай старэйшых сыблінгаў. Калі ж харчаванне дастаткова для ўсіх, вылецяць усе.

Мядзведзь, сьцеражыся

Наседжае яйкі самка вельмі старанна і не злітае з гнёзда, нават калі зусім блізка ад яго апынаецца патэнцыйны драпежнік.

Кугакаўкі — вельмі клапатлівыя бацькі. Самец пільна ахоўвае гнёзды ўчастак і ў выпадку небяспекі папярэджвае аб ёй самку. Акрамя гэтага, ён амаль паўтара месяца — час ад пачатку наседжвання да таго, як птушаннаты змогуць самастойна падтрымліваць тэмпературу свайго цела, — выключна сам палое і забяспечвае харчаваннем сябе, сваю «жонку», а потым і птушанят. А яны ўвесь час растуць, і ўсё больш харчавання патрабуюцца, каб задаволіць іх патрэбы. Да таго ж, як ужо адзначалася, птушаннаты ва ўзросце двух тыдняў могуць заставацца ў гнёзды дзе бяз «грэлкі» або «парасона» ў выглядзе самкі падчас сьпякоты або дажджу. Таму самка спачатку

контурных па ўсім целе. Цяпер то адно, то другое птушаннаты перыядычна вылазіць з-пад мамы і зь непадробнай цікавасцю глядзіць на навакольны свет. Паступова ў савяннаты пачынае вылучацца «тварыны дыск» цёмна-шэрага колеру — у адрозненне ад дарослых птушак, у якіх ён больш светлы.

Падчас выкармливання птушанят самец палое ня толькі ў прыцемку і ноччу, але і ўдзень. Часам у адкрытых сонечных промнях можна ўбачыць, як ён павольна плыве, зрэдку ўзмахваючы крыламі, невысока над зямлёй. Часам такі пошукавы палёт змяняецца паляваннем з прысады. Тады сава зь пняшка або высокай купіны працягла час углядаецца і ўслухаўваецца ў наваколле.

Дзённы паляўнічы на бацькоў

Прыкладна праз тры тыдні пасля вылуплення ў паводзінах савяннаты назіраецца пералом. Яны ўсё больш часта і інтэнсіўна махаюць крыламі, стоячы на гнёзды дзе. У адну з найбліжэйшых начэй яны высокваюць з яго і падаюць на зямлю, часам з вышыні ў некалькі мэтраў. Птушаннаты яшчэ ня ўмеюць лётаць, але ўжо вельмі добра лазаюць, караскаючыся на бліжэйшыя дрэвы ды кусты і дапамагаючы сабе ў гэтым крыламі. Яшчэ колькі дзён яны напаўняюць наваколле галоднымі крыкамі з расьлінасці, што акружае гнёзды. Але ўжо праз тыдзень савяннаты аддаляюцца ад яго на сто—дзевяць мэтраў у напрамку, адкуль найбольш часта зьяўляюцца бацькі з ежай. Так дарослыя птушкі прывучаюць сваё патомства да больш актыўнага стылю жыцця. Старэйшым птушаннатым ужо месяц, і яны пачынаюць няблага лётаць, спачатку пераследуючы бацькоў са

Расклад цягнікоў і цэны на квіткі

Не цярпія, катэгорыя	Маршрут	Адраўленне з пачатковай станцыі	Ст. Менск-Пасажырскі						
		Прыбыццё	Станна	Адраўленне	Прыбыццё на канцавую станцыю	Час у дарозе	Дні абарачэння		

На Маскву

10 хуткі	Варшава—Масква	13.42	0.57	0.11	1.08	11.55	9.47	штодня
378 пасаж.	Берасьце—Адлер	20.35	1.32	0.20	1.52	4.12	49.20	няцотныя
150 хуткі	Калінінград—Масква	15.10	3.00	0.23	3.23	15.29	11.06	няцотныя
396 пасаж.	Берасьце—Масква	21.39	3.12	0.24	3.36	16.24	11.48	штодня
802 эл.-цяг.	Менск—Ворша	—	—	—	7.05	9.57	2.52	сб., ндз.
132 хуткі	Берасьце—Масква	3.52	8.05	0.15	8.20	19.40	10.20	штодня
14 хуткі	Бэрлін—Масква	13.30	8.49	0.31	9.20	20.22	10.02	з 4/10улн., ср.,пт.
70 хуткі	Бэрлін—Саратаў	13.30	8.49	0.31	9.20	13.54	27.34	ндз.
38 хуткі	Менск—Адлер	—	—	—	13.37	12.34	45.57	няцотныя
804 эл.-цяг.	Менск—Ворша	—	—	—	15.22	18.10	2.48	чц.,пт., сб.,ндз.
114 хуткі	Берасьце—Новасібірск	11.04	15.49	0.15	16.04	10.48	65.44	аўт., сб.
64 хуткі	Менск—Іркуцк	—	—	—	16.04	18.20	97.16	ндз.
46 хуткі	Берасьце—Екацярынбург	11.04	15.49	0.15	16.04	13.16	44.12	чц.
26 хуткі	Менск—Масква	—	—	—	18.11	6.02	10.51	штодня
8 хуткі	Менск—Масква	—	—	—	19.30	6.21	9.51	няцотныя
4 хуткі	Менск—Масква	—	—	—	19.30	6.21	9.51	няцотныя
304 пасаж.	Баранавічы—Чалябінск	17.16	19.25	0.28	19.53	6.35	57.42	пт.
22 хуткі	Прага—Масква	22.21	20.21	0.18	20.39	6.54	9.15	штодня
2 хуткі	Менск—Масква	—	—	—	21.42	9.01	10.19	штодня
12 хуткі	Брусэль—Масква	18.19	21.28	0.22	21.50	9.08	10.18	штодня
30 хуткі	Калінінград—Масква	9.55	21.47	0.20	22.07	9.30	10.23	штодня
6 хуткі	Вільня—Масква	17.43	22.16	0.20	22.36	9.37	10.01	штодня
392 пасаж.	Горадня—Унеча	15.37	22.45	0.22	23.07	11.20	11.13	няцотныя
28 хуткі	Берасьце—Масква	18.52	23.11	0.14	23.25	10.38	10.13	штодня
78 хуткі	Горадня—Масква	16.47	23.30	0.20	23.50	11.02	10.12	штодня

На Полацак, Віцебск, Санкт-Пецярбург

326 пасаж.	Менск—Мурманск	—	—	—	8.00	9.28	48.06	пн., чц.
390 пасаж.	Львоў—С.-Пецярбург	22.21	12.31	0.18	12.49	5.43	15.54	цотныя
52 хуткі	Менск—С.-Пецярбург	—	—	—	16.45	9.33	15.48	штодня
675 пасаж.	Менск—Полацак	—	—	—	17.08	23.03	5.55	штодня
122 хуткі	Менск—Віцебск	—	—	—	17.50	22.11	4.21	пн., ср.,пт., ндз.
50 хуткі	Берасьце—С.-Пецярбург	14.05	18.31	0.18	18.49	10.14	14.25	штодня
684 пасаж.	Горадня—Віцебск	15.37	22.45	0.22	23.07	5.00	5.53	няцотныя
652 пасаж.	Баранавічы—Віцебск—Полацак	21.11	23.33	0.26	23.59	5.54 /8.40	5.55 /8.41	штодня

На Калінінград, Рыгу, Вільню

5 хуткі	Масква—Вільня	19.01	3.49	0.19	4.08	8.42	4.34	штодня
149 хуткі	Масква—Калінінград	19.20	4.58	0.16	5.14	17.13	11.59	цотныя
305 пасаж.	Менск—Вільня	—	—	—	6.33	11.02	4.29	ср., сб., ндз.
259 пасаж.	Анапа—Калінінград	8.42	6.45	0.17	7.02	18.55	11.53	7, 11, 15, 19, 23, 27, 31 кожнага месяца
301 пасаж.	Менск—Вільня	—	—	—	18.17	22.39	4.22	штодня
311 пасаж.	Харкаў—Калінінград	0.50	19.17	0.20	19.37	7.42	12.05	няцотныя
387 пасаж.	Гомель—Рыга	15.38	20.43	0.28	21.11	9.30	12.19	няцотныя
385 пасаж.	Гомель—Калінінград	16.43	22.06	0.20	22.26	10.14	11.48	цотныя
29 хуткі	Масква—Калінінград	14.05	23.21	0.17	23.38	11.14	11.36	штодня

На Гомель, Кіеў, Сочы, Сімферопаль

312 пасаж.	Калінінград—Харкаў	12.42	0.32	0.15	0.47	19.26	18.39	няцотныя
68 хуткі	Берасьце—Валгаград	19.50	0.13	0.46	0.59	20.00	42.01	чц., сб.
260 пасаж.	Калінінград—Анапа	16.56	4.25	0.20	4.45	5.02	47.17	3, 7, 11, 15, 19, 23, 27 кожнага месяца
386 пасаж.	Калінінград—Гомель	18.11	5.41	0.15	5.56	11.18	5.22	цотныя
388 пасаж.	Рыга—Гомель	18.25	7.12	0.15	7.27	12.24	4.57	няцотныя
644 пасаж.	Менск—Гомель	—	—	—	7.39	13.17	5.38	штодня
100 хуткі	Менск—Сімферопаль	—	—	—	8.25	11.09	26.44	няцотныя
382 пасаж.	Менск—Сімферопаль	—	—	—	9.10	15.58	30.48	цотныя
72 хуткі	Менск—Кішынёў	—	—	—	12.40	13.49	25.04	чц., ндз.
340 пасаж.	Менск—Харкаў	—	—	—	13.12	7.55	18.43	няцотныя
98 хуткі	Менск—Гомель	—	—	—	15.04	19.52	4.48	чц.
96 хуткі	Менск—Гомель	—	—	—	15.04	19.52	4.48	штодня, апроч чц.
658 пасаж.	Менск—Магілёў	—	—	—	15.12	19.34	4.22	штодня
108 хуткі	Менск—Гомель—Калінкавічы	—	—	—	17.15	21.24 /0.05	4.09 /6.50	штодня
124 хуткі	Менск—Магілёў	—	—	—	19.09	22.40	3.31	Пн., ср., пт., ндз.
146 хуткі	Менск—Кіславодзк	—	—	—	19.19	10.30	38.11	3, 7, 11, 15, 19, 23, 27, 31 кожнага мес.
110 хуткі	Менск—Анапа	—	—	—	19.19	10.09	37.50	5, 9, 13, 17, 21, 25, 29 кожнага месяца
86 хуткі	Менск—Кіеў	—	—	—	21.07	8.45	11.38	штодня
384 пасаж.	Менск—Марыупаль	—	—	—	22.00	5.20	31.20	няцотныя
630 пасаж.	Баранавічы—Жыткавічы—Жытомір	19.46	22.14	0.28	22.42	11.09 /13.45	12.27 /15.03	штодня

На Берасьце, Горадно, Львоў

9 хуткі	Масква—Варшава	15.52	0.32	0.11	0.43	9.57	10.14	штодня
27 хуткі	Масква—Берасьце	15.14	0.57	0.15	1.12	5.35	4.23	штодня
389 пасаж.	С.-Пецярбург—Львоў	12.40	2.24	0.37	3.01	16.26	13.25	цотныя
77 хуткі	Масква—Горадня	16.54	2.52	0.38	3.30	10.12	6.42	штодня
303 пасаж.	Чалябінск—Баранавічы	21.40	4.12	0.17	4.29	6.14	1.45	чц.
49 хуткі	С.-Пецярбург—Берасьце	14.58	4.40	0.15	4.55	9.11	4.16	штодня
651 пасаж.	Полацк—Віцебск—Баранавічы	18.47 /22.30	4.32	0.32	5.04	7.38	2.34	штодня
67 хуткі	Валгаград—Берасьце	10.18	5.03	0.20	5.23	10.03	4.40	пн., ср.

Не цярпія, катэгорыя	Маршрут	Адраўленне з пачатковай станцыі	Ст. Менск-Пасажырскі						
		Прыбыццё	Станна	Адраўленне	Прыбыццё на канцавую станцыю	Час у дарозе	Дні абарачэння		

629 пасаж. Жытомір—Жыткавічы—Баранавічы

395 пасаж. Масква—Берасьце

805 эл.-цяг.Менск—Берасьце

11 хуткі Масква—Брусэль

21 хуткі Масква—Прага

131 хуткі Масква—Берасьце

113 хуткі Новасібірск—Берасьце

45 хуткі Екацярынбург—Берасьце

105 хуткі Менск—Берасьце

371 пасаж. Менск—Львоў

371 пасаж. Менск—Івана-Франкоўск

127 хуткі Менск—Горадня

111 хуткі Менск—Берасьце

69 хуткі Саратаў—Бэрлін

13 хуткі Масква—Бэрлін

103 турыст.Менск—Варшава

615 пасаж. Менск—Горадня

683 пасаж. Віцебск—Горадня

391 пасаж. Унеча—Горадня

659 пасаж. Менск—Берасьце (праз Лунінец)

Цягнікі мясцовага фармаваньня. Прыбыццё

Не цягніка, катэгорыя	Маршрут	Адраўленне з пачатковай станцыі	Прыбыццё	Дні абарачэння ў Менск
381 пасаж.	Сімферопаль—Менск	21.55	5.11	1/6, с 4/9 у цотныя
657 пасаж.	Магілёў—Менск	23.58	5.41	штодня
107 хуткі	Калінкавічы—Менск	0.36	5.50	штодня
7 хуткі	Масква—Менск	20.58	5.53	цотныя
3 хуткі	Масква—Менск	20.58	5.53	няцотныя
85 хуткі	Кіеў—Менск	18.06	6.04	штодня
616 пасаж.	Горадня—Менск	22.43	6.14	штодня
643 пасаж.	Гомель—Менск	23.58	6.23	штодня
660 пасаж.	Берасьце—Менск	20.27	6.34	штодня
104 турыст.	Варшава—Менск	19.02	6.42	штодня
109 хуткі	Анапа—Менск	17.53	6.46	9, 13, 17, 21, 25, 29 кожнага месяца
145 хуткі	Кіславодзк—Менск	15.10	6.46	7, 11, 15, 19, 23, 27, 31 кожнага месяца
1 хуткі	Масква—Менск	22.25	7.29	штодня
676 пасаж.	Полацк—Менск	1.04	8.05	штодня
372 пасаж.	Івана-Франкоўск—Менск	13.14	9.05	з 8/9 у цотныя
372 пасаж.	Львоў—Менск	18.58	9.05	з 11/9 у няцотныя
51 хуткі	С.-Пецярбург—Менск	19.03	9.17	штодня
339 пасаж.	Харкаў—Менск	14.56	9.48	няцотныя
106 хуткі	Берасьце—Менск	6.27	10.11	штодня
302 пасаж.	Вільня—Менск	6.26	10.31	штодня
123 хуткі	Магілёў—Менск	7.27	10.51	штодня
97 хуткі	Гомель—Менск	6.45	11.02	чц.
95 хуткі	Гомель—Менск	6.45	11.02	штодня, акрамя чц.
121 хуткі	Віцебск—Менск	6.40	11.07	штодня
63 хуткі	Іркуцк—Менск	10.50	12.01	аўт.
128 хуткі	Горадня—Менск	6.36	12.14	штодня
102 хуткі	Варна—Менск	20.45	13.02	з 13/6 да 12/9 у ндз.
801 эл.-цяг.	Ворша—Менск	12.04	14.51	сб., ндз.
325 пасаж.	Мурманск—Менск	17.11	15.48	пн., пт.
112 хуткі	Берасьце—Менск	12.22	16.53	штодня
37 хуткі	Адлер—Менск	18.44	17.06	цотныя
99 хуткі	Сімферопаль—Менск	14.30	17.49	няцотныя
306 пасаж.	Вільня—Менск	15.18	19.47	ср., пт., ндз.
25 хуткі	Масква—Менск	10.27	20.07	штодня
71 хуткі	Кішынёў—Менск	18.58	20.10	аўт., сб.
806 эл.-цяг.	Берасьце—Менск	15.37	20.13	пн., ср.
383 пасаж.	Марыупаль—Менск	13.08	20.43	цотныя
803 эл.-цяг.	Ворша—Менск	19.38	22.25	чц., пт., сб., ндз.

Бесьперасадачныя вагоны

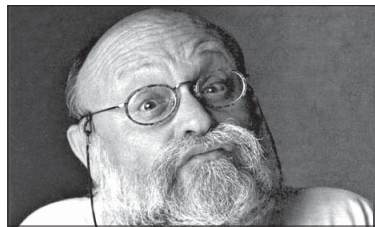
Маршрут	Не цягніка	Адраўленне	Станцыя і час перачыпкі	Прыбыццё на канцавую станц.	Час у дарозе	Дні абарачэння	Зваротнае прыбыццё ў Менск		
			Час прыбыцця	Станцыя	Адраўленне		Не цягніка	Час прыбыцця	Дні прыбыцця
Менск—Брусэль	11	7.27	16.45	Варшава-Уск					

Тата і хворы пан прэзыдэнт

АРНОШТ ГОЛДФЛАМ

Добры вечар, мілыя дзеткі. Былі калісьці такія здзіўныя часы. То было сьпякотна і ўсё навокал высыхала, то зноў пачыналіся дажджы і ўсё навокал залівала вадою, а пасья ўвогуле нейкія зладзеі пракапалі тунэль ды па ім сьцягнулі з усіх банкаў усе грошы, якія толькі там былі. Так, цяжка тады было ў нашай рэспубліцы, цяжка... Не маглі мы, напрыклад, набыць трамвай, таму мусілі шмат хадзіць пешкі, часам і даволі далёка. Ці, напрыклад, не хапала нам грошай на новыя дамы, каб было людзям дзе жыць, ды на школы, каб было дзецям дзе вучыцца, ды на рознае іншае. Што да школ, дык некаторыя дзеткі былі нават радыя, што ня трэба было хадзіць вучыцца. Яны маглі гойсаць па вуліцах ды свавольнічаць, але праз хвілінку-другую таксама пачыналі нудзіцца ды жадаць новую школу, але нічога нельга было зрабіць — грошыкі ўжо былі фі-і-іць. А пакуль новыя зьбіраюцца, то пройдзе час!

Бы ўжо шчаслівыя, вас такое не напаткае, цяпер такія рэчы не адбываюцца, але тады ты яшчэ не нарадзіўся, а ты яшчэ не нарадзілася на сьвет. Можаш спытаць старэйшых, і яны скажуць, што так тады тут і было.

Чэскі рэжысэр, актор і драматург **АРНОШТ ГОЛДФЛАМ** (нар. 1946) — аўтар каля 50 п'ес і кнігі аповяданьняў «Зноў пра тое самае».

Пра свой найноўшы зборнік казак «Тата яшчэ чагосьці варты», зь якога ўзялі гэтую казку, А.Голдфлам напісаў: «Калі было маёй дачцэ Сьльве дзесяць год, я апавядаў ёй выдуманая казачныя прыгоды. У іх я, як тата, заўсёды выпадакова зьдзяйсняў нешта вартнае гонару. Напрыклад, выйграваў нейкую дысцыпліну на алімпіядзе, ратаваў жыццё прынцэсе ды падобнае. Яна тады вельмі з усяго гэтага сьмяялася — хіба ж мог тата нешта падобнае зрабіць! Можна, ёй здавалася праўдападобным, што такія геройскія ўчынкы яе тата мог зрабіць толькі выпадакова ці памылкова. Але яны фактычна адбыліся — хай нават толькі ў гэтых казках. Цяпер, праз колькі год, я ўзгадаў пра іх і запісаў 15 казак, каб пасья мог прачытаць свайму сыну Ота Антаніну, ці проста Атонічку, як яму будзе пяць ці больш гадоў...»

Хрост кнігі (хросным бацькам стаўся Болек Поліўка, якая выйшла ў выдавецтве Андрэя Шчаснага, адбыўся 26 лістапада 2004 году ў брэнскай «Кнігарні Іржы Шэдэвіага».

А да ўсяго таго, уяві, вечарам у навінах па тэлевізіі казалі, што пан прэзыдэнт захварэў, яшчэ гэтага не хапала! І гэта менавіта тады, калі трэба было падпісаць розныя важныя паперы, бо гэта ніхто акрамя яго зрабіць ня мог. Але пасья яшчэ казалі, што прыедуць нейкія знакамтыя лекары з-за мяжы ды яго вылекуць.

І праўда: прыехалі прафэсар Той ды доктар Вуньтой, у аднаго былі агромністыя тоўстыя акуллары, розныя пілы, нажы, іголкі ды іншыя прылады, а другі прывёз з сабою ўсялякія парашкі — чырвоныя, зялёныя, жоўтыя, блакітныя ды безьліч белых. Два насільшчыкі не маглі гэта падняць! Прышлі яны да пана прэзыдэнта, агледзелі яго, матнулі галовамі, той першы накалоў у яго іголак і пачаў пампаваць кроў, а той другі пачаў у рот пана прэзыдэнту сыпаць усе свае парашкі, пачынаючы з блакітных, а сьледам іншыя, ды прымушаў запіваць рознымі лімандамі, пакуль прэзыдэнт ня быў поўнасьцю паколата ды наліты, як балён. Але лепей яму ня стала, наадварот, рабілася ўсё горай і горай! Ляжаў ён як Лазар і толькі галасіў: «Аёяёй, чаму мне так кепска, што я гэткае зьёў?» Бо, папраўдзе, нічагункі ён перад тым ня еў, толькі розныя лекі ды іньекцыі. Але яшчэ сьп-так, спружыўшыся, мог падпісаць нейкую паперыну.

Дык тых лекараў выгналі й паклікалі іншых — новыя прыляцелі самалётам! Ды адразу з самалёта раскруцілі нейкія шлянгі з трубкамі аж да прэзыдэнцкай Рэзыдэнцыі. Адною трубку яны далі пану прэзыдэнту да вуснаў, другую да вуха, трэцюю да другога вуха, а чацьвёртую

ўвогуле немаведама куды — ды пачалі вакол прэзыдэнта скакаць, напуская нейкі дым на яго й сьпяваць розныя закляцьці. Напрыклад такое:

Выйдзі, выйдзі зь цела прэч,
З чалавека хворага,
Мы хваробу выганяем
Найлепшымі сродкамі.
Уцякай-бяжы, хвароба,
На балоты чорныя
Замаўляю і чарую
Здароўе прэзыдэнцае!

Але нічога ня сталася, нічога не дапамагло. Дык лекары тыя шлянгі скруцілі, улезьлі ў самалёт ды адляцелі ні з чым. А пасья яшчэ на нас нагаворвалі. Во як!

А пан прэзыдэнт так і ляжаў, паперы зьбіраліся ў стосы, ён іх амаль не падпісаў, усё ішло да каляпсу! Паўсюль іграла сумная музыка, ужо й вольсь прыйшла, імжыла, і ўсё было такім нявартым. У тэлевізіі паказвалі кадры з часоў, калі пан прэзыдэнт быў яшчэ здаровым і вясёлым. Тата глядзеў на гэта ўсё і казаў матулі: «Небарака!» А матуля адказвала: «Мы ж таксама небарака, але нас ніхто не пашкадуе!» Яна мела троху рацыі, і тата зь ёй амаль пагадзіўся: «Так, твая праўда, але мы хача б здаровыя ды радыя адно аднаму!» А цяпер рацыя была татава, і матуля тое адразу пацьвердзіла. «Праўда твая!» — сказала яна тату, падышла да яго і пачала цалаваць яго ў вуха, шыю, толькі да твару ніяк не магла дакрануцца, бо тата яе трохку адпихваў, чаго ніколі раней не рабіў. А пры тым яшчэ казаў: «Пачакай?! Пачакай?!» — ды махаў рукою.

Матуля не зразумела, што адбываецца, ды здзіўлена пазірала на тату, але той упёрта гля-

дзеў на тэлевізар, дзе паказвалі, як пан прэзыдэнт падпісвае розныя паперы. Ён заўсёды возьме аркуш, асадку-пяро з атрамантам, прыкладзе да вуснаў, хвілінку пакусае яго, пры гэтым чытае, што на аркушы, падпіша, возьме наступны аркуш. А тады зноў пяро да вуснаў, чытае. Падпіша й адкладзе. І так далей, цэлыя гадзіны. А час ад часу возьме й нейкую каляровую асадку, задумаецца, пакусае і ў вуснах пакруціць, аднясе ад вуснаў ды напіша на краі аркуша нейкую заўвагу. Тата падскочыў з крэсла ды як крыкне: «Ведаю!»

Пасья па тэлевізары паказалі кадар, дзе пан прэзыдэнт ляжыць увесь бледны, вочы заплюшчаны, а ў куточку, у такім маленькім акенцы, дыктар кажа: «Ужо тут, у Рэзыдэнцыі, адкуль мы вядзём жывую трансляцыю, ніхто ня можа даць рады. Ідзе пасяджэньне наймудрэйшых галоў нашае рэспублікі». У кадры зьявілася заля, дзе тыя мудрыя галовы сядзяць, усе сумныя, тымі галовамі круцяць, быццам нічога не прыдумалі, а дыктар працягвае: «Але ніхто пакуль нічога не прыдумаў. Зьвяртаемся таму да Вас, паважаныя грамадзяне: калі нешта прыдумаеце, то затэлефануйце, калі ласка, на нумар...» — і гэтак далей.

Тата ўзяў слухаўку, тэлефануе і кажа: «Нешта я тут ужо прыдумаў», — пасья адрэкамэндаваўся ды назваў наш адрас, а яны яму ўмомант: «Пасылаем па вас аўто, не, лепш гелікоптэр, каб было чымхутчэй! Апранайцеся й чакайце нас перад дзьвярмамі!»

Матуля троху спалохалася ды кажа тату: «Толькі б цябе там не пакаралі, каб не вярнуўся дадо-

му на галаву карацейшы!» Тата толькі паскокваў на адной назе, пакуль на другую адзяваў нагавіцы, ды адказваў: «Нічога ня бойся, усё будзе добра!» — пачалаваў матулю ды пабег перад дзьверы. Там яго ўжо чакаў той гелікоптэр; можа, нават гэта быў той маланкавы, зьнішчальны гелікоптэр замежнага вырабу; тата хуценька сеў у яго і ўмомант ужо ляцеў. У Рэзыдэнцыі прыйшоў тата да тых мудрых галоў, а яны ўсё зь цікавасьцю й пытаюцца: «Ну дык што?» А тата ім на тое кажа: «А ці глядзелі вы тэлевізію?» А яны кажуць, што не, што думалі, як ды што. А тата зноў: «Вось дзе хіба! Уключыце яе!» Уключылі. А ў Рэзыдэнцыі тэлевізар вялікі, на ўсю сьцяну, а там і былі тыя кадры, як пан прэзыдэнт пакусавае асадку ды розныя алоўкі. Тата з гонарам падышоў да мікрафона і пачаў: «Паважаныя дэпутаты, сэнатары, міністры, панове дацэнты й увогуле! Бацьце, як пан прэзыдэнт увесь час пакусае й смоча асадкі з атрамантам да алоўкі, калі чытае паперы?» А яны на тое: «Бацьце!» А тата працягвае: «Гэта менавіта тое, чаго ён ня мусіць рабіць, гэта вельмі шкодна для здароўя, а таму пан прэзыдэнт цяпер такі хворы, бо поўны атраманту ды пакусаных алоўкаў. Таму ад гэтага моманту ён мусіць тыдзень есьці толькі сухія рагалікі ды піць пусты чай, а пасья зноў можа харчавацца як звычайна. Толькі ўжо нічога не смактаць і не пакусаць! Прыстаўце да яго некага, хто будзе глядзець за гэтым, а як толькі пан прэзыдэнт зноў паспрабуе, дык каб той з урадавымі паўнамоцтвамі мог пляснуць залатою выбывчайкай для дываноў па прэзыдэнцкай руцэ. Ну, то да пабачэньня».

Тата вяртаўся пешкі, не адвезьлі яго. З панам прэзыдэнтам зрабілі так, як тата казаў, — і праз тыдзень той быў ужо як рыбка, зноўку вясёлы ды здаровы. У тэлевізіі паказвалі, як ля яго сядзіць чалавек з залатою выбывчайкай ды глядзіць, але пан прэзыдэнт быў таксама ўважлівы й нічога ўжо да вуснаў не падносіў. А яшчэ ён напісаў тату прыгожы допіс, што вельмі тату ўдзячны, ды яшчэ даслаў прыгожы падарунак. Было гэта яго ўласнае фота, якое сам падпісаў несмактаным пяром, а пасья даў увазіць у рамку. Толькі пры пераезьдзе яно загубілася немаведама куды. Шкада. Але калі пана прэзыдэнта паказваюць у тэлевізіі, дык заўсёды ён глядзіць на тату ды троху быццам падмігне. Заўваж!

А цяперака ўжо, дзеткі, бяжыце спаць, каб заўтра былі такія шляхетныя ды моцныя, як ваш тата! Добрай ночы!

Пераклаў з чэскае Ільія Глыбоўскі

варштаты

Сяржук Абрамовіч

КЛЯСАВАЕ КАХАНЬНЕ

Дажджавыя кроплі на вакне,
І ў душы маёй — зусім ня жарты:
Ты належыш, толькі вась ня мне,
А таму, хто гэтага ня варты.

Мы ў грамадзтве клясамым жывём,
На мяне ты не глядзіш прыхільна,
Бо ў яго — мабільны тэлефон,
І ў цябе таксама ёсьць мабільнік.

Мне цывілізацыя — як здзек,
Бачу: справядлівасьці ня будзе.
Калі б зараз быў каменны век —
Я б яму кала ўвагнаў у грудзі.

Я б яму — даўбнёй па галаве,
У якой гуляе толькі вецер.
Ты жывеш зь ім. Ён з табой жыве,
Ну і я таксама
Ёсьць на сьвеце.

Андрэй Ананьёў

Пасярод поля,
Што межаў ня мае,
Стаіць распранутая,
Вецер гукае,
Каб надзьмуў
Яе крылы,
Каб узьняў
Па-над глебай,
Каб прачнуцца
Ў прасторы
Чыстага
Неба.

Валеры Барташэвіч

«Чем больш я
узнаю людзей —
тем больш мне нравяцца сабаки».

У двары ляганку,
У кветніку і сквэры
Прамэнад ад ранку
Ладзяць фактэр'еры.

Штосьці так сьмярдзюча
Проста ля парога —
Пар ідзе ад кучы
Хатняга бульдога.

Рвуцца ледзь ня плачуць
Зь цёплае кватэры,
У ліфт адразу ж гадзяць
Сэры-бультэр'еры.

Хто так брэша звонка
У тры гадзіны ночы?
Пудзель ці балонка
На двор выйсьці хочучь.

Не прайсьці і кроку
У галаве адно —
Ня стаць ненарокам
У сабачае гаўно.

Па двары ня водзяць
Тут бабулі ўнукаў,
Толькі зграяй ходзяць
Кабялі за сукай...

Такім чынам тут-ка
Людзі душу цешаць,
Дом — сабачка будка,
Самі ледзь ня брэшучь.

Не жадаюць, мабыць,
Жыць яны іначай,
Зьведаць лепшай долі,
Акрамя сабачай!

Дзяніс Бушкоў

ЧУЖЫМІ ВАЧАМІ

Тваімі вачамі
Я пазіраю
На неба, на хвалі,
На бязьмежныя далі.
Сваімі вачамі
Нічога ня бачу —
Яны скамянелі —
Яны не хацелі.
Прабач мяне, тая,
Якая кахала, —
Я камянею,
Любіць ня ўмею.

Я, скамянеўшы,
Тут застануся —
Ты прыйдзеш калі,
Можа, прачнуся.

Алесь Губін

Дайце гневу мне суднага ветру,
Каб крывёю варожай зямлі
Расьпісацца на сківіцах лета
Кулакамі сваячкі-зімы.

Галасоў бы знайсьці не ад сьвету,
Каб насупар глушы закрычаць:
«Я люблю вас, сыны чалавекаў!!!»
Ды гучней, бо няўмогу трываць.

Стацца плыняю леснае мроі,
Валуямі абাপал ляжаць.
Патануць у ялінавых лонях,
Каб ня здужаў ніхто адарваць.

Каб зацята кахаць, аж да болю,
А сяброў каб ня ўвесну хаваць.
Бо ня здолею сонцайку болей
Я пралескавы сьмех дараваць.

Прачынацца у мяккіх далонях,
Завітаць да зухлівага дня
Ды на хобаце вербнае слоні
Пагайдацца ў азэрным краю.

Sany Dragonfly

ГЕРБЭРЫ

Прысьвячэньне ЦВ

Не дары мне памерлыя кветкі,
Не хавайся ў мэтро за мінуты,
Не чакай, што ўваскрэсьне паэтка,
Чый шэпт-лямант табой не пачуты.

Шолах шэпту — падманлівы шолах,
Бы крананьне далонью далоні...
Дзе мой эльф?! Чый прагнаў мяне
сполах?

Зблытаў колеры, хамэлёне...

Бог дадумаўся час абясточыць,
Каб мы раницай вочы адкрылі,
Бо абое памерлі той ноччу,
Калі я не знайшла твае крылы.

...Я народжана быць тваёй цемрай,
Ты народжаны быць маім мужам.
...Падары мне узімку гербэры,
Не знайшоўшы блакітныя ружы.

Юзік Дзенісюк

У вёсцы ноччу правяць марадзёры:
Ў суседзяў выбралі цыбулю, агуркі,
Зялёнымі панесьлі памідоры...
Ну, што ты зробіш, час настаў такі.
Я дзэдаў самапал цішком рытхую
І стаўлю ў баразьне, як на ваўка.

Хай атрымае ў зад з каменнай солі
кулю
Да ўласнасьці нячыстая рука.
Бо ўласнасьць, хлопцы, вам зусім
ня жарты,
А мэта рэвалюцый-гвалтаў ўсіх...
Сьцямнее — як заўжды, стаю
на варце.
А жонка думае, што я, напэўна,
псых.

Вольга Каленік

Заплюшчы вочы.
І падмані гэтую ноч.
Дазволь паміж пальцаў цячы
Струменем
Дажджу яе валасоў,
Абдымі яе адзіноту
Праз атласную вільгаць змроку,
Не замінай цалаваць цябе
Тысячам зорных паглядаў...

Заплюшчы вочы.
І падмані
Закаханую ноч.
І яна,
Прыкутая тонкім пяром,
Памрэ на паперы
Вытанчанай духмянасьцю
Вершу,
Прысьвечанага
Іншай.

Вольга Марозава

ВЕКАВЫЯ МУРЫ

Побач краты стагодзьдзяў.
Твае вочы. Ад позірку
Нібы цяплей.

Ты глядзіш на мяне.
Я тапіцца сыходжу.
Ты глядзіш на мяне.
Я магу звар'яцець.

Я хачу захлынацца
Ў тваім небасхіле
Над маім акіянам
Па-за межамі дзён.

Ты глядзіш на мяне,
Толькі я не зьнікаю.
Я хачу быць з табой.
Выбар. Вера. Жыцьцё.

Юрась Нераток

ТРЫЗНА

Пад страхой ржавеюць вілы,
сохне хілая вярба,
вянуць кветкі ля магілы —
з той нагоды і гульба.

Узгарыцца часам сварка —
што там воля і турма!
«Будзе скварка — будзе чарка...»
Толькі скваркі век няма.

Вепручка здалі за грошы —
павуціньне засьціць хлёў;
мухі поўзаюць, як вошы,
а сабака — акалеў.

Пудзіла з падранай майкі.
Заваліўся спрахлы плот.
З-пад курэй суседзкіх яйкі
крадзе зноў блыхасты кот.

Разьвіднее — будзе цяжка,
спяхмурнее — весялей.
Пагудзі, пакуль ёсьць пляшка,
а скапыціцца — сатлей!

Робіцца прывычнай цемрадзь,
глухнуць срэбныя званы...
А якому Богу верыць
у эпоху сатаны?

Ляксеі Папоў

МАЯ РОЛЯ

Мне гэтай ролі не забыць,
Такі мой лёс, такі мой боль —
Ісьці за праўдай у агонь,
Ісьці па сьвет... ды цемрай жыць.

Такіх мільёны нас ідзе —
Усе па лепшы лёс у ноч,
Усе па сьмагу ў моцны дождж.

Бязьлітасна натоўп бяжыць,
Абцасы жудасна гучаць,

Бягуць усе сябе хаваць
...А костка пад нагой хрусьціць.

Такая роля у мяне—
Бегчы ад іх... ды ад сябе

Віялета Пачкоўская

НАПРАДВОСЕНИ

Ня бойся, распрайнайся.
Мы ідзём
Выколваць вочы ночы. Жнівень.
Твой

Салёны смак і водар палыновы.
І я — мэтафара да слова «восень».
Нам хопіць органаў пачуцьцяў —
Адшукаць
Чарговы ўсход і філязофскі камень,
Нам хопіць перашкодаў —
Пазабыць
Свае імёны і чужыя хайку.
Я расьцякуся па тваёй крыві,
Ты зацьвярдзеш у маіх касьцях.
Ты быў.
Я буду.
А цяпер мы ёсьць,
І немагчыма зашпіліць маланку
На голай праўдзе
Ў патаўсьцэлай ночы.
Я затушу апошні сьветлячкоў.
Ня бойся, распрайнайся,
Мой анёле.
Ня бойся, дай руку,
Я — твая восень.

Сяргей Прылуцкі

На распухлае воблака сэрца —
мёртвы нумар — няма чаго
скардзіцца.
Праглынуўшы таблетку, зьняверца,
прызвычайвайся цэлам да кварцу.

У прасьціну лісьця закінуты,
на халоднай зямлі адміраючы,
жуй, зьнясілены болям, прастудамі,
слоў смалу, ад зубоў аддзіраючы.

Немаўля, да грудзей каленьмі
грубы кашаль намёртва
прыціснуўшы,
прэсны вецер адпі, з вуснаў пенаю
амываючы голас прыцішаны.

Алена Рамашко

Я падпісваю лісты «ад мяне».
Пішу адрас на белаі паперы...
Я яго не адпраўлю табе.
Але ты прачытаеш. Я веру.

Гэта будзе праз тысячы год
Сьціснучь сэрца да болю
ўспаміны...
Ты ўзгадаеш раптоўны сыход,
Зразумееш... Заплачаш...
Хвіліны...

Ты ня верыў, што можна кахаць.
Можна толькі любіць. Ты быў правы.
Толькі вольны ўмее лятаць,
Белым крыльлем загойваючы
раны...

Алена Русаковіч

ПРА НЯМІГУ

Усім тым, хто памятае тое

Людзям такое няміла —
Адзін аднаго забіваюць.
І толькі СТАРАЯ НЯМІГА
Змагла вась такое стрываць...
Раней тут бруілася рэчка,
Цякла між аляшын вада,
Ішла між князямі тут спрэчка,
І сеча між імі была.
Вада ад крыві чырванела,
Дрыжала пад коньмі зямля;
І сонца за хмару засела,
А хмара — за хмару зайшла.
Усё каб ня бачыць таго, што
Рабілі там людзі зь людзьмі.
Ніхто не пытаўся: «Навошта?
Адзін з адным што робім мы?»
З той бойкі ўжо часу мінула —
Ні знаку ракі не відаць,
Мэтро збудавалі тут людзі,
«Нямігаю» станцыю зваць.
Аднойчы, у Тройцы сьвята,
Гулянка гарою ішла,

І піва цякло тут ракою,
Бы тая — Нямігай была...
Ды раптам схавалася сонца
І хмара за хмару зайшла.
Ня ведаў ніхто, што Няміга
За сьмертнай данінай ішла...
Калісьці яе навучылі
Крывёй за грахі ўсім плаціць
І зноў яна хоча даніну.
Жыцьцямі людзей запрасіць.
І плакала неба ад болю,
Ад распачы, жалю, крыві...
Навошта, навошта такое
Зрабілі адзін з адным вы?

Алесь Сушчэўскі

ЛІРЫКА

С.Н.

Скончаны апошні белы танец,
Так раптоўна распачаты ў цішыні,
Вецер сьлеў няпэўны ўпотаі паліць,
Разьдзімаючы блакітныя вагні...

Кім быў складзены вясновы ўсполах
красак

У тваёй заручанай душы?
Пахі сумнай восеньскай імжы,
І таўро жаданьня ў дадатак.
Задуменная пакой і цішыня
Кальханкаю заплушчаць вочы-вей
І апошнім дотыкам надзеі
Скаланецца глыбіня твая...

Думкі адыдуць далячыні
Не спатрэбіўся нататнік у руках;
Усе глыбіні й разуменьне ў вачах,
І нястача асабістай глыбіні...

Tasia

Сок-бярозавік —
салодкіх сьлэз ручаі.
Чужыя сьлэзы.

Вецер у вочы,
Валасы на плячач — бы
Хвалі. Халодна...

Пырскі вясёлкі
прылягуць на валасы.
Паразумеьне.

Шэрая котка
кранае лапкай сонца.
Лезуць коцікі.

Віка Трэнас

Квітнее сонца. Хочацца сьпяваць.
Празь неба прабіваюцца дажджы.
На пальцы праліваецца трава,
І нават нежывыя прагнуць жыць.

Паэтка крэсьліць словы на акне,
Паэтка на вясну глядзіць праз шкло.
Хаваецца ў вачох расталы сьнег.
Паэткі ў гэтым сьвеце не было.

Апанас Цыхун

Наш Нёман — казачнай краіны!
Уцеха нашых слаўных дзён.
Люблю твой пошчак салаўіны,
Крыніцаў ціхі перазвон.

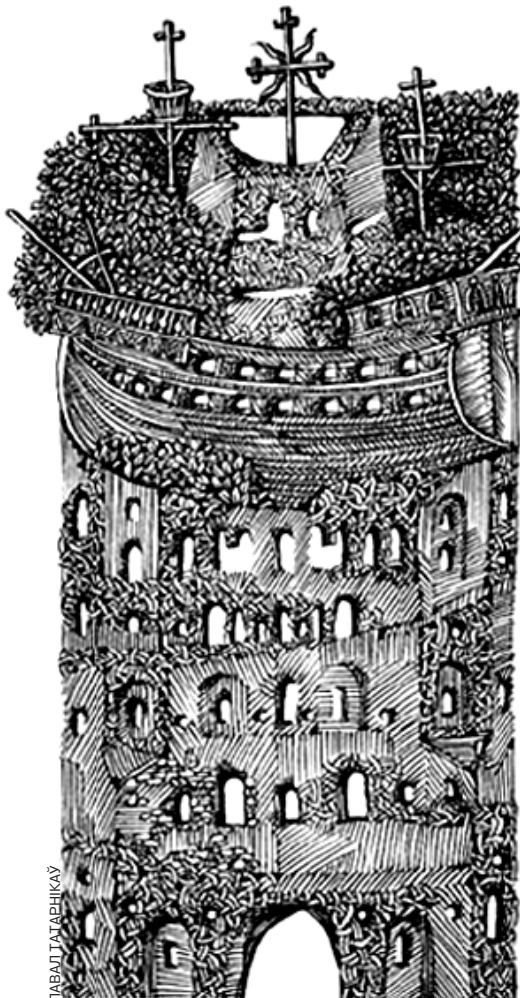
Ці ўешся ты вірком руплівым,
Ці сонны зьб вядзеш смугой,
Ці выйдзеш на прастор разьлівам —
Ты вабіш усіх сваёй красой.

Калі ў час буры над табою
Уначы маланка зіхана
Блішчыш, бы меч, гатовы к бою,
Каб засланиць людзей, што ў сьне.

Жывеш у слаўнай ты краіне,
Якую к зоркам мы ўзьнялі.
Палаюць укол цябе вышыні,
Што на крыві сыноў узышлі.

Ня ўдасца ворагу тут болей
У цябе закінуць невады.
І не нап'ецца больш ніколі
Варожы конь тваёй вады.

Жыві, красуйся ўсім на славу
Легендаў рыцар, брат былін.
Заняў пасад ты свой па праву,
Як бацька дзьвюх сясьцёр-краін.

ПАВАЛ ТАТАВІЧКА

Успаміны пра будучыню

Брава А. Камэнданці час для ластавак.
— Менск: Мастацкая літаратура, 2004

Адкіньце арніталігічны асацыяцыі. Ластаўкі тут — ня птушкі, час — не зрусіфікаваная гадзіна, а камэнданці ён — у гонар Камэндантэ. Ластаўкамі аўтарка называе беларускіх «дурнічак нявест», учораўшніх студэнтак, якія зьехалі сьледам за мужамі-кубінцамі да іх на радзіму. Зьехалі ў спадзяваньні «вырвацца з клеткі», пазбыцца шэрасьці тутэйшага быцьця. Але нямногім, сярод іх і лірычная гераіня Алена Брава, той досьвед распышчыць вочы: клетка — ня звонку.

Беларусам ня раз выпадала апісваць досьвед лацінаамерыканскага жыцьця — пачынаючы ад Ігната Дамейкі, у гонар якога ў Чылі назвалі нават выкапнёвага дыназаўра. Нядаўна свае занатоўкі пра эквадорскі пэрыяд жыцьця надрукаваў у часопісе «Зямля N» Сяргей Вераціла. Але яго «Карцінкі з выстаўкі» — прыпраўленыя лірыкай этнаграфічныя цікавосткі, да кожнай зь якіх трэба прадзірацца праз гушчары аўтарскае самацэнтрычнасьці. У гэтым сэнсе Алену Браву можна назваць Антыверацілай. Яе кніжка вылучаецца сярод мноства выданьняў апошніх гадоў наяўнасьцю выразнай грамадзянскай пазыцыі. Аўтарка не адгароджваецца ад сьвету салодкімі пакутамі самакапаньня.

У аповесці, першапублікацыя якой летась зрабіла гонар часопісу «Малодосьць», ёсьць амаль усё, што беларускаму чытачу цікава ведаць пра Выспу Свабоды. Турыстычны рай, побытавае пекла. Краіна, дзе няма ў продажы малаткоў, начовак, а нэйлёнавыя стужкі й карункі маюць шалёную вартасьць — як пачак запалак на плянэце Кін-дза-дза ў геніяльным пазьнесавецкім фільме. Дарэчы, і запалкі — надзвычайна каштоўнасьць на Выспе Свабоды. Гэта краіна патрыстычнага шалу, «высокай рэвалюцыйнай дысцыпліны» і поўнай маральнай разбэшчанасьці. Жанатыя мужчыны сьвістам падзываюць на вуліцы ўпадабаных кабет. І на таго, хто так ня робіць, паглядаюць падазрона. Але побыт у аповесці застаецца тым, чым ён і мусіць быць: дэкарацыяй. Аўтарка адчувае мяжу, за якой пачынаецца навязь-

Алена Брава — празаік. У 1989 годзе скончыла журфак БДУ. Жыве ў Барысаве, працуе ў газэце «Адзінства».

АЛЕНА БРАВА не баіцца выяўляць у творах сваю грамадзянскую пазыцыю.

лівае смакаваньне пакутаў.

Літаратуры ўласьціва актуалізавацца ў гэтых жыцьцёвых варункх. Увайшла б Беларусь разам зь Літвою ў Эўразьвяз — і «Камэнданці час» выклікаў бы хіба кампліменты літкрытыкаў ды цікавасьць прагных да экзотыкі чытачоў. У рэчышчы ж курсу на «незалежнасьць і самадастатковасьць» твор набывае трывожнае адценьне ўспаміну аб будучыні.

У беларускіх школьных падручніках пакуль ня пішуць, як у кубінскіх, «змагацца — гэта добра, стрэльба — гэта добра, кожны кубінец

павінен умець страляць»; ужо няма тархетаў — прадуктовых картак; а кожнае вучэньне на найбліжэйшай натаўскай базе ня робіцца на год для ўсеагульнага псыхозу зь зьбіраньнем эвакасумак і расклейваньнем антыамэрыканскіх улёткаў. Але Куба ўжо блізка. І тут, і там дзяржава схіляе людзей да падвойнага жыцьця — «шызафрэнні XX стагодзьдзя»: во сем гадзін у дзень рабіць ня тое, што хочаш, гаварыць ня тое, што думаеш, а сабой быць толькі ўвечары і па выходных. Як Готфрыд Бэн, які гэты тэрмін прыдумаў: быць вытанчаным паэтам для сябе і афіцэрам Вэрмахту для грамады.

Пакаленьні растуць у камфортным падвойным сьвеце: вось кубінскія маладзёны, якім да фені лезунгі й Фідэль, выкарыстоўваюць патрыя-о-муэртэ-дэманстрацыю для танцаў і заляцаньняў. Аднак кроцаць у калёне і сваёй воляй зь яе ня выйдучь. Бо клетка, штампаваны жыцьцёвы сцэнар, — не геаграфічная ўласьцівасьць нейкага райцэнтру, места ці краіны. «У кожнага ў галаве сядзіць маленькі Фідэль», — кажа кубінская дысыдэнтка Зоэ Вальдэс, за простае захоўваньне кніжак якой на Выспе Свабоды даюць 800 даляраў штрафу. «Мы самі ў сабе носім свой ГУЛАГ і Асьвенцім», — рэхам адклікаецца Алена Брава, апэлюючы ясьнейшымі для гэтай часткі сьвету тэрмінамі. Носім ад першага кроку ў «дзіцячы калектыў», на гульнёвую пляцоўку зь неверагоднай колькасьцю «снарадаў», надобных да кратаў. А роднае «азызлае неба», якое, здаецца, «вось зараз харкне табе ў твар сухотнай макротай, як вызвалены па амністыі зь», — ні пры чым.

Гераіня Алены Бравы вяртаецца ў Беларусь. Выспа Свабоды вызваліла яе. Дапамагла асэнсаваць, што свабода — гэта штодзённая праца над сабой, гэта адказнасьць за лёс дачкі, якая мусіць вырасьці іншай, з чалавечым, незапалоханым поглядам на сьвет. Каб, можа быць, ужо яе дзеці зламалі клетку страху і закамлексаванасьці.

Брава па-гішпанску — сьмелая. Сьмелая і сьпелая кніга.

Андрэй Скурко

АДАМ
ГЛЁБУС

Сучасьнікі

1980 (?). Міронаў і валасы

Пісьменьнік-марыніст Міронаў праславіўся ў літаратурным асяродзьдзі не раманамі пра маракоў-вайскоўцаў, а штогадовым зьяўленьнем на Крымскай паўвысьпе, у мястэчку Кактэбэль, дзе ён травеньскім ранкам узыходзіў на гару з магілай паэта Валашына, распранаўся дагала і запалкамі спальваў на сваім целе ўсе валасы. Галаву, бараду і пахавіньне Міронаў галіў загалю. Такі цалкам безвалосы марыніст-пісьменьнік апаяўся на берэзе Чорнага мора ажно да верасьня і быў напрыканцы лета самым загарэлым літаратурным дзеячам на ўсіх бязмежных прасторах Савецкага Саюзу.

Hanicaў 03.10.2004, 11:35.

2004. Саша і слоган

Саша Карпейчык прыдумаў палітычны слоган і не стамляецца паўтараць: «Адно жыцьцё — адзін прэзыдэнт!» Паўтарае і дзівіцца, што ніхто не бярэ слоган на ўзбраеньне. Пэўна, тым, хто жыве пад гэтым слоганам, усё яшчэ цяжка яго вымавіць.

Hanicaў 10.10.2004, 14:10.

2004. Кантралёрка і шчасьлівы квіток

У самым кепскім настроі я зайшоў у аўтобус, даў кантралёрцы 300 рублёў, яна працягнула квіток, прыхілілася і прашаптала: «Можаце не прабіваць квіток!» — «Чаму?» — «Вы мне спадабаліся!» Настрой пасьвятлеў. Цяпер у партманэтыцы ёсьць шчасьлівы «БЛІЕТ на адну паездку * 350849».

Hanicaў 01.11.2004, 14:42.

АЛЯКСАНДАР ВОРВУЛЬ

Слоўнік скептыка

Навіна добрая — падушка бясьпекі працуе.

Навіны тэлевізійныя — інфармацыя паміж двума рэкламнымі блёкамі.

Навука — задавальненьне ўласнай цікаўнасьці за кошт ураду.

Надзея — адтэрмінаванае расчараваньне.

Назіральнік — пераможца ў вайне добра са злом.

Назола — чалавек, які гаворыць тады, калі вам хацелася б, каб ён слухаў.

Наіўнасьць — сярэдняе арытэтычнае паміж нявіннасьцю і дурнотай.

Наркоз — рэчыва, якое падчас апэрацыі дапамагае доктару пазьбег-

нуць пацыентавых па-рад.

Насарог — істота, якая дрэнна бачыць, але пры сваёй вазе ня лічыць гэта клопамтам.

Настальгія — гэта калі хочацца вярнуцца, а куды — няма.

Начальнік — чалавек, які працуе да сёмага поту сваіх падначаленых.

Не — па-ранейшаму самы надзейны проціза-чаткавы сродак.

Недарожнік — аўтамабіль, які завязьне там, куды іншы і не даедзе.

Незамены — чалавек, якому складана разьлічваць на павышэньне.

Немагчыма — гэта калі нельга і неясна вельмі хочацца.

Непастаянства — жаночая паслядоўнасьць.

Непрафэсіянал — чалавек, які заўжды выбірае працу па спэцыяльнасьці.

Новы год — дзень абмену рэчаў, якія табе не па кішэні, на рэчы, якія табе не да патрэбы.

Нью-Ёрк — мэгаполіс, які можна было б зрабіць узорным камуністычным горадам, але шкада.

Нэскафэ — кава, зробленая з зярнят, старанна адабраных у афрыканцаў.

Нуанс — рэч, якая дазваляе адрозьніць расстройства страўніка, пачос і дыярэю.

НОВЫЯ КНІГІ

Арнамэнт Падняпроўя / Аўт. тэкстаў Г. Нячаева; Нав. рэд. Я. Сахута; Фота А. Чыжова, Г. Нячаевай. — Менск: Беларуская навука, 2004. — 506 с., 1 000 ас.

Альбом створаны на аснове фондаў Веткаўскага музэю. Цана 20 000.

Берасьцейскі хранограф: зборнік навуковых прац. Выпуск 4 / Берасьцейскі дзяржаўны ўнівэрсытэт імя А.С.Пушкіна, Рэд. рада М.Э.Часноўскі і інш. — Берасьце: Акадэмія, 2004. — 396 с. Цана 9 600.

Весьлякоўскі Ю. Ад Гарбачова да Белавэжы (1985—1991). — Беласток—Лёндан, 2004. — 288 с., 200 ас.

Беларускі гісторык-эмігрант зь Вялікай Брытаніі разглядае прычыны перабудовы Савецкага Саюзу, ініцыяванай М.Гарбачовым.

Лепешаў І. Этымалёгічны слоўнік фразэалёгізмаў. — Менск: БелЭн, 2004. — 448 с., 2000 ас.

Слоўнік зьмяшчае больш за 1 750 сучасных фразэалёгізмаў ды тлумачыць гісторыю іх утварэньня.

Пілецкі В.А. Генэзіс выхаваўча-адукацыйнага працэсу ў гісторыі Беларусі. — Менск: БДПУ, 2004. — 237 с. 100 ас.

Аўтар кнігі разглядае зьмест і формы генэзісу выхаваўча-адукацыйнага працэсу ў першабытны, раньняклясавы, дахрысьціянскі часы.

Праблемныя напрамкі разьвіцьця мастацкай творчасьці і вэрбальнай культуры нацыі: Матэрыялы міжнароднай навуковай канфэрэнцыі. Менск, 20—21 лістапада 2003 г. — Менск: БДПУ, 2004. — 204 с.

Матэрыялы напісаны дасьледчыкамі з роз-

ных галін навукі — філязофіі культуры, эстэтыкі, сучаснага мастацтвазнаўства.

Працяг будзе... / Укл. М. Козенка. — Менск: БелДІПК, 2004. — 316 с.: іл., 200 ас.

Выданьне прысьвечана беларускай вучонай, дасьледчыцы тэорыі і практыкі народнага мастацтва Т. Варфаламеевай. Цана 23 500.

Ракам у Эўропу: Пуцыводная анталёгія «Нівы» / Рэд. і ўклад. Г. Валкавыцкі. — Беласток: Ніва, 2004. — 112 с.

Зборнік гумарыстычных твораў беластоцкіх аўтараў — Алеся Барскага, Юркі Геніюша, Міры Лукшы, Сакрата Яновіча і інш.

Распрацоўка стратэгіі разьвіцьця рэгіёну: ад тэорыі да практыкі. Дапаможнік / Нав. рэд. У. Валетка. — Менск, 2004. — 154 с., 149 ас.

Кніга задумана як дапаможнік па пытаньнях стратэгічнага плянаваньня разьвіцьця рэгіёнаў і распрацоўкі рэгіянальных стратэгіяў. Пытайцеся ў незалежных распаўсюднікаў.

Уводзіны ў літаратуразнаўства: Хрэстаматыя / Аўт.-уклад. М. Мішчанчук, М. Шаўлоўская, 3-е выд. — Менск: УП ІВЦ Мінфіну, 2004. — 364 с., 1 500 ас.

Навучальны дапаможнік для філялягічных факультэтаў ВНУ. Цана 11 000.

Воспоминания о городе: История Минска в фотографиях из коллекции Василия Коледы. — Минск: Четыре четверти, 2004. — 184 с., 2 000 ас.

Kondratiuk H. W stronę Tarasiewicza. — Беласток: Ніва, 2004. — 120 с.

Кніга прысьвечана выдатнаму кампазытару, піяністу і педагогу Яну Тарасевічу (1893—1916).

Сяргей Лескец

Змаганьне за Турын

Двухтыднёвая паўза ў чэмпіянаце выклікана перадалімпійскай кваліфікацыяй. У чацьвер, 10 лютага, у трох гарадах — Рызе, швайцарскім Клятэне і аўстрыйскім Клягенфурце — пачнецца заключны этап адборачнага турніру да Зімовых алімпійскіх гульняў 2006 году. 12 камандаў, разьбітыя на тры падгрупы, будуць змагацца за тры пецёўкі ў Турын. Цікуе **Алег Раявец**.

Адкрыты чэмпіят Беларусі па хакеі з шайбай узяў паўзу да 17 лютага. Хоць да завяршэньня першага этапу засталася прывесці па чатыры-шэсьць матчаў, але інтрыгі больш няма: вызначыліся ўсе ўдзельнікі плэй-оф. У 1/4 фіналу трапілі менскія «Керамін», «Юнацтва», «Гомель», магілёўскае «Хімвалакно», «Хімік-СКА» (Наваполацк), «Сокал» (Кіеў), «Рыга-2000» і «Мэтэлюргс» (Ліепая). Надта ўжо істотная розьніца ў класе між імі і чацьвёркай няўдачнікаў — «Берасьце», «Віцебскам» ды некалі грознымі менскім «Дынама» і гарадзенскім «Нёманам».

Двухтыднёвая паўза ў чэмпіянаце выклікана перадалімпійскай кваліфікацыяй. Беларусы (галоўны трэнэр — Міхаіл Захараў) гуляюць у Рызе — разам з гаспадарамі, а таксама зборнымі Славеніі і Польшчы. Выглядае, што Латвія і будзе галоўным супернікам беларусаў. Але можа паднесці сюрпрыз нашай зборнай і Польшча.

Заходніх суседзяў трэніруе Андрэй Сідарэнка, які на пачатку 1990-х быў «коўчам» беларускай дружыны. Сыход Сідарэнкі з пасады галоўнага трэнэра быў скандальны:

яго тады падсезла групоўка хакеістаў, якую ўзначальваў акурат Міхаіл Захараў. Цяпер у сп. Андрэя ёсьць выдатны шанец адпомсціць свайму крыўдзіцелю.

Беларусы паспрабавалі паклікаць у зборную найлепшых. Але атрымалася ня так, як хацелася. З аднаго боку, ня спраўдзіліся найгоршыя прагнозы наконт хакеістаў з двайным грамадзянствам. Міхаілу Грабоўскаму з «Нафтахіміка», Аляксею Калюжнаму з «Авангарду» і Руслану Салею («Ак Барс»), што атрымалі расейскія пашпарты, Прафэсійная хакейна ліга пакуль нічым не пагражае. Затое не прыедуць праз траўмы і хваробы тыя, хто каваў беларускіх пасьпех у другой палове 1990-х, — Уладзімер Цыплакоў, Андрэй Скабелка, Дзьмітры Панкоў, Андрэй Расолька. Ня зьявіцца ў шэрагах зборнай і галкіпэр Андрэй Мезін, які заявіў, што баіцца страціць месца ў асноўным складзе санкт-пецярбургскага «СКА», дзе ён змагаецца за месца ў брамцы зь фінам Корханэнам, дый каманда, маўляў, не адпускае. «Адмазка», шчыра кажучы, сумнеўная, бо расейскі чэмпіят таксама ўзяў тайм-аўт да 16

лютага, а ў «СКА» засталіся хіба тэарэтычныя шанцы на плэй-оф.

У беларускай прэсе, збоўшага афіцыйнай, вакол латвійскае кваліфікацыі зноў нагнаецца такая ж атмасфэра, як перад Атэнамі. Беларусы праводзяць у Рыгу нібы ў апошні бой. У мінулую пятніцу «Спортивная панорама», друкаваны орган Міністэрства спорту і турызму, выйшла зь велічэзным загаловам на першай старонцы: «Адстаім гонар краіны!» Карэспандэнт газеты далей удакладняе: «Гаворка вядзецца аб праве паехаць цераз год у пяціцолцавы Турын, што зьяўляецца і прэстыжам для кожнае краіны-прэтэндэнткі, і чарговым штуршком для разьвіцьця любімай заўзятарамі гульні... Відавочна, усе беларускія аматары хакею мараць пра Турын, мараць, каб у латвійскай сталіцы бальзам на душу праліўся менавіта прадстаўнікам Сінявокай».

У такім выпадку нетрапляньне на Алімпіяду будзе разглядацца найначай як нацыянальная параза.

Дэляраваны ў Беларусі спорт №1 паціху здае свае пазыцыі. Юнацкая і моладзевая зборныя Беларусі разьвіталіся на пра-

цягу году з сусьветнай элітай, кожная ў сваёй катэгорыі. Чэмпіён Беларусі «Юнацтва» ня змог пераадолець стадыі 1/4 фіналу Кантынэнтальнага кубку, а раней беларускія клубы як мінімум даходзілі да паўфіналу.

«Дарослая» зборная пасья «швэдзкага» цуду ў Солт-Лэйк-Сьці сноўдаецца паміж вышэйшым і першым дывізіёнам. Ускладаліся вялікія спадзевы і на Адкрыты чэмпіят Беларусі па хакеі. Напачатку ўвага да яго была высокай, але потым глядачоў на трыбунах з кожным разам усё менела. І як паказчык — матч усіх зорак Адкрытага першынства, які не сабраў і паловы трыбун сталічнага Палацу спорту. Латышы, прынамсі СМІ, пачалі аддаваць больш увагі свайму адкрытаму першынству, дзе апроч сямі латвійскіх клубоў выступае толькі літоўская «Энэргія», ды Балтыйскай хакейнай лізе.

Так што заваёва пецёўкі ў Турын павінна павысіць каціроўкі Беларусі на сусьветнай хакейнай біржы.

Расклад гульняў беларускае зборнай:

10 лютага: Беларусь — Польшча (15.30).

11 лютага: Беларусь — Славенія (15.30).

13 лютага: Беларусь — Латвія (17.00).

Усе трансляцыі ў жывым этэры на БТ.

СЬЦІСЛА

Салей больш ня будзе «качаром»?

НХЛ зьбіраецца выкупіць у кампаніі «Уолт Дыснэй» каманду «Майці Дакс оф Анахайм». Пра гэта паведамля газэта «Лос-Анджэлес Таймс». Гаворка пра продаж «качароў» вялася яшчэ год таму, але празь лакаўт, што пачаўся ў НХЛ у мінулым кастрычніку, аціхла. Цяпер размовы ўзнавіліся. У выпадку зьмены гаспадара клуб памянае ня толькі назву, але, напэўна, і месца дысьлякацыі.

Трапілі ў эліту хакею зь мячом

Зборная Беларусі здабыла пецёўку ў эліту сусьветнага хакею зь мячом (так званана «бэндзі»). XXV чэмпіят сьвету прайшоў адразу ў двух дывізіёнах — «А» і «В» — у татарскай Казані. У дывізіёне «В» беларусам не было роўных: яны перамаглі зборныя Нідэрляндаў (6:1), Эстоніі (18:5), Вугоршчыны (18:1), Канады (4:4, па пэнальці — 3:2). У стыкавым матчы выхаванцы Мікалая Салаўёва згулялі зь няўдачнікам дывізіёну «А» зборнай ЗША. Беларусы перамаглі — 6:3. «Золата» ў сусьветнай эліце заваявала Швэцыя, што перамагла гаспадароў турніру — зборную Расеі: 5:2. «Бронза» — у зборнай Казахстану. Для бэндзі патрэбныя вялікія адкрытыя коўзанкі, а зь беларускімі зімамі яны не гарантаваныя.

Самсонаў — другі на кантынэнце

Беларускі майстар «малой» ракеткі Ўладзімер Самсонаў (**на фота**) заваяваў «срэбра» на турніры «Еўропэ Топ 12» — спаборніцтве 12 наймацнейшых тэнісістаў кантынэнту, што прайшло ў французскім Рэно. У першым матчы вырашальнай стадыі Ўладзімер перамог чэмпіёна сьвету аўстрыйца Вэрнэра Шлягера — 4:0, у паўфінале француза — Дам'яна Элоя — 4:1. У фінале Самсонаў у напружаным матчы саступіў прадстаўніку Расеі Аляксею Сьмірнову — 4:3 (лік па партыях 11:9, 4:11, 11:7, 11:9, 11:13, 7:11, 13:15). У аналягічным «жаночым» турніры Вікторыя Паўловіч падзяліла 9—12-я месцы. У мінулы ўік-энд прайшоў таксама і чэмпіят Беларусі па настольным тэнісе. Пераможцамі сталі Віталь Нехвядовіч і Вераніка Паўловіч.

Хакінэн сыходзіць

Славуты фінскі гоншчык, двухразовы чэмпіён сьвету (1998—1999, «Макларэн») Міка Хакінэн заявіў, што больш ня вернецца ў «Формулу-1» (ён пакінуў Вялікія гонкі ў 2001-м). Аўтагоншчык наракае на свой узрост: «Усё скончана. Мне ўжо 36 гадоў, а век у гэтым відзе спорту мае значэньне. З кожным годам рэакцыя ўсё больш павольная, і

ЮЛІА ДАРАШКЕВІЧ

вочы бачаць горш». Між тым сяміразоваму чэмпіёну сьвету Міхаэлю Шумахэру таксама 36 год, але немец на гады і вочы не наракае, а рыхтуецца разам з «Фэрары» ў паход па восьмы тытул.

Ласты — як трэба

Беларускія спартоўцы пасьяхова выступілі на першым этапе Кубка сьвету па плаваньні ў ластах, што прайшоў днямі ў славенскім Марыборы. У спаборніцтвах бралі ўдзел 26 камандаў з 11 краін.

Каманда ДТСААФ, што складалася з новапалачан, заняла першае месца, заваяваўшы 24 мэдалі ў асабістым заліку — 10 залатых, 8 срэбраных, 6 бронзавых. Наступны этап Кубка сьвету пройдзе ў Наваполацку ў сакавіку.

Ковель ляціць у Лёндан

18-гадовы форвард менскага «Дынама» і зборнай Беларусі пасья таварыскага футбольнага матчу Польшча — Беларусь адправіцца на

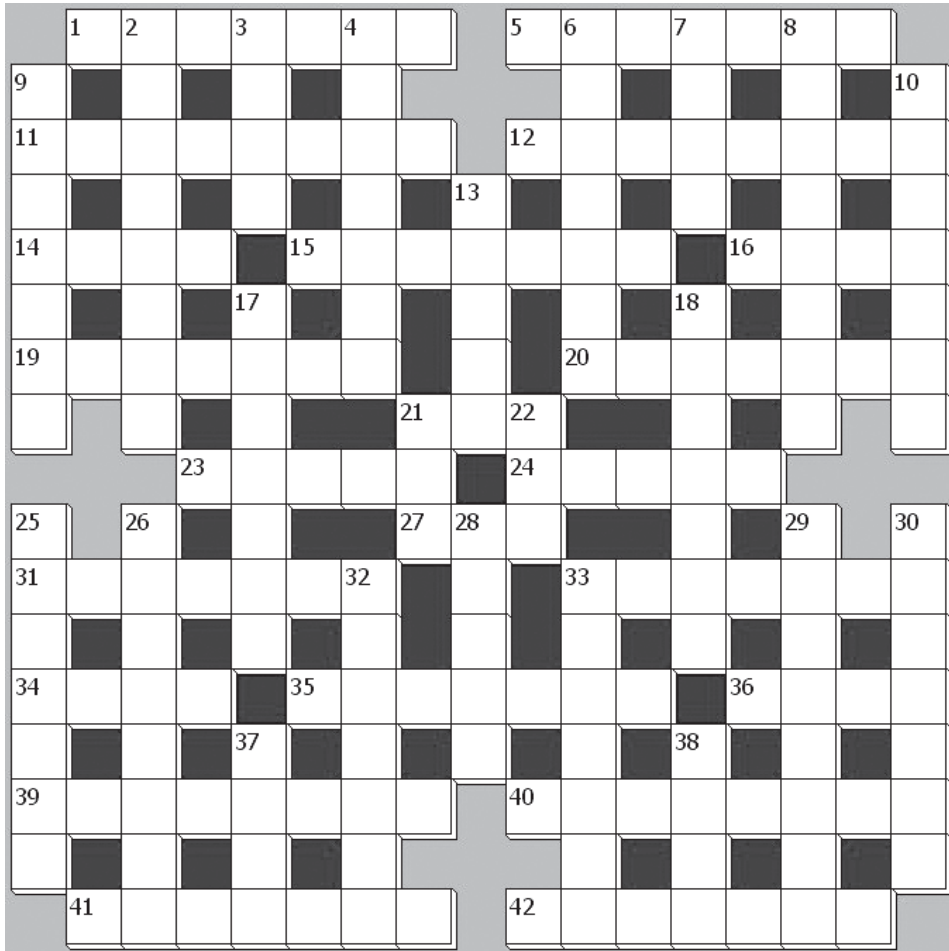
тыднёвы прагляд у лёнданскі «Арсэнал». Пра гэта ў аўторак паведамля выданьне «Прэсбол». Ковель у мінулым сэзоне згуляў за «Дынама» 27 матчаў і забіў сем галоў.

МЮ не прадаецца

Паўабаронца футбольнага клубу «Манчэстар Юнайтэд» і зборнай Уэльсу Раян Гігз далучыўся да заўзятараў каманды, што пратэстуе супраць продажу кантрольнага пакету акцый клубу

амэрыканскаму мільярдэру Малкалму Глэйзэру. Яшчэ раней супраць гешэфту выступілі такія вядомыя манкуніяны, як Эрык Кантана, Оле Гунар Солшэр, а таксама трэнэр сэр Алекс Фэргюсан. Гігз, які мае найбольшы стаж у МЮ, заклікаў акцыянераў не прадаваць акцый Глэйзэру. «Нам падабаецца сёньняшняе становішча спраў, калі ніхто ня мае кантрольнага пакету. Ня варта нічога мяняць», — кажа Гігз.

КРЫЖАВАНКА

Па гарызанталі:

1. Любімы загад на галерах. 5. Спачатку затрыманага на мітынг у цягнуць менавіта туды. 11. Чалавек, які фінансуе пэсымістаў. 12. Зараз, на жаль, самы час яе скапіць. 14. У Януковіча ў Данецку. 15. Вялікая бойка з каламі. 16. Беларуская шляхта добра ведала як яго найлепей наклаць. 19. Травяністая расьліна зь ярка афарбаваным лісьцем, аксамітнік. 20. Найзручней зрабіць з галавой на гільятыне. 21. Добра апрацаваны рубанкам шар. 23. Гульнівы від спорту, мэта якога як мага болей намяць бакі суперніку. 24. Яе не пракорміш. 27. І газ, і краіна. 31. Вельмі кароткі, умоўны прамежак часу. 33. У Пуціна антонім слову «муха». 34. Яго выконваюць, яго даюць, апроч таго баскетбольны клуб са штату Юта. 35. Тургьсты звычайна туды наліваюць гарэлку. 36. Прыходзіць па начах і душыць, душыць, душыць, але ня жаба. 39. Пункцік Ката Матроскіна. 40. Тэрмінатар Шварцэнгера па сваёй сутнасьці. 41. Кароткачасовая сфэра дзейнасьці. 42. Падаваў келіхі карнэту Абаленскаму.

Па вэртыкалі:

2. Рэкет «па-культурнаму». 3. І адна-торны самалёт, і масла. 4. У 1916 годзе ў ЗША здарылася з калярэдзім жуком. 6. Галоўны артыкул бюджэту алькаголікаў. 7. Першы кот у ЗША ў 1993—2001 гг. 8. Апошняя жанчына, якая верыла ў вапную геніяльнасьць. 9. Падыме ўсё, але не будзільнік. 10. Паратунак баксэра пасля накаўту. 13. Складалі самураі перад гаракіры. 17. Пункт хуткага харчаваньня Сярэднявечча. 18. Адукацыя, навучаньне. 21. Жанр, у якім зьняты фільм «Настасься Слуцкая». 22. Герой Майкла Мэдэна зь фільму «Забіць Біла-2», што прыняў мужную сьмерць ад чорнай мамбы. 25. Конадзень Новага Году. 26. Ня кожны кіроўца-пачатковец на яе ўзьдзе. 28. Ня горай за бабра адрэкамуе зубную пасту. 29. Нацыя, якая ніж ня знойдзе дарогі да шчасьця. 30. Набегі татараў на ВКЛ. 32. Яго сеюць, а яно мерзьне. 33. Банда рымскіх баевікоў з 300—600 чалавек. 37. Хадыла з Сымонам Зяблікам «па Бацькаўшчыну». 38. І загад даваць гарэлку, і вядомы мастак.

Склаў Аляксандар Ворвуль

КАІСА

У чаканьні «Беларусь Оўпэн»

У студзені ў Беларусі звычайна праходзяць розныя дзіцячыя ці рэгіянальныя спаборніцтвы. Гэтым разам адбыліся чэмпіянаты Менску сярод хлопчыкаў і дзяўчынак да 10 і 12 год, дзе перамаглі Алег Мядзведзеў і Мікіта Кісель, Александрына Пракапук і Вольга Іванова. У Магілёве быў праведзены турнір з нормай кандыдата ў майстры. Першае месца заваявала 16-гадовая Жэня Савушкіна, якая, нягледзячы на юны ўзрост, уварвалася ў эліту жаночых шахмат.

Прайшоў таксама адбор на нечарговы зьезд Беларускай фэдэрацыі шахмат, якая налічвае пад 800 сяброў і складаецца пераважна са сталічнай і абласной суполак. Асобна існуюць абласныя фэдэрацыі ў Віцебску, Горадні, Берасьці, суполкі шахматыстаў-інвалідаў. Сярод апошніх найбольш вядомы «Шанец» на чале з харызматычным Ўладзіславам Дубком і ягоным намесьнікам, трохразовым алімпійскім чэмпіёнам у веславаньні Ўладзімерам Парфяновічам.

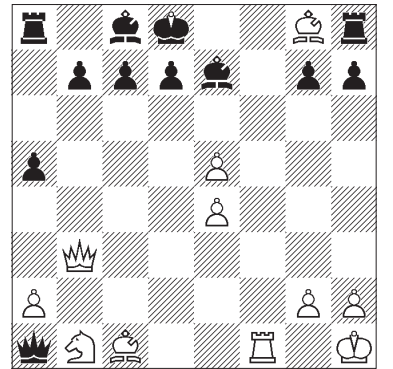
На канфэрэнцыі БФШ у верасьні 2003 г. дэлегаты аднагалосна абралі старшынём бізнэсоўца Канстанціна Іванова з «Інаўта-маркету». Ён паспрыў паездцы жаночай каманды на алімпіяду ў Гішпанію, аднак правесці прадстаўнічы шахматны турнір у Менску ня здолеў. Праз год, восенню, Івановаў напісаў заяву аб адстаўцы, заяўляючы, што цяжка з прычыны бізнэсу займацца як сьлед справамі фэдэрацыі. Пачалася падрыхтоўка да нечарговага справядачна-выбарчага зьезду, які меўся адбы-

ца пры канцы студзеня, аднак літаральна за пару тыдняў да форуму Івановаў дэзавуяваў заяву аб сваёй адстаўцы. Зьезд быў заменены на пашыранае пасяджэньне выканкаму арганізацыі. Івановаў заявіў аб правядзеньні сёлета Адкрытага чэмпіянату Беларусі з удзелам «зорак». Оўпэн-турнір у Менску з прызавым фондам у некалькі тысяч даляраў запланаваны на чэрвень—ліпень 2005 г. На фэст будучы запрошаны гросмайстры з Малдовы ды Азэрбайджану — краін, якія ўваходзяць зь Беларусью ў адну зону сусьветнай фэдэрацыі шахмат.

Вольф Рубінчык, rubinchyk@lycos.com.

Як бы вы згулялі?

Напалеон—Бэртран, востраў Сьвятой Алены, 1816. Ход белых.

Адказ

1. f7g8, 2. c5g5, 3. c6e7, 4. Kc7, 5. Kc8, 6. Kd8, 7. Kd7, 8. Kd6, 9. Kd5, 10. Kd4, 11. Kd3, 12. Kd2, 13. Kd1, 14. Kd1, 15. Kd1, 16. Kd1, 17. Kd1, 18. Kd1, 19. Kd1, 20. Kd1, 21. Kd1, 22. Kd1, 23. Kd1, 24. Kd1, 25. Kd1, 26. Kd1, 27. Kd1, 28. Kd1, 29. Kd1, 30. Kd1, 31. Kd1, 32. Kd1, 33. Kd1, 34. Kd1, 35. Kd1, 36. Kd1, 37. Kd1, 38. Kd1, 39. Kd1, 40. Kd1, 41. Kd1, 42. Kd1.

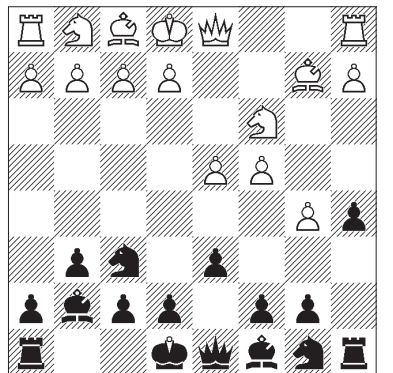
Адказы на крываганку

1. Па гарызанталі: 1. Шварцэнгера, 2. Пятра-Павла, 3. Раман, 4. Акім, 5. Акім, 6. Акім, 7. Акім, 8. Акім, 9. Акім, 10. Акім, 11. Акім, 12. Акім, 13. Акім, 14. Акім, 15. Акім, 16. Акім, 17. Акім, 18. Акім, 19. Акім, 20. Акім, 21. Акім, 22. Акім, 23. Акім, 24. Акім, 25. Акім, 26. Акім, 27. Акім, 28. Акім, 29. Акім, 30. Акім, 31. Акім, 32. Акім, 33. Акім, 34. Акім, 35. Акім, 36. Акім, 37. Акім, 38. Акім, 39. Акім, 40. Акім, 41. Акім, 42. Акім. Па вэртыкалі: 1. Акім, 2. Акім, 3. Акім, 4. Акім, 5. Акім, 6. Акім, 7. Акім, 8. Акім, 9. Акім, 10. Акім, 11. Акім, 12. Акім, 13. Акім, 14. Акім, 15. Акім, 16. Акім, 17. Акім, 18. Акім, 19. Акім, 20. Акім, 21. Акім, 22. Акім, 23. Акім, 24. Акім, 25. Акім, 26. Акім, 27. Акім, 28. Акім, 29. Акім, 30. Акім, 31. Акім, 32. Акім, 33. Акім, 34. Акім, 35. Акім, 36. Акім, 37. Акім, 38. Акім, 39. Акім, 40. Акім, 41. Акім, 42. Акім.

ПАРТЫЯ З ГРОСМАЙСТРАМ

Апошнім ходам чытачоў быў рух сланом з f8 на g7 (толькі адзін чалавек прапанаваў спачатку пайсьці 5...Kb7). Гросмайстар вывеў каня 6. Kb1-c3, развіўшы фэрзевы флянг. Аднак ніхто не забароніць чорным рыхтаваць наступ у цэнтры і на каралеўскім флянгу...

Традыцыйна чакаем вашых варыянтаў да панядзелка, 19:00. E-mail: nn@promedia.by з пазнакай «Kaica», SMS: 754-04-53. Http://bychess.narod.ru

Chod6.pcx. 3. Лыбін — чытачы «НН». Ход чорных.

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ

Пятніца, 11 лютага БТ, 19.10

«Чужая бацькаўшчына». Беларусь, 1982, рэж. Валеры Рыбараў. Кінараман паводле аднайменнага твору Вячаслава Адамчыка. Адзін з самых значных, але малавядомых паспалітаму глядачу айчынных фільмаў. Рыбараў паспрабаваў уважліва нацыянальную адметнасьць, адмысловую беларускую аўру. Заходзя Беларусь 1938 году з «чужым» сваім домам, допыгмамі ў паліцыі і надзеяй выпадае з урачыстай сьвяточна-савецкай карцінкі. Крытыкі пісалі пра глыбіннае падабенства атмасфэры «Чужой бацькаўшчыны» да твораў нямецкага кінаэкспрэсіянізму, што віраваў у 1920-я гады. Але хутчэй гэта падабенства жыцьцёвых і гістарычных сытуацый, настрою і тугі, што заўважыла кінастужка. У фільме здымаліся Анд-

рэй Дружкін, Наталья Бражнікава, Уладзімер Гасьцохін, Стэфанія Станюта, Павал Кармуцін. Фільм атрымаў дыплём на кінафэстывалі ў Ленінградзе ў 1983 годзе. СТВ, 20.55 «Жандар і іншаплянэцянэ». Францыя, 1979, рэж. Жан Жыро. Эксцэнтрычная кінакамэдыя. На шляху варажой навалы стане прыдуркаваты інспэктар Крушо з Сэн-Трапэ разам са сваімі ня менш эксцэнтрычнымі калегамі. А як усё пачыналася: ну ўбачыў тоўсты падначалены Крушо талерку (ніхто яму не паверыў), ну зьявіўся да яго чужынскі перамоўшчык з кветкамі (знайшоў да каго зьяўляцца) — а далей панеслася. Чужынцы толькі звонку як людзі, а ўнутры — злосьныя роботы, якія імкнуцца ўсяляк нашкодзіць і, самае гніоснае,

— зганьбіць гонар французскай паліцыі. Упершыню эксцэнтрычны інспэктар у выкананьні Луі дэ Фьонэса праявіў сябе ў фільме Ж.Жыро «Жандар з Сэн-Трапэ» ў 1964 годзе. Потым былі «Жандар у Нью-Ёрку», «Жандар бярэ шлюб», нават «Жандар і жандар-мэткі». Ва ўсіх гэтых фільмах Крушо-Фьонэс грэмасьнічаў, крычаў, соп, скакаў з выгарашчанымі вачыма — і даводзіў глядача да сьлёз. «Жандар і іншаплянэцянэ» мо і ня самы важны фільм дэ Фьонэса, але, як заўжды, эксцэнтрычны і сьмешны да чорцікаў. Субота, 12 лютага «Лад», 9.40 «Марозка». Расея, 1964, рэж. Аляксандар Роў. Кінаказка. Калі фільм «Марозка» зьявіўся ў Амэрыцы, то выклікаў шок у цнатлівых амэрыкан-

цаў. «Сюрны фільм, які можна глядзець толькі накурюўшыся наркаты!.. Яго нельга паказваць дзецям... Я кашмары сьніла... Фільм пра 11-гадовую аўтыстку, дом на нагах, грыбападобнага гнома...» Грыбападобным гномам быў Георгій Міляр у каронай ролі Бабы-Ягі (ножкі ў дому курьняны). Старая ведзьма ня столькі страпная, колькі сьмешная: на радыкуліт скардзіцца, з жывёламі лаецца. Дзецям, выхаваным Фрэдзі Кругерам і Чалавекам-павуком, — у якасьці лекаў. СТВ, 23.55 «Ліля назаўжды». Швэцыя—Данія, 2002, рэж. Лукас Мудысон. Драма. Дарослым — пра дзяцей у стылі жорсткага крытычнага рэалізму. 16-гадовую Лілю з расейскай правінцыі кінула матуля, пэтка пазбавіла хаты, а новы сябар прадаў за мяжу ў сэксуальнае рабства. Фільм

швэдзкага рэжысэра, зроблены на расейскім матэрыяле, амаль пазбаўлены бытавых ляпаў. У адрозьненьне ад беларускіх рэжысэраў, якія здымаюць пукерна-фальшывыя фільмы пра дзетаў, швэдзкі творца б'е пад дых, каб выклікаць сапраўдныя сьлёзы і спахуваньне. Нядзеля, 13 лютага АНТ, 22.45, пн. 10.30. «Масты акругі Мэдысан». ЗША, 1995, рэж. Клінт Іствуд. Мэлядрама. Франчэска сустрэлася з Робэрта (Клінт Іствуд), калі ён шукаў мост, каб сфагтаграфіаваць яго. У Франчэска (Мэрыл Стрып) муж і двое дзяцей, але яны зьехалі на выставу. Тры дні, калі Франчэска і Робэрт будуць разам, застаюцца зь імі на ўсё жыцьцё. Клінт Іствуд — ня толькі добры актёр, але тонкі і глы-

бокi рэжысэр, майстар псыхалогічнага аналізу. Мэрыл Стрып атрымала «Оскар» за роллю Франчэска. Фільм намінаваўся на эўрапейскую прэмію «Сэзар» як найлепшая замежная карціна. Панядзелка, 14 лютага СТВ, 20.55, паўтор аўторак 9.25 «Нясумнае жыцьцё». ЗША, 1997, рэж. Дэні Бойл. Рамантычная камэдыя зь містычнымі элемэнтамі. Два анёлы месьціць зьвесці разам прыбіральшчыка — і дачку багацея. Закаханая парачка добрымі манерамі не вылучаецца. Анёлы таксама. Карціну паставіў кінахуліган Дэні Бойл, але яе можна глядзець і падлеткам. Пэратварэньне боскіх пасланцаў у камэдыйна-«тэатральную» прыслугу становіцца заўважнай традыцыяй. Андрэй Расінскі

ІМПРЭЗЫ

Ня адчыняйце кантралёру

16 лютага на Малой сцэне тэатру імя Я. Купалы адбудзецца грамадзкі прагляд трагікамэды ў адной дзеі «Адчыняйце Кантралёру!» паводле пьесы «Забі мяне, галубок». Пастаноўка актара-купалаўца В. Паўлюця. Галоўныя гераіні — дзьве ўдавы-пэнсіянэркі, што бавяць час успамінамі. Іх спакой парушае радыёэфармацыя, якая папярэджае адзіночкі жанчын не адчыняць дзьверы невядомаму, які пад выглядам кантралёра-газавіка заходзіць да жанчын і душыць іх. Але кабеты ўсё ж адчынілі дзьверы таямнічаму Кантралёру. У ролях — Георгі Маляўскі, Тамара Нікалаева і Тамара Міронава. Пачатак а 19-й.

Дакрананьне

12 лютага (субота) у клубе імя Дзяржынскага (вул. Камсамольская, 30) — спэтакль «Дакрананьне». Рэжысэр Мікалай Пінігін. Квіткі: 6 000 — 12 000.

Беларускі дом-2005

3 15 да 18 лютага ў выставачным павільёне на Машэрава, 14 працуе 22-я спецыялізаваная выстава «Беларускі дом-2005».

ART-жыжаль

Да 23 лютага ў галерэі «Інстытут культуры» (Кастрычніцкая пл., 1) працуе Другі міжнародны пленэр па кераміцы «ART-жыжаль».

Нацыянальная бібліятэка

Да 18 лютага ў беларускім аддзеле Нацыянальнай бібліятэкі (3 паверх) працуе выстава, прысьвечаная 75-годзьдзю Валянціна Тараса.

Мастак сьвятла

У Літаратурным музэі М. Багдановіча ідзе выстава драўлянай скульптуры Данілы Тварановіча-Сеўрука — «Шляхамі сьвятла». Малады творца — выкладчык геалёгіі БДУ — стварыў 35 скульптур зь бярозы. Усе творы аб'яднаныя адной ідэяй — сыход да сьвятла зямнога ці нябеснага непазьбежны.

ТЭАТРЫ І КАНЦЭРТЫ

Філярмонія

Вялікая зала
20 (ндз) — «Камэрата».
Зала камэрнай музыкі
11 (пт) — Менскі струнны кватэртэт.
12 (сб) — канцэрт арганнай музыкі.
14 (пн) — ансамбль «Клясык-авангард».
15 (аўт) — канцэрт гітарнай музыкі.
17 (чч) — канцэрт «Памяць пра сонца».
18 (пт) — канцэрт фартэп'янай музыкі.
19 (сб) — канцэрт «Флейта ў музыцы барока».

Опэра

10 (чч) — «Сэвільскі цырульнік».
11 (пт) — «Зімовая казка».
17 (чч) — «Вяселье Фігара».
19 (сб) — «Мадам Батэर्फляй».

Балет

13 (ндз) — «Стварэньне сьвету».

Купалаўскі тэатар

12 (сб) — «Івона, прынцэса Бургундзкая».
13 (ндз) — «Ромул Вялікі».
Малая сцэна
12 (сб) — «Беларусь у фантастычных апавадзеньнях».

Тэатар беларускай драматургіі

10 (чч) — «Валянціна».
11 (пт) — «Песьні ваўка».
12 (сб) — «Палёты з анёлам».
13 (ндз) — «Нязваны госьць».
15 (аўт) — «Пугачоў».
16 (ср) — «Чорны квадрат».
18 (пт) — «Містэр Розыгрыш».
19 (сб) — «Адвечная песьня».
20 (ндз) — «Жанчыны Бэргмана».

Музычны тэатар

10 (чч) — «Капялюш Напалеона».

11 (пт) — «Вясёлая ўдава».
12 (сб) — «Кажан».
13 (ндз) — «Дарагая Памэла».
15 (аўт) — «Каралева чардашу».
16 (ср) — «Прынцэса цырку».
17 (чч) — «Галіяктыка каханьня».
18 (пт) — «Я — проста актор».
19 (сб) — вечар балету: «Шахеразада», «Новыя амазонкі».
20 (ндз) — «Севастопальскі вальс».

Тэатар імя Горкага

10 (чч) — «Дэтэктар хлусьні».
11 (пт) — «Паведамленьне Марыі».
12 (сб), 18 (пт) — «Опэра жабракоў».
13 (ндз) — «Дзівакі».
15 (аўт) — «Тата, тата, бедны тата...».
16 (ср) — «Адзіны спадчыньнік».
17 (чч) — «Вольны шлюб».
19 (сб) — «Сунічная паліяна».
20 (ндз) — «Тэрмінова патрабуецца самагубца».

Маладзевы тэатар

10 (чч) — «Позьняе каханьне».
11 (пт) — «Акадэмія сьмеху».
12 (сб) — «Шкляны зьвярынец».
13 (ндз) — «Банкрут».

КЛУБНАЕ ЖЫЦЦЁ

Изюм (206-66-18)
10 (чч), 22.00 — Chill-out Zone.

Bronx (288-10-61)

10 (чч), 22.00 — dj Laurel.
11 (пт), 22.00 — жывая музыка: «N.C.».
12 (сб), 23.00 — dj Bergamo, dj Grizzly.

Белая вежа (284-69-22, 239-16-00)
10 (чч), 23.00 — «White Tower Party»: dj Top, dj Grizzly.
11 (пт), 23.00 — dj Mihel, dj Dee.
12 (сб), 23.00 — «Страсьці па Валянціну»: dj Конь, dj Юма, dj Юма Юніёр.
13 (ндз), 23.00 — dj Alex.

Гудвін (226-13-06, 626-13-03)
10 (чч), 20.00 — жывая музыка: кватэртэт «P.S. Jazz».
11 (пт), 21.00 — жывая музыка: гурт «Blues Street Friends».
12 (сб), 21.00 — жывая музыка: Аркадзь Эскін і яго джаз-кватэртэт.

Бліндаж (219-00-10)
10 (чч), 23.00 — dj Egor.
11 (пт), 23.00 — «Fluorescent Blind Rave»: dj Kompass Vrubel (Масква), dj Dasha Pushkina.
12 (сб), 23.00 — «Blind Saturday»: dj Arsentj Tchouprina, dj Shishkin.
13 (ндз), 23.00 — «Ноч Сьвятога Валянціна».

X-Ray (223-93-55)
11 (пт), 22.00 — dj Top.
12 (сб), 23.00 — «Samt & Peitsche Fetish Party»: dj Que Noche, dj Dasha Push-Push.

Madison (219-00-10)
13 (ндз), 22.00 — «St. Valentine Night».

КІНО Ў МЕНСКУ
«Аўрора» (253-33-60)
«Прывід Опэры» (2 с., прэм'ера): 11 (пт) 17.20, 20.00; 12, 13 (сб, ндз) 14.40 (іл), 17.20, 20.00.
«Падводная братва» (прэм'ера): 11 (пт) 15.00, 17.00, 21.00; 12, 13 (сб, ндз) 13.00 (іл), 15.00, 17.00, 21.00.
«Прафэсіяналы»: 11—13 (пт—ндз) 19.00.
«Берасьце» (272-87-91)
«Знаёмства з Факерамі»: 11 (пт) 14.00, 16.30 (іл), 18.40 (іл), 21.00; 12, 13 (сб, ндз) 14.00, 16.30, 18.40, 21.00.
«Дружба» (240-90-13)
«Знаёмства з Факерамі»: 11 (пт) 17.00, 19.00, 21.00; 12, 13 (сб, ндз) 17.00 (іл), 19.00, 21.00.
«Кастрычнік» (232-93-25)
«Прывід Опэры» (2 с., прэм'ера): 11 (пт) 15.20, 18.10, 21.00; 12, 13 (сб, ндз) 15.20 (іл), 18.10, 21.00.
«Масква» (223-27-10)
«Прывід Опэры» (2 с., прэм'ера): 11 (пт) 18.20, 21.00; 12, 13 (сб, ндз) 13.50 (іл), 18.20, 21.00.
«Падводная братва» (прэм'ера): 11—13 (пт—ндз) 16.30.
«Мір» (284-37-71)
«Знаёмства з Факерамі»: 11 (пт) 16.50, 19.00, 21.10; 12, 13 (сб, ндз) 14.40 (іл), 16.50, 19.00, 21.10.
«Паглядзі на мяне»: 11—13 (пт—ндз) 18.20.
«Начная варта»***: 11 (пт) 20.30; 12, 13 (сб, ндз) 15.30, 20.30.
«Перамога» (223-77-66)
«Прывід Опэры» (2 с., прэм'ера): 11 (пт) 18.40; 12, 13 (сб, ндз) 16.00 (іл), 18.40.
«Падводная братва» (прэм'ера): 11 (пт) 14.50, 16.40; 12, 13 (сб, ндз) 14.00.
«Выхавальнікі»*** (прэм'ера-экслюзіў): 11—13 (пт—ндз) 21.10.
«Піянер» (227-64-87)
«Брыджыт Джонс: межы разумнага»***: 11—13 (пт—ндз) 17.00, 21.10.
«Лемані Сьнікет: 33 няшчасьці»: 11 (пт) 11.00, 15.00, 19.05; 12, 13 (сб, ндз) 15.00, 19.05.
«Цэнтральны» (220-34-16)
«Знаёмства з Факерамі»: 11—13 (пт—ндз) 13.30, 21.00.
«Скарб нацыі» (2 с.): 11 (пт) 11.00, 15.50, 18.30; 12 (сб) 11.00 (іл), 15.50, 18.30; 13 (ндз) 11.00 (іл), 18.30.
«Жуль і Джым» (рэтраспектыўны паказ фільмаў Франсуа Труфо; на французскай мове): 13 (ндз) 15.50.

(2 с.) — кінафільм падоўжанай працягласьці (іл) — ільготны сэанс (зьніжка 50% для ўсіх гледачоў)
Рэйтынгавыя абмежаваньні:
*** — дзеці да 16 год не дапускаюцца;
**** — дарослым з 18 год.

Музычная прэлюдыя да сьвята закаханых

Напярэдадні Дня сьвятога Валянціна, 13 лютага, адбудзецца 47-я цырымонія ўручэньня прэміі «Грэмі». Сёлета вылучэньне кандыдатаў праходзіла па 107 катэгорыях (на тры болей, чым летась). Дзесяць намінацый атрымаў рэпэр Кені Уэст з кружэлкай «Выкінуты са школы». Супернікі ў яго масьцітыя — «Beastie Boys», «Nelly», белы кароль рэпу Эмінэм, якога сёлета намінавалі толькі аднойчы. Па восем намінацый у Алішы Кіс і яшчэ аднаго выканаўцы рытм-энд-блюзу — Ашэра. На шэсьць статуэтак прэтэндуе поп-панк-гурт «Green Day» (альбом «Амерыканскі ідыёт»). Пакуль у іх толькі адна «Грэмі» за 1994 г.
За «найлепшы жаночы поп-вакал» змагаюцца ісьляндка Б'ёрк, былая настаўніца музыкі Шэрыл Кроў, поп-блюзавае ляўрэатка 2004 году Нора Джонс, цудоўная і нечаканая Гвэн Стэфані ды Джос Стоўн. Агучаная версія кнігі Біла Клінтана («Маё жыцьцё») намінавана за «найлепшы размоўны альбом». Летась Клінтан ужо атрымліваў «Грэмі» за ўдзел у запісе музычнай казкі С. Пракоф'ева «Пеця і воўк» разам зь Міхаілам Гарбачовым і Сафі Ларэн. «Грэмі» ганаруе ня толькі музыку англа-саксаў. Сярод намінацый — найлепшы альбом лацінскага джазу, традыцыйнага фальклёру, полькі, клясычнай музыкі, найлепшы опэрны запіс, найлепшы альбом для дзяцей і г. д. Цырымонія ўручэньня «Грэмі», што пройдзе ў «Стэпл-цэнтры» ў Лос-Анджэлесэ, будзе вельмі яе, хутчэй за ўсё, сьпявачка Куін Латыфа ды актор Джон Траволта. Сачыце за анонсамі перадачы «Відзьма-нявідзьма» на СТВ (чацьвер 23.25, субота 17.20).

САКРЭТЫ МАЙСТЭРСТВА. Прыклад Б'ёрк пацьвярджае: каб паставіць вакал і навучыцца імправізаваць, трэба знайсьці добрага трэнэра.

Тэда Лі

16 (ср) — «Парася, якое сьпявае».
17 (чч) — «Дзень нараджэньня ката Леапальда».
18 (пт) — «Тарас на Парнасе».
19 (сб) — «Маленькія трагедыі».
Опэра
13 (ндз) — «Пітэр Пэн».
Музычны тэатар
12 (сб) — «Бураціна.by».
13 (ндз) — «Зачараваны прынц».
20 (ндз) — «Залатое кураня».
Тэатар беларускай

драматургіі
13 (ндз) — «Воўк-мараплавец».
20 (ндз) — «Айбаліт, Бармалей, пра жывёл і Бравдэй».
Юнаму глядачу
«Аўрора»
«Браток медзьведзяня»: 11 (пт) 14.30; 12, 13 (сб, ндз) 12.30.
«Берасьце»
«Шчаўкунок»: 12, 13 (сб, ндз) 12.00.
«Дружба»
«Астэрыкс і Абэлікс: місія «Клеапатра»: 11 (пт) 12.00,

14.00; 12 (сб) 13.00; 13 (ндз) 11.00, 13.00.
«Цуды на Каляды»: 12 (сб) 11.00.
«Масква»
«Блізэрд» («Выхадны — усёй сям'ёй!»): 12, 13 (сб, ндз) 12.00.
«Мір»
«Алёша Паловіч і Тугарын Зьмей»: 11 (пт) 15.00; 12, 13 (сб, ндз) 13.00.
«Піянер»
«Маленькія ўцекачы»: 11—13 (пт—ндз) 13.00.
«У пошуках Нэма»: 12, 13 (сб, ндз) 11.00.

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Прывід Опэры

Раман Гастона Леру пра фантома, які хаваецца ў сутарэньнях парыскае опэры й дапамагае пекнай сьпявачцы Крысьціне, пераносіцца на экран некалькі разоў. Першая пастаноўка 1925 году была нямой — і пачвару іграў майстар мэтамарфоз Лон Чэйні; апошняю карціну 1999 году зрэжысаваў Дарыё Арджэнта — італьянскі клясык крывавых кашмараў. Але Эндру Лойд Уэбэр у 1986 годзе прапанаваў мюзыкл, дзе монстар ператвараўся ва ўзвнёслага рамантычнага героя са зьянвечаным тварам і змрочнай, але закаханай душою. Фільм Джаэля Шумахера — старанная экранізацыя гэтага мюзыклу.

На фільм варта схадзіць дзеля ўрачыста-пяшчотнай музыкі кампазытара. Ёй у карціне анічога не замінае. Падчас сьпяваў замест закадравага перакладу — субцітры, так што гледачы чуюць арыгінальныя галасы — мяккія, чুলьлівыя і злосна-жарсьлівыя. Галасы шпэччуць да датклівае саладжавасьці і пагражаюць помстай.

Калі актор ці актрыса пачынаюць сьпяваць, то астатнія людзі ў кадры па магчымасьці нерухомяцца, каб не засланьці сабой музыку. Так што скульптура натуральна пачуваецца на

«Прывід Опэры» («The Phantom of the Opera») ЗША— Вялікабрытанія, 2004, каляровы, 143 хв.
Жанр: містычны мюзыкл (опэра)
Адзнака: 5 (з 10)

экране, а найлепшыя моманты — калі людзі наўмысна іграюць статуі. І хаця падобнае было ў кінаманьерыста Жана Както (у казцы пра пачвару й прыгажуню), пастаноўка Шумахера — гэта багатая мэйнстрымная опэра з прыхаванымі мыльнымі элемэнтамі.

Шыкоўныя заслоны, касьцюмы, сьвечкі — ня столькі самастойныя выявы са сваім дзеяньнем, колькі застылыя й нудныя ілюстрацыі да музыкі, але іх нямая гульня пераўзыходзіць плоскую рэжысуру.

Найцікавейшай акторскай работай падаецца зусім ня Прывід у выкананьні Джэрарда Батлера і не Крысьціна ў выкананьні Эмі Росум, а гераіня Міранды Рычардсан — за іхнімі сьпінамі. Яна не абцяжарана

вакальнымі партыямі і дазваляе сабе быць проста актрысай. Атмасфэра ў залі падчас кінасэнсу не зусім звычайная — рамантыка-ўзвышаная, спачувальніцкая, каматозная. Фільм расколвае аўдыторыю паводле паловай прыметы: калі дзяўчаты ўціскаюцца ў фатэлі, плачуць, шопчуць, аплядуць, то юнакі, ня здольныя канкураваць з крмінальным і сэксупільным Прывідам, пакідаюць залю.

Опэры надзвычай рэдка экранізуюць удала. Для Шумахеравага фільму Э.Л. Уэбэр сам распрацаваў сцэнар пастаноўкі. Але для кіно ён атрымаўся занадта опэрным — і Шумахер надаў гэтай опэры глямурна-мыльны прысмак.

Андрэй Расінскі

ЛЕВЫМ ВОКАМ

Палань і ня марыў

Кампанія супраць хабарніцтва набыла размах: ад студэнтаў патрабуюць расьпісак, дзе яны клянучца пад страхам адлічэньня не набываць выкладчыкам кветак падчас іспытаў. Шалёны радыкал Лёлік Ушкін пра кампанію: улады пілююць сук, на якім маглі б сядзець.

Мэта інквізыцыйных захадаў — выкарчаваць зь беларускага грамадства такую зьяву, як хабар. Мой тэзіс: улады пілююць сук, на якім сядзяць.

Варта пачаць з таго, што на дварэ ў нас гэтак званы рынкавы сацыялізм, а не дурны капіталізм. Аднак уся наша прававая сыстэма перапісана з талмудаў заходніх юрыстаў, якія абсалютна ня ведаюць такога сацыяльнага інстытуту, як «дар» ці «абмен». Яны — альфа і амэга «рынкавага сацыялізму».

Дар — ня хабар. Ён выконвае вельмі важныя функцыі ў некапіталістычным грамадстве. Карл Палань нават прыдумаў тэрмін «эканоміка падарунку». Такая мадэль можа існаваць паралельна з рэдыстрыбуцыйнай і рыначнай эканомікай. Яе прынцып у

тым, што галоўную грамадскую функцыю выконвае нерацыянальны, на першы погляд, абмен.

Сучасная Беларусь вельмі падобна на схему Палань. Галоўным капіталам (як, дарэчы, і ў савецкія часы) зьяўляюцца ня грошы, а сувязі. Сувязі — гэта сетка асоб, унутры якой адбываецца абмен дабротамі па нярыначным прынцыпе. Абавязак раздаваць падарункі — першы пункт статуту нэтворку «Сувязі». Такім чынам, за кошт рытуалу абмену падарункамі падтрымліваецца існаваньне лінкаў, неабходных для выжываньня. Відавочна, што, інвэстуючы вынікі сваёй працы ў падарункі, ты фактычна інвэстуеш іх у будучыню.

Просты прыклад: прастаўце мне піва, і

ў мяне адразу ўзьнікне рэфлекс праставіць вам два.

Гэты фэномэн цудоўна апісаў Мос у дасьледаваньні індзейскага рытуалу «потлач». Члены племені на халяву раздавалі суродзічам сваё багацьце. Прычынай атракцыёну шчодрасьці быў зусім не перадоз «вогненнай вадой». Мос піша: «Потлач у канчатковым выніку разглядаецца індзейцамі як сродак забясьпечыць дабрабыт сабе і сваім дзецям — напрыклад, калі зь імі нешта здарыцца». Фактычна перад намі ідэя салідарнага крэдыту.

Прынцып абмену, відавочна, пашыраецца за межы знаёмстваў, аднак не ў такой жорсткай форме. Яго эксырэсы відаць паўсюль. Найлепшы прыклад — сьвяты 23 Лютага і 8 Сакавіка. Чаму жанчыны ахвотна дораць мужчынам падарункі? Таму што ведаюць, што 8 сакавіка атрымаюць іх назад у дубль.

Самае галоўнае — этыкет «цырымоніі падарункаў» жорстка патрабуе ад яе

ўдзельнікаў вярнуць тое, што яны атрымалі, прычым часам нават у большым памеры. Іншымі словамі, працэс абмену падарункамі стварае нерацыянальны грамадзкі абавязкі. Перад намі новая сацыяльна-эканамічная фармацыя, пра якую і ўявіць не маглі Палань, Карл Маркс і Фрыдрых Гаск, разам узятая!

Прадаж — гэта прыватная справа, адзінкавы акт, абмен рэчы на рэч. У той жа час дар — гэта стварэньне сяброўскіх сувязяў, пэрманэнтных адносін, атрыманьне нечага нематэрыяльнага, напрыклад, павагі.

Што мы бачым сёньня? Разбураючы этыкет абмену падарункамі, улады фактычна разбураюць грамадскую адказнасьць і салідарнасьць, уганяючы ў хрыбет рыначнаму сацыялізму асінавы кол. Ня дзіва, што беларускае кам'юніці ўсё больш падобна да клюбу паразытаў (у добрым сэнсе слова), якія кленчаць у Саўміну «крэдыты» і не зьбіраюцца іх вяртаць.

Шлюбны сезон пачаўся! Старонка 16.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВІТАНЬНІ

Віншую Цымуса з народзінамі! Зычу посьпехаў ва ўсім і надзейных сяброў побач. Русалка

Навасьпечаны аўтар трып-хопу і экзыстэнцыялізму віншуе Кацярыну Нетавец з Днём народзінаў і дзякуе вельмі-вельмі!

З днём народзінаў, Алесь. Жадаю табе табою пачутых нотаў, працтаных літар, стаптаных ботаў, забытых турботаў, зразумелых плыняў. Гадкі загадчык

Кася, няхай жыцьцё ажыцьцявіцца. Веры ў паняверцы, волі ў навакольлі, геніяльных генаў, мора па калена. З Днём народзінаў. Фотаапаратчык

КАНТАКТЫ

Здыму пакойчык дзе-небудзь у Зялёным Лузе ці ня дужа

далёка. Т.: 733-26-72, 234-28-39. E-mail: biruta_art@tut.by
Хлопец здыме пакой. Т.: 682-62-55. Андрусь
Прыхільнікі беларускай хрысьціянскай дэмакратыі! Час гуртавацца! Т.: 516-08-61 (Павал), 651-26-65 (Аляксей)
Андрэй Мельнікаў з радасцю сустрэне ўсялякую творчую чалавечнасьць у клубе песьні, прозы і паэзіі «Радзімка». Т.: 0232-54-30-40, 522-91-97; mielnikaw@inbox.ru, mielnik@tut.by

Андрэй Мельнікаў дапаможа вандраваць з Гомелю на камфартным аўтобусе. Т.: 0232-54-30-40, 522-91-97; электронныя адрасы: mielnikaw@inbox.ru, mielnik@tut.by

Куплю ўзнагароды БНР, БЦР, БКА, манэты ВКЛ, Рэчы Палаттай, фота ваенных (Беларускія нацыянальныя фармаваньні часоў II сусьветнай вайны). Электронны адрас:

zmagar@yahoo.com. Т.: 722-46-04

Цікавіць інфармацыя, дакумэнты, фота, зьязаныя з Булак-Балаховічам, «Зялёным дубам», «Чорным катом», беларускай партызанкай, — набуду. E-mail: zmagar@yahoo.com. Т.: 722-46-04

КНІГІ

Nabudu knihu P.Sieviarynca «Pakalecnie MF». E-mail: vaukalak@gala.net

Кніга Паўла Севярынца «Пакаленьне Маладога Фронту», новае выданьне з фатаздымкамі. Пытайце на выставе ТБМ (12.30—18.30) ад панядзелка да пятніцы ці на сядзібе БНФ

Прадам кнігі: В.Ластоўскі «Расейска-крыўскі (беларускі) слоўнік» 1924, Байкоў, Некрашэвіч «Беларуска-расійскі слоўнік» 1926, Л.Юрэвіч «Камэнтары», паэзія: П.Элюар, Уйтмэн, Гайнэ, Маракоў, Пушча, У.Галубок, Я.Дыла ды інш. Т.: 236-02-15

ПРАЦА

Падрыхтоўка абітурьентаў і школьнікаў па курсе «Чалавек. Грамадства. Дзяржава» даступленьня ў ВУНУ. Т.: 612-57-38. Людміла

Падрыхтоўка даступленьня ў ВУНУ па беларускай мове і літаратуры. Т.: 612-57-38. Людміла

Запрашаем у падарожжа

13 лютага (нядзеля)

у Шчучынскі раён па маршруце:

Менск—Мураванка—Жалудок—Ішчална—Старыя Васілішкі—Васілішкі—Новы Двор—Ражанка—Шчучын—Менск.

Цана квіткі 21 тыс.

20 лютага (нядзеля)

Астравецкі і Смургонскі раёны: **Смургоні—Жодзішкі—Гервяты—Міхалішкі—Варона—Варняны—Тракенікі—Астравец—Гудагай.**

Цана квіткі 20 тыс.

26—27 лютага (субота—нядзеля)

Вільня—Трокі—Меднікі

35 эўра (уваходзіць віза, гатэль, сьняданак, інфармацыйнае забесьпячэньне). Т.: 232-54-58, 622-57-20 (Зьміцер) 264-12-38, 776-24-35 (Павал)

«Наша Ніва» шчыра дзякуе Пятру В. за дапамогу.

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),

Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч,

У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская

галоўны рэдактар Андрэй Дынько

фотарэдактар Арцём Лева

карэктарка Настасья Мацяш

нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко

тэхнічны рэдактар Андрэй Чык

мастацкі рэдактар Сяргей Харэўскі

выдавец і заснавальнік Фонд выданьня газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32, 8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф.Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасьці за змест рэкламных абвестак. Кошт свабодны. Пасьведчаньне аб рэгістрацыі перыядычнага выданьня №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: г. Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 2а. Р/р 3015212000012 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад 3545. Газэта выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друк 22.00 09.02.2005.

Замова № 778.

Рэдакцыйны адрас: Менск, Калектарная, 20а/2а

Прыватную абвестку ў «НН» (ня больш за 15 словаў) можна падаць звычайным лістом (а/с 537, 220050, Менск), а таксама электроннай поштай на адрас nn@promedia.by або разьмясьціцьшы на форуме сайту www.nn.by. Дык скарытайцеся!